

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Araştırma ve Yayın Organıdır

ISSN 1301-2762

4. Büyük Üstat Mesajı Kaya PAŞAKAY
7. Message from the Grand Master Kaya PAŞAKAY
9. Büyük Mahfil Umumi Hey'et Toplantısı No: 3
7.10.1951 Derleyen: Suha UMUR
26. Dönemeçli Merdiven ve
Orta Hücre Tamer AYAN
45. Tampliye Şövalyeleri Özgür POLVAN
60. Osmanlı İmparatorluğu Son Dönem
Masonları Can KAPYALI
99. Dostluk Üzerine İsmail Hakkı DEMİRCİ
105. Localardan Haberler Mimar SİNAN
128. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

YIL : 2004

NO : 132

MİMAR SİNAN

***Gevşemeyin, endişe etmeyin.
İnancınız sağlamsa, mutlaka başarılırsınız.***

Şâni Yüce Kur'an (111:139)

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTÇU
YENİLİK BASIMEVİ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 2005

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : KAYA PAŞAKAY

Yazı İşlerini fiilen idare eden : TAMER AYAN

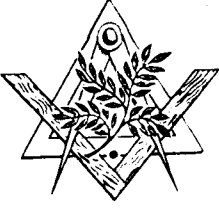
DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 132 Nuruziya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel: 0 212 251 26 50 HAZİRAN 2004

4. Büyük Üstat Mesajı Kaya PAŞAKAY
7. Message from the Grand Master Kaya PAŞAKAY
9. Büyük Mahfil Umumi Hey'et Toplantısı No: 3
7.10.1951 *Derleyen: Suha UMUR*
26. Dönemeçli Merdiven ve
Orta Hücre Tamer AYAN
45. Tampliye Şövalyeleri Özgür POLVAN
60. Osmanlı İmparatorluğu Son Dönem
Masonları Can KAPYALI
99. Dostluk Üzerine İsmail Hakkı DEMİRCİ
105. Localardan Haberler Mimar SİNAN
128. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

BÜYÜK ÜSTAT MESAJI

Aziz Kardeşlerim,

Büyük Üstat En Muh. Hayrullah ÖRS K.'imiz 1 Ekim 1966 günü, Mimar Sinan Dergimizin ilk sayısına yazdığı Büyük Üstat mesajında ulaşmamız gereken hedefi şöyle gösteriyordu:

"... Akıl, dayanacağı bilgiler ve veriler olmadıkça şaşabilir. Gene itiraf edelim ki, yabancı dillerde Masonluk üzerine yazılmış ve yayınlanmış eserlerin sayısı yüz bine yakın olduğu halde, dilimizde tam ve mükemmel diyeceğimiz hemen hemen hiç bir kitap yoktur. Şu halde bizim kuşağa düşen ödev, uzun yıllardan beri ihmal edilen ve dış âlemde bizi kınamalarının da belki sebeplerinden biri olan bu noksanı, elimizden geldiği kadar telâfi etmek olmalıdır. Bunun için atılan en önemli adım da Mimar Sinan'ın yüce adını taşıyan araştırma ve yayın Loca'mızın kuruluşu olmuştur."

On sene sonra ÖRS Büyük Üstadın gösterdiği hedef doğrultusunda ne kadar mesafe aldığımızı Büyük Üstat En Muh. Nafiz EKEMEN K.'imiz Mimar Sinan Dergimizin 16. sayısında yer alan mesajında şöyle değerlendiriyor:

"... Aradan on sene geçtiğine göre, arkamıza bakarak ne kadar yol gittiğimizi tayin edebiliriz.

Dergi, senede dört sayı çıkarılmak tasavvurunda idi. Halbuki elimizdeki sayı, 15 rakkamını taşımaktadır. Bir Dergiyi, her üç ayda bir, gördüğümüz evsafta çıkarmak, cidden zor bir işti; belki de fazla iyimser bir kanaatle işe başlanmıştı. Fakat sayının yarısını bile bulamamış olmak hüznün vericidir. Bununla beraber, Dergimizde çok güzel yazılar çıkmış ve kardeşlerimizin istifadesine sunulmuştur.

Kitaplık faaliyetimizin yeterli olmayışının sebebinin anlamak o kadar zor değildir. Kurulmağa başlanan bir kütüphane, çok adam ve para ister. Faydalı ana kitapların bir çoğu elimizde olmakla beraber, henüz kitap sayısı yeterli değildir. Zaten asıl mühim mesele, bu kitaplardan kardeşlerin faydalanmasını sağlamaktır ki, bu, kütüphane ile meşgul olacak bir personelin mevcudiyetine bağlıdır. Henüz çok küçük olan bir kitaplık için, bir kütüphane organizasyonunun gerektirdiği masraf, nisbetsiz olacaktır."

Değerli Kardeşlerim;

"Nereden gelip nereye gittiğimizi" hiçbir zaman gözden kaçırmamalıyız. Bugün okumak, araştırma yapmak isteyen Kardeşlerimize büyük imkânlar sağlayan geniş bir kütüphaneye ve büyük çabalarla oluşmuş bir arşive sahibiz. Mimar Sinan Dergimiz 132. Sayısına; Tesviye Dergimiz 63. Sayısına ulaşmış bulunmaktadır. Yayınlarımız ise hem nitelik, hem nicelik itibarıyla önemli bir noktaya ulaşmıştır. Bu konuma

ulaşmamızda emeği geçen, özveri ile gayretlerini esirgemeyen, okuyan, araştıran ve yazan bütün K.'lerime şükranlarımı ifade ediyorum.

Sevgili Kardeşlerim;

Diğer taraftan ulaştığımız nokta ile yetinmemiz mümkün değildir. "Dönüp AYNA'ya baktığımızda gördüğümüz eserin hayalimizde canlandırdığımıza uyup uymadığını" gerçekçi bir şekilde değerlendirmemiz gerekir. BİLİM ile, BİLGİ ile desteklenmeyen AKIL ve HİKMET'in eksik kalması tabiidir. Günümüzde giderek daha az okumaya; popüler, sığ kültür ile yetinmeye başlayan toplumumuzun aksine Kardeşlerimizin okumaya, araştırmaya ve yazmaya artan bir ivme ile ynelmeleri büyük umudum ve NUR YAYABİLMENİN olmazsa olmaz şartıdır.

Kardeşe Sevgilerimle

Kaya PAŞAKAY
Büyük stat

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

Dear Brethren,

Grand Master Bro. Hayrullah ÖRS had pointed us the following target in his Message published in the first issue of our Mimar Sinan on October 1, 1966:

"...Human mind may go astray if not supported by knowledge and information. We must also confess that there are nearly a hundred thousand books written on Freemasonry in foreign languages. However there are no books which can be esteemed as good or a perfect example written in Turkish. ...The main duty of our generation should be to compensate this absence which has been long time neglected and leads to criticism against Masonry. The first and the most important step in this direction has been taken by the foundation of the Mimar Sinan Lodge."

Ten years later, Grand Master Nafiz EKEMEN evaluated the progress we had achieved in the direction pointed by Grand Master ÖRS, in his message in the 16th issue of Mimar Sinan:

"...Since ten years have passed, we can look back and evaluate how much progress we have achieved. Four issues were planned for each year; however we have only reached the 15th. It was indeed a difficult task to publish a Journal with such quality every three months. Maybe the starting point was very optimistic but it is really sad not to have reached even half the target. Nevertheless, very well prepared articles have been published in our Journal and have been presented to the benefits of our Brethren. I am sure that our Brethren will appreciate the insufficient activities of our Library. A newly established Library requires a lot of man power and liquidity. Although we possess the fundamental

ones, the quantity of the books is not sufficient. The most important fact is to present these books to the benefits of our Brethren, and this requires the presence of a librarian. Therefore, the expenses to be spent for such a small library will be very disproportional..."

Dear Brethren,

We must always keep an eye on "Where we are coming from and where we are going". Today, we possess a big Library and large archives constituted with great efforts, which grants a lot of facilities to Brethren who want to read and research. We have achieved the 132nd Issue of Mimar Sinan and the 63rd Issue of our Tesviye Magazine. We have also achieved high levels of quality and quantity in both publications. I would like to express my gratitude to all my Brethren who have played an important role in this success by their efforts, studies and their contributions as well as to all who have read, researched and have written.

Dear Brethren,

We should not be content with what we have achieved. We have to make realistic evaluations on "the comparison we have to make on the work of art which we have imagined and the image we have seen reflected on the MIRROR." Reason and wisdom will always be incomplete if not supported by KNOWLEDGE and SCIENCE. It is very unfortunate that the majority of our society is losing its habit of reading, yielding to popular and shallow culture where on the other hand, it is very pleasant to observe that our Brethren are more tending to reading, researching and writing which is my great hope and the fundament of SPREADING THE LIGHT.

With fraternal regards,

Kaya PAŞAKAY
Grand Master

BÜYÜK MAHFİL UMUMİ HEY'ET TOPLANTISI NO:3 7.10.1951(*)

Derleyen: **Suha UMUR**

GRAND OFFICERS MEETING NO: 3, 7.10.1951

Bü.: Mah.'in 7.10.1951 tarihli 3. cü toplantısı tersimatı:

Yüksek Şûra'ya bağlı Büyük Mahfil, 7.X.1951 Pazar günü Beyoğlu vâdisinde kâin malûm noktai hendesiyede Büyük Üs.: Mustafa Hakkı Nalçacı B.: 'in riyasetinde toplandılar.

Büyük Üs.: Muavini Dr. Fethi Erden B.: huzuru ile 1. ci Bü.: Nâ.: Celâl Öget, 2. ci Bü.: Nâ.: 'a vekâleten Dr. İsmail Kenan Sunal, Bü.: Hat.: Şükrü Hâzım Tiner, Bü.: Kâ.: Tarık Ziyal, Bü.: Muhak.: 'e vekâleten Necip Hancı, Bü.: Hz.: Em.: Jak Esseyan, Bü.: Hs.: Em.: Armand Mosse, Bü.: Teş.: Cevdet Caculi ve Bü.: Muha.: Dah.: Hamza Rüstem BB.: mevkilerini işgal ettiler.

(*) 7.10.1951 tarihindeki üçüncü Umumi Hey'et Toplantısı Tersimatını tarihî önemi ve belge niteliği dolayısıyla **aynen** yayınlıyoruz. 1982 yılında o dönemin Bü. Sek.'i Pek Muh. Suha UMUR K.'in derlediği şekliyle eldeki mevcut tek nüshadan faydalanılmıştır. Tersimat'ın orijinali şu ana kadar Bü. L. Arşivinde bulunamamıştır.

Hâk.: Bü.: Âmir Pek Mün.: ve Pek Muk.: M. Kemâl Öke Üs.:ımızla
Hâk.: Bü.: Â.: Kaymakamı, Bü.: Umumî Müfettiş ve İdare Encümeni
azâları şarkı tezyin etmişlerdi.

İcra kılınmış olan yoklamada; haklarında arzı mazeret edilmiş bulunan Yusuf Ziya Erdem, Nazmi Dühani, Mümtaz Somer, Saip Özer, Jak Menâşe, Fikret Çeltikçi, Hasan Yusuf Başkam, Rifat Köknar ve Nüzhet Tüfekçi BB.: 'den maada 34 azânın mevcut oldukları ve ekseriyetin hâsil olduğu anlaşılmağa hazırı bilmeclis züvvarın da iştirakiyle celse usulü dairesinde açılarak çalışmalarına başlandı ve Müzakerat esnasında Kemâl Servet Ülgen, Nazmi Sevgen, Kaludi Laskari, Ferit Up ve Hüsamettin Sunol BB.: 'in dahi iştirâkleri kaydolundu.

- 1.— Bir evvelki tersimat okunarak ittifakla ve aynen kabul olundu.
- 2.— Bü.: Üs.: , sözü Bü.:Kâ.: 'e vererek, Daimî Hey'etin raporunu okuttu.

Bâdehu hakkında sütunlara söz verildi ve müzakeresine başlandı :

İsmail Memduh Altar B.: , Da.: Hey.: 'e tasdik edildiği anlaşılan mahafili muhtereme nizamnameleri hakkında, tasdikten evvel Büyük Mah.: 'e arz edilmeleri lâzım geldiğini; gazetelere verilmesinde mahzur kalmadığı raporda zikredilen vefat ilânları münasebetiyle, kabristanda masonik merasim yapılması gibi hususatın henüz mahzurlu olduğuna kani bulunduğunu; göçmenlere yardım bahsinde Ankara'dan neden cevap verilmemiş olduğunun hazır bulunan Delegeler tarafından izah olunabileceğini ümid ettiğini söyledi.

Reşit Çavdar ve Ferit Up Üs.: 'lar aynı fikirde bulduklarını bildirdiler.

Cemil İpekçi B.: bu gibi mühim hususlarda nihaî kararın Bü.: Mah.: 'e ait olması gerektiğini ve hattâ icab ederse nizamnamelerin heyeti umumiyeye ayrılmış bir komisyonun tetkikine sunulmak lâzım geleceğini tebarüz ettirdi.

Fahri Arel B.: müzakereye iştirâk ederek; Bü.: Mah.: 'in, sanki Da.: Hey.: 'in raporunu tasdike davet edilmiş gibi bir manzara arz etmekte olduğu, halbuki böyle olmayıp kanun yapmak ve nizamları tetkik etmek gibi hususatın burada tezekkür ve karara bağlanmasının zarurî bulunduğunu, bu tarz-ı hareketin devamının şayanı arzu olmadığını belirtti.

Ali Galip Taş B.: Da.: Hey.: 'in ihzarî çalışmalar yapıp karar ve neticelerin Bû.: Mah.: 'de alınması lâzım geldiği hususunu tekrarladi.

Bütün bu mutaleat dinlendikten sonra, Büyük Üs.: Büyük Hat.: ve Bû.: Kâ.: müzakeratı telhis ve izahatı lâzimeyi takdim ettiler. Bû.: Mah.: 'in teşriî, Da.: Hey.: 'in icraî olan vazifelerinin karakteri hakkında bir ihtilâf esasen mevcut olmadığı; ele alınan meselelerden :

a) Muhterem mahafilce tasdike arz edilmiş olan dahili nizamnamele-
rin tetkikinden maksat, yeni yeni ahkâmı kanuniye tesis ve tatbiki ol-
mayıp, mevcut ve mütekevvin umumî nizamnamelerimiz, an'ane ve
teamüllerimizle bir aykırılık göstermemelerinin temininden ibaret
bulunduğu, Da.: Hey.: 'de Bû.: Hat.: B.: tarafından bu bakımdan ince-
lenerek mahzurlu görülmemiş oldukları, yapılan tasdikini bunu be-
lirtmekten ibaret bulunduğu, esasen keyfiyetin de Bû.: Mah.: 'in tas-
vibine arz edilmekte olduğu, herhangi bir şekil aharda hareket etmek
istense bizzahur çok zaman kaybına meydan verilmiş olacağı;

b) Vefat ilânlarına mütedair tamimde, kabristanda masonik merasim
yapılmasının esasen mevzuu bahis olmamış olduğu, Da.: Hey.: 'in
Yü.: Şû.: ile bilmutabaka gönderilmiş olan tamimin, sadece gazete-
lere ilân verilebileceğinin ve Mason Derneği namına çiçek gönderilebi-
leceğinin bildirilmesinden ibaret bulunduğu, tamimin metninde bu-
nun haricinde tefsir edilebilecek bir kayıt mevcut olmadığı, şayet var-
sa, yeni bir tebligat ile tadilinin pek tabîi olduğu noktaları tebaruz et-
tirildi.

Hâ.: Bû.: Âmir M. Kemal Üs.: uyanmış olan Masonluğun ufak tefek
sarsıntılardan ve muhalif rüzgârlardan sarsılamayacağını memnuni-
yetle kaydetmekle beraber, aleyhteki bedhah neşriyat dosyasının mü-
temadiyen artmakta olduğunu ve bunun için daima basiretli ve tedbir-
li bulunmanın faydeli olacağını işaret buyurdular.

Bâdehu müzakere kâfi telakki olunarak, okunan raporun tasvibi re'ye
kondu. Da.: Hey.: 'in raporda zikredilen icraatı kabul, fimâbaat
nizamname tasdiklerinin Bû.: Mah.: kararına arzı şartıyla şimdiye
kadar tasdik edildiği bildirilenlerin tasdikinin tasvibi karara bağ-
landı.

Göçmenler meselesi hakkında Ankara delegelerinden Alâattin Miza-
noğlu B.: söz alarak; şimdiye kadar cevap verilemediğinin Mah.: 'lerin
tâtile girmiş bulunmalarından ileri gelmekte olduğunu, ancak mev-
cut üç Mah.: 'de toplanmış 1000.- lira civarında bir meblağın gönderi-

leceğini şahsen tahmin etmekte olduğunu beyan eyledi. keyfiyet kayıt olundu.

3.— Ruznamenin müteakip maddesine geçilerek, Ankara'da açılması istizân olunan İNANIŞ mahfili muhteremi hakkındaki dosya okunarak söz verildi. Cereyan eden müzakere neticesinde kanunî bir mani mevcut olmadığı anlaşıldığından Bü.: Hat.: B.:in mütalaası alınarak İNANIŞ Mah.: 'i Muh.: 'inin açılmasına müsaade edilmesi karara bağlandı.

4.— Bunu müteakip keza Ankara'da açılması istizân kılınan BİLGİ Mah.: Muh.: 'i hakkındaki dosya okundu ve söz verildi. Cereyan eden müzakere neticesinde kanunî bir mani olmadığı neticesine varılarak bu Mah.: Muh.: 'in de açılmasına müsaade edilmesi kararlaştırıldı.

5.— Ankara'da açılacak olan işbu yeni iki Mah.: 'in dahi müesses usul ve nizamatımız dahilinde cereyan edecek mesaisinden hayırlı neticeler beklendiğini işaret eden Bü.: Üs.: , is'at merasimine Bü.: Mah.: namına gönderilecek tesis hey'etinin seçilmesini teklif etti. Bu hey'ete ittifakla Mustafa Hakkı Nalçacı, Ali Galip Taş, Hakkı Türegün ve Hamza Rüstem Üs.: 'lar seçildi.

6.— Menafii umumiye hakkında söz verildi :

Cemil İpekçi B.: az evvel görüşülmüş olan mevzua yeniden temas ederek Bü.: Mah.: vazifesinin teşrii ve Da.: Hey.: vazifesinin icraî oldukları hususunu tebarüz ettirdi ve Da.: Hay.: 'ce Bü.: Mah.: 'e arz edilecek hususatın kısa birer rapor ile beraber getirilmesinin muvafık olacağını belirtti.

Ferit Up B.: söz alarak; pek yakında maşrıki ebediye intikal etmiş bulunan Ferit Assoy K.: 'imizin hatırasını yadetti ve bu celsenin matem celsesi olarak kapatılmasını teklif etti.

Noradonkiyan B.: söz alarak; İzmir'de mesaisine iştirâk etmiş bulunduğu İZMİR ve NUR Mah.: Muh.: 'lerinin çalışmalarından sitayişle bahsederek İzmirli KK.: 'imizin selâm ve muhabbetlerini iblâğ eyledi. Bü.: Üs.: dahi celsede hazır bulunan İZMİR Delegelerinin oradaki KK.: 'imize selâm ve muhabbetlerimizi bildirmelerini kendilerinden reca etti.

Bü.: Kâ.: B.: sicil ve matrikül teşkilâtı hakkında izahat verdi. Noksanların ve bazı Mah.: 'lerden henüz gelmemiş olan malûmatın tamamlanması temenniyatında bulundu.

İsmail Memduh Altar B.: Ankara'da açılmasına az evvel karar verilmiş olan iki yeni Mah.: 'in kurulması münasebetiyle Ankara vâdisindeki masonik mesaiye temas ederek mevcut mahafîle, cidden yüksek vasıflı, münevver kimselerin yeniden tekris suretiyle iltihaklarının büyük memnuniyetle görülmekte olduğunu, ancak tekrislerinden sonra devam etmeyenlerin de mevcudiyetinin esefle kaydedildiğini, meslekimizde ne insan, ne Mah.: adedinin çokluğu haizi ehemmiyet olmayıp idealimize merbut ve masonluk seciyeleri ile mütemyiz KK.: 'in aramızda olmasının esas hedefi teşkil ettiğini belirtti. Yapılacak tekrislerde müteyakkız bulunulması temenniyatını izhar etti.

Bü.: müzakeratı müteakip sütunlarda sükût cari olduğundan sadaka kesesi dolaştırıldı. Şarka -1690- tuğla getirdiği ilân ve muhteviyatı Bü.: Hs.: Em.: B.: 'e tevdi olundu.

Müzakeratın tam, mükemmel ve kanunlarımız dairesinde ceryan etmiş olduğuna dair Bü.: Hat.: B.: 'in kanuni mutaleası alınarak Bü.: Mahfil toplantısı matem usulünde muvakkaten tatil edildi ve ketumiyete riayet vaadini teyid eden BB.: sulhü selâmetle ayrıldılar.

Bü.: Üs.:

Mustafa Hakkı NALÇACI

Bü.: Hat.:

Şükrü Hazım TİNER

(imza)

(imza)

Bü.: Kâ.:

Tarık ZİYAL

(imza)

RAPOR :

Bü.: Mah.: 'in 7.10.1951 de toplanan senelik 3.cü celsesinde Da.: Hey.: 'in 3 No. lu Raporu.

Aziz murahhas Üs.: 'lar

Muh.: Mah.: 'lerimizin yazlık kanunî devresinin henüz akabinde vaki olan işbu toplantımız münasebetiyle camiamızın bugüne kadarki mesaisinde elde edebildiği feyizli başarıların bundan sonra daha mükemmellerini de temin edebilmesi temennisiyle Da.: Hey.: 'imizin son dört aylık müddet zarfındaki bütün fa'aliyetlerini tasdik ve tasvibinize arz ediyoruz:

1 — Geçen toplantımızda müzakere edilmiş ve fakat henüz intaç edilememiş iki mesele vardır :

a.) Vefat Teavün Sandığı,

b.) Göçmenlere yardım.

a.) Vefat Teavün Sandığı hakkındaki incelemeler neticesinde bir liradan ibaret olan iştirâk hissesinin arttırılması cihetine gidilmezden evvel bütün KK.: 'imizin birer lira ile iştiraklerinin temini en isabetli teklakki olunmuş ve Muh.: Mah.: 'lere bu yolda bir tamim yazılarak her birinin kendi bünyesine göre tatbik edebileceği tedbirleri alması lüzumu bildirilmiştir. Tatbikatta tahsilâtın temini için, her bir vefat vukusunda Mah.: 'in kendi azalarını otomatik olarak borçlandırması ve kendi hazine mevcudundan Teavün Komisyonu'na tediye yapması tavsiye olunmuştur.

b.) Göçmenlere yardıma gelince :

Geçen toplantımızda bu maksatla Ankara vâdisindeki mahafilden maadasında teraküm etmiş olan meblağın o gün elde edilmiş malûmata nazaran 2516.— liradan ibaret olduğunu arz etmiştik. Bu hususta sarf edilmiş olan mesai 10.6.1951 tarihinde durdurulmuş olmakla beraber elde edilmiş olan mütemmim ve bu defa kat'i rakamlara nazaran teberruat yekûnu 2666.— liradır. Ancak Ankara vâdisindeki mahafilden el'an bir cevap alınamamış olduğu için Büyük Millet Meclisi Başkanı Bay Refik Koraltan'a takdim edilecek olan para henüz teslim edilememiştir. Ankara Muh.: Mah.: 'lerinin Da.: Hey.: 'ten gönderilmiş olan bu mesele hakkındaki K.: levhalara verileceği şüphesiz olan cevap alındıktan sonra teslimat yapılacak ve bu emri hayır intaç edilmiş bulunacaktır.

2.— Malî meselelere mütedair olan bu bahisleri kapatmazdan evvel Mason Dergisi ismi ile camiamızın yegâne nâşiri efkârı olarak çıkartılmakta olan mecmuamıza da temas etmek lüzumunu duymaktayız.

Bu mecmuadan her K.: 'in muntazaman bir nüsha almasının mecburî olduğu malûmdur. Neşriyatın devam edebilmesi her K.: 'in bu mecburiyeti infaz etmesiyle kabildir. Esasen masonik hayatımızın ilmî ve fikrî mesailerinin bir aynası mesabesinde olan derginin mütaleası her bakımdan da faydalıdır. İşte bu mülâhazalarla bu mesele hakkında da sayın Mah.: 'lere bir tamim gönderilerek her Mah.: 'in kendi âmil azası adedince dergi bedelini Mah.: hazinesinden ödemesi ve bâdehu

KK.: 'in borçlandırılması tavsiye edilmiştir. Mahafili muhteremenin Üs.: ve vazifedarlarından olduğu kadar sayın delegelerden ve ayrıca bütün KK.: 'imizden bu noktaların ehemmiyetle kayıt ve tatbik edilmesini rica ederiz.

3.— Sicil ve matrikül teşkilâtımız için sıra numarasına değil alfabetik kartotek usulüne müstenit bir sistem kurulmuş, muktazi fiş ve formüllerler basılmış ve mahafili muhteremeden evvelce istenilmiş olan malûmata göre bunların ihzar ve itmamına başlanmıştır. Bu sayede her bir K.: 'in üçten yukarı derecelere teklifi amna kadar bütün vukuat bir tek fiş üzerinde ve biri ana tasnifi ve diğeri Mah.: tasnifi olmak üzere iki yerde daima görülebilecektir. Yeni intisaplar veya vefat yahut istifa suretiyle camiamızdan ayrılışlar keza günü gününe tesbit edilmiş ve bilinmiş olacak, her bir Mah.: 'in ilmî, idarî ve malî senelik umumî durumları yine bir tek fiş üzerinde hülâsa edilmiş bulunacak, yalnız tard veya ihmâl vukuatı yine alfabetik bir defter üzerinde tescil edilecektir. Kurulmuş olan bu sistemin aranılacak her malûmatın kolayca bulunmasına yarayacağını ümit etmekteyiz.

Bu işlerin hazırlanmasının maddeten uzun sürmesi ve kısmen de mahafili muhteremeden gelmiş malûmatın bazan tam ve mükemmel olmaması dolayısıyla bugün henüz huzuruza son rakamları dökemiyoruz. Fakat bu çalışmaların onbeş gün zarfında biteceği tahmin edilmekte olduğundan, elde edilecek neticeler, bu son yaz tatili hitamındaki vaziyete göre, bir tamimle bütün mahfillere bildirilecektir.

Bu taazzuv hazırlıkları esnasında KK.: 'imiz için 1.ci, 2.ci ve 3.cü dereceye kadar olmak üzere hüviyet cüzdanları bastırılmıştır. Mahafili Muh.: 'ye tamim edildiği vechile, bir liradan ibaret olan masrafının tediyesi mukabilinde her K.: hüviyet cüzdanı alabilir. Ayrıca Üs.: diplomaları için de münasip bir resim zemini üzerine Fransızca ve Türkçe olarak metin hazırlanmış ve matbaaya verilmiştir. Kısa bir zamanda Üs.: 'lara verilebilecekleri Muh.: Mah.: 'lere tamim olunacaktır.

4.— KK.: 'imizin mahfillerinde hazine ile alâkalarının daima muntazam olması iktiza ettiğini burada hatırlatmağa lüzum yoksa da dikkat nazarlarını çekmeği faydalı telakki ediyoruz. Maatteessüf bu sene bu meseleden dolayı yedi K.: 'imizin gayrı muntazam ilân edilmesi ve iki K.: 'imizin müstafi telakki edilmesi lâzım gelmiş olduğunu teessürle

kaydetmek mecburiyetindeyiz. Bu elim vaziyetin bir daha tekerrür etmemesi en büyük temennimizdir.

5.— Da.: Hey.: 'iniz şimdiye kadar Sevgi, Atlas, Hürriyet ve Müsavat Mah.: Muh.: 'lerinin Dahili Nizamnamelerini tetkik ve tasvip etmişlerdir. Diğer Muh.: mahafilden bu yolda bir müracaat vaki olmamıştır.

6.— Yüksek Şû.: 'mızın müsaade ve tavsiyesiyle diğer Mas.: kuvvetler ile dostane münasebet teminine başlanmış ve garandamitiye (kefili muhadenet) tayinine mübaşeret olunmuştur. Bu cümleden olarak Frankfurt Almanya Müttehit Bü.: Mah.: ve Paris Fransız Bü.: Mah.: ile dostane münasebet tesis edilmiş, İsmail Kenan Sunal Üs.: 'ımız Almanya Bü.: Mah.: 'nin, Tark Ziyal Üs.: 'ımız Fransa Bü.: Mah.: 'inin garan damitiye'liğine intihap olunduğu gibi Türkiye Bü.: Mah.: 'ini temsilen de Almanya'da Hamburg'da Alfred Büs B.: garan damitiye seçilmiştir. Fransa Bü.: Mah.: nezdinde de münasip görülecek bir Üs.: 'ın seçimi serbesttir.

7.— Mahafil Umumi Nizamnamesinin gözden geçirilerek bugünkü ihtiyaçlara uyabilecek bir surette tekemmül ettirilebilmesi hakkındaki mesai devam etmektedir. Bu arada Haysiyet Divanları teşkilâtı hakkında akdemce Yü.: Şû.: tarafından ayrıca kaleme alınmış olan 160 maddelik bir nizamname keza selâhiyetli bir komisyon tarafından tetkik olunduktan sonra muktazasının emir buyurulması ricasıyla Yü.: Şû.: 'ya sunulmuştur.

8.— Camiamızın son zamanlarda yeniden teessüs ve teşekkülü esnasında müessesemiz metin temellere sahip oluncaya kadar lüzumlu telakki edilmiş olan birçok ihtirazî tedbirlere artık yavaş yavaş mahal kalmamakta olduğu mütalesıyla bu güne kadar gazetelere intikalinde mahzur görülmüş olan masonik vefat ilânları, bundan sonra serbest bırakılmıştır. İttihat zincirimizden ayrılıp ebedî maşrıkta göçen KK.: 'e son vazife uhuvvetin yapılmasını mümkün kılacak olan bu ilânlar hakkında Muh.: Mah.: 'lere tamim gönderilmiştir.

Aziz murahhas Üs.: 'lar,

Geçen toplantımızdan beri vaki olmuş olan çalışma ve gayretlerin hey'eti umumiyesini hülâsaten size arz etmiş bulunuyoruz. Müstak-

bel mesaimiz için de ilham, tavsiye ve yardımlarınızı bekler, her birinizi gerek şahsan gerek temsil eylediğiniz Muh.: Mah.: 'ler nâmına K.: sevgi ve saygılarımızla selâmlarız.

Bü.: Kâ.:
Tarık ZİYAL
(imza)

Bü.: Üs.:
Mustafa Hakkı NALÇACI
(imza)

DEVAM CETVELLERİ :

Bü.: Mah.: 'in 7. Ekim. 1951 tarihli
3. cü toplantısına iştirak eden mahafil
murahhasları :

	Adı Soyadı	İmzası
İDEAL	: Mecdi Ali Akasya B.:	
	M. Reşit Çavdar B.:	(İmza)
	Y. Ziya Erdem B.:	
KÜLTÜR	: Celâl Öget B.:	(İmza)
	Ruhi Vamık B.:	(İmza)
	Cevdet Caculi B.:	(İmza)
	Necdet Ekrem Olcay B.:	(İmza)
ÜLKÜ	: Reşat Mimaroglu B.:	(İmza)
	İsmail Memduh Altar B.:	(İmza)
	Jak Esseyan B.:	(İmza)
İZMİR	: Muzaffer Uras B.:	(İmza)
	Hamza Rüstem B.:	(İmza)
	Hakkı Türegün B.:	(İmza)
UYANIŞ	: Mümtaz Tarhan B.:	
	Rıfat Köknar B.:	
	T. H. Özyazıcı B.:	

- KARDEŞLİK : Ferit Üp B.: (İmza)
H. Noradonkiyan B.: (İmza)
Dr. Abravanel B.: (İmza)
- HÜRRİYET : Ali Galip Taş B.: (İmza)
İsmail Kenan Sunal B.: (İmza)
Dr. Ş. Hâzım Tiner B.: (İmza)
Dr. A. Fahri Arel B.: (İmza)
- SEVGİ : Hüsametdin Sunol B.: (İmza)
Kaludi Laskari B.: (İmza)
Necip Hancı B.: (İmza)
- ATLAS : Cemil İpekçi B.: (İmza)
Edouard Lebet B.: (İmza)
Armond Mosse B.: (İmza)
- DOĞUŞ : Dr. Saip Özer B.: (İmza)
Mümtaz Somer B.: (İmza)
A. Mizanoğlu B.: (İmza)
- MÜSAVAT : Nazmi Dühani B.: (İmza)
Tarık Ziyal B.: (İmza)
F. Ramiz Öker B.: (İmza)
- YÜKSELİŞ : Muhip Kuran B.: (İmza)
Hilmi Dilgimen B.: (İmza)
Fikret Çeltikçi B.: (İmza)
- NUR : Dr. Hasan Y. Başkam B.: (İmza)
Dr. Osman Yunus B.: (İmza)
Sedat Abut B.: (İmza)
- Üs.: Az.: Mustafa Hakkı Nalçacı B.: (İmza)
Üs.: Az.: Mua.: Dr. Fethi Erden B.: (İmza)

Bü . Mah . 'in 7 Ekim 1951 tarihli 3.
cü toplantısındaki remzi mahafil
Muh . Üs . 'ları:

Adı Soyadı	İmzası
İDEAL : Sadık Bigat B.:	
KÜLTÜR : İ. Memduh Seydol B.:	
ÜLKÜ : Nazmi Sevgen B.:	
İZMİR : Dr. M. Sakarya B.:	
UYANIŞ : Mecit Duruiz B.:	
KARDEŞLİK : C. Hıfzı Oşan B.:	(İmza)
HÜRRIYET : Vedat Başar B.:	(İmza)
SEVGİ : Dr. S. Ahmet Çalışkan B.:	
ATLAS : Pier Psaltı B.:	
DOĞUŞ : Dr. Ekrem Tok B.:	
MÜSAVAT : G. Hamdi Tekyeli B.:	(İmza)
YÜKSELİŞ : Süreyya Aygün B.:	
NUR : Dr. İhsan Özgen B.:	

Bü . Mah . 'in 7 Ekim 1951 Tarihli 3.
cü Toplantısında hazır bulunan
mülâzım Üs . 'ları:

Adı Soyadı	İmzası
İDEAL : Yakup Çelebi B.:	(İmza)
Fehmi Fındıkoğlu B.:	
Dr. Hüseyin Salor B.:	
KÜLTÜR : Saffet Rona B.:	
Sedat Aziz Erım B.:	
Dr. F. Günergın B.:	(İmza)
Rafet Hakul B.:	(İmza)

- ÜLKÜ : İzak Menşe B.: Mazeretli
M. Zühtü İnhan B.:
Yaşar Ali B.:
- İZMİR : Mithat Güldü B.:
Z. Kâmil Ergin B.: (İmza)
Kemâl Servet Ülgen B.:
- UYANIŞ : Nüzhet Tüfekçi B.:
Asım Köknar B.: (İmza)
Muammer As B.: (İmza)
- KARDEŞLİK : T. Kâmil Koperler B.: (İmza)
Hikmet Baykal B.: (İmza)
İsmail Hakkı Kırgız B.:
- HÜRRİYET : S. Sırrı Tümer B.: (İmza)
H. Bezmi Ötkeren B.:
Reşat Tığrak B.:
Muhsin Türen B.: (İmza)
- SEVGİ : Eftatyos Sandalcıoğlu B.: (İmza)
Hüsametdin Reha Çalı B.:
Grigoryadis Güner B.:
- ATLAS : Raul Rozenthal B.: (İmza)
Antoine Kyap B.:
- DOĞUŞ : Safa Feyzi İksel B.: (İmza)
Ömer Omay B.:
- MÜSAVAT : S. Güvendiren B.: (İmza)
Kemâl Salih İren B.:
A. Faik Yüce B.:

YÜKSELİŞ : Arif Rüştü Görgün B.: (İmza)
Dr. Servet Alko B.: (İmza)
—
NUR : —
M. Sadullah Sander B.:
Suat Gürel B.: (İmza)

(YÜ.: ŞÜ.: ve BÜ.: MAH.: Müşterek
Celse)

7 EKİM, 1951

Tepe başında Turing otel binasının derneğimiz için satın alınması hususunu bir karara bağlamak üzere HA.: BÜ.: Â.: MİM. Kemal ÜS.: 'in riyasetinde müptedî derecesinde toplanmış olan müşterek celse de BÜ.: ÜS.: Mustafa Hakkı B.: Ha.: BÜ.: A.: 'in sağında mevki almıştır.

Kaymakam Ferid Zühdü Örucü ve Celâl Öget BB.: Birinci Nazır, BÜ.: ÜS.: Muavini Fethi Erden İkinci Nazır, Muhib Kuran ve Tarık Ziyal BB.: Kâtip, Necmeddin Erol, Şükrü Hazım Tiner BB.: 'ler Ha.: , Reşid Çağdar B.: Haz.: Em.: , Arman Mose B.: Has.: Em.: , Nazmi Dühanî B.: Muhakkik, Cevdet Caculi B.: Teş.: ve Hamza Rüstem B.: Muha.: Da.: mevkilerini işgal ettiler.

Yü.: Şü.: azasından Reşad Mimaroğlu, Haydar Ali Kermen, İsmail Memduh Altar, Ali Galip Taş, Hüsameddin Sunol, Ferit Up, Zühdî Kâmil Ergin, Ali Kemal Sarıay, Edvar Löbe, Cemil İpekçi, Noradonkiyan, Marko Nahum BB.: ve BÜ.: Mah.: Murahhaslarından Yakup Çelebi, Ruhi Vamık, Necdet Olcay, J. Esseyan, Muzaffer Uras, Hakkı Türegün, Asım Köknar, Muammer As; Dr. Abravanel, İsmail Kenan Sunal, Fahri Arel, Necip Hancı, Eftatyos Sandalcıoğlu, Alâeddin Mizanoğlu, Ferid Ramiz, Salahaddin Güvendiren, Arif Rüştü Görgün, Servet Vasfi Alko, Osman Yunus, Suad Gürel, BB.: hazır bulundular.

Hâ.: BÜ.: Â.: Turing Otel binasının lokal ittihazına elverişli ve düşünülen tadilâta müsaid olduğu mahallinde yapılan tetkikattan anlaşıldığından bina sahiplerinin salahiyetli vekillerile yapılan anlaşma ne-

ticesinde (117,000) Türk lirası bedelle satın alınmış olup, kaparo olarak (20.000) lira tediye edilmiş olduğunu, 20 Eylül, 1951 tarihli teahhüdname gereğince iki taraftan biri teahhüdünden nükû ettiği veya bir ay zarfında ferağ muamelesinin ikmâlinde ihmâl ve imtina eylediği takdirde (20.000) lira tazminat itası teahhüd edildiğini ve bu suretle binanın Dernek uhdesine bir ay zarfında intikali yapılabilmesi için elde mevcut paramızdan başka (65.000) liranın hemen istikraz suretiyle ödenmesi zaruri bulunduğunu söyledikten sonra, Yü. Şû. idare encümeninin teşkil etmiş olduğu mâli komitenin hazırladığı raporu tetkik eden idare encümenince tesbit edilen teklifler üzerinde verdiği izahât alâka ile dinlenerek cereyan eden müzakere neticesinde :

1.— Turing Otel binasının Türkiye Mason Derneği namına (117.000) liraya satın alınması için yapılacak istikraza yüzde yedi fâiz ödenmesine,

2.— Mahfillerce alınmış teahhüdler varsa bunlar mahfuz kalmak şartıyla gerek Remzi ve gerek Felsefi Kârgâhların hasenat keseleri muhteviyatının karzan ve bilâ faiz bina alımına tahsis edilmesine,

3.— Her B.'in defaten veya zaruret hâlinde bir senede dört taksitle ödemek üzere en az Elli lira teberru etmesine,

4.— Binanın bedeli ödeninceye kadar her mahfilin kendi hazinesinden ayda yirmi beş lira lokal kirası ödenmesine,

5.— Borç ödeninceye kadar yıllık resmî ziyafetler mütevazi bir şekilde ve az masrafla lokalde yapılarak ziyafete iştirak edilsin edilmesin her B.'in tediyesiyle mükellef bulunduğu iştirâk hissesinden beş lirasının Bina borcunun ödenmesine tahsis edilmesine ve beş liradan fazlasıyla mahfillerce temin olunabilecek imkânlar dahilinde ziyafet yapılmasına,

6.— Mahfillerine aylık aidattan borcu olan BB.'lerin bu hayırlı maksadın tahakkuku için borçlarının tamamını hemen ödemeleri lâzım gelip aksi takdirde haklarında mevzuatımız hükümlerinin tatbikine,

7.— Binanın satın alınması için Türkiye Mason derneği Heyeti umumiyesinin idare heyetine vermiş olduğu selâhiyete istinaden istikraza karşılık olarak BB.'lere beheri (100) liralık arzu ettikleri miktarda bono verilmesine,

8.— Nâma muharrer olan bonoların bir seneden aşağı olmamak üzere ikraz edenin arzusuna göre ilk talepte itfa edilmesine,

9.— Hâ.: Bü.: Â.: Mim Kemal Üstadın riyasetinde Ferid Zühdü, Ali Galip, Reşid Çavdar, Cemil İpekçi BB.: 'lerden müteşekkil (Türkiye Mason Derneği Bina İstikraz Komisyonu) namıyla bir komisyon teşkiline ve istikraz bonolarının bu komisyon tarafından verilmesine,

10.— Mahfillerce teşkil edilecek bina istikraz tâli komisyonuna BB.: 'lerin verecekleri paranın Bü.: Haz.: Reşid Çavdar B.: 'e tevdiine, veya Emniyet sandığındaki hesaplara geçirilmesine ittifakla karar verildi.

11.— Bu hayırlı emelimizin tahakkuku yolunda ilk hatve atılmış olmak üzere Hâ.: Bü.: Â.: 'in işareti üzerine üçüncü maddede yazılı en az elli lira teberrua iştirâkı müsareatla kabul eden yirmi dokuz B.: 'in ödemiş oldukları (1400) lira Bü.: Haz.: Reşid Çavdar B.: 'e tevdi edildi.

Tekrar tasarrufumuza geçeceğini kuvvetle ümid ettiğimiz Nur-u Ziya sokağındaki eski lokalimizin satılması halinde bonoların arzuya göre vaktinden evvel dahi ödenmesi temim edilmiş olacağı hakkında Hâ.: Bü.: Â.: 'in verdiği izahât memnuniyetle karşılanmıştır.

Ruznamede görüşülecek başka bir iş kalmamış olduğundan BB.: 'ler gönül ferahlığı ile ayrılmışlardır.

Hâ.: Bü.: Â.:
Mim. Kemal ÖKE
(İmza)

Bü.: Üs.:
Mustafa Hakkı NALÇACI
(İmza)

Bü.: Um.: Kâ.:
Muhib KURAN
(İmza)

Bü.: Hat.:
Şükrü Hâzım TİNER
(İmza)

Bü.: Um.: Hat.:
Necmeddin EROL
(İmza)

Bü.: Kâ.:
Tarık ZİYAL
(İmza)

L Ü G A T Ç E

(KÜÇÜK SÖZLÜK)

ahar (aher): gayri, başkası, diğeri

ahkâm: hükümler

akdem: ilk, önce, önceki

akdemce: önceden

Almanya Müttehit Büyük Mahfeli : **Almanya Birleşik Büyük Locası: Vereinigte Großlogen von Deutschland**

badehû: (*Arapça*) ondan sonra

bedhâh: her işin fenalığını isteyen

bizzahur: ortaya çıkararak, başgöstererek

Bü. Muh. Dah: Büyük Muhafızı Dahili: Büyük Koruyucu

Bü. Teş.: Büyük Teşrifatçı: Büyük [I.] Tören Üstadı

şayani arzu: arzu edilen

ferağ: vazgeçme, bırakıp terketme

feyizli: verimli

fimâbaat: bundan sonra, bundan böyle, bir daha

Fransa Büyük Mahfeli : Fransa Büyük Locası: Grande Loge de France

garanda mitiye: dostluk kefilisi (Fransızca) Garant d'Amitié

hatve: adım

hazır bilmeclis: mecliste hazır olan

hulâsaten: kısaca, özet olarak

iblağ: vardırma, erişirme, ulaştırma, gönderme

icraî: yürütmeye ait

ihmâl: önem vermeme, mühimsememe, olduğu gibi bırakma, savsaklama

ihzarî: hazırlayıcı

ihtirazî: sakinme, çekinme ile ilgili, çekince

ikmâl: tamamlama, bitirme, eksikliğini doldurma

imtinâ: çekinme, geri durma

intac: netice, sonuç, sonuç vermek, sonuçlandırılma

istizân: izin isteme, izin için sorma, danışma

itmâm: tamamlama, bitirme, tamam etme, edilme

izahatı lâzime: gerekli açıklamalar

izhâr: gösterme, meydana çıkarma

karzen: borç olarak, ödünç olarak

kefilî muhadenet: dostluk kefilisi

mahafilî muhtereme: Muhterem Localar

mesâbe: derece, rütbe; kadar
muktezâ: iktizâ etmiş, lâzımgelmiş, kanun gereğine göre yazılan yazı, derkenar
muktezî: iktizâ eden, lâzımgelen, icâbeden, gereken, gerektiren
mütâlaa: okuma, inceleme, düşünce
mütâlaât: mütâlaalar, okumalar, incelemeler, düşünceler
mübâşeret: bir işe başlama, girişme
müsâraat: sûrat ve acele etme; teşebbüs, girişme
mütedair:le ilgili, ait, için, dolayı, üzerine
mütekevvin: tekevvün eden, hasıl olan, mevcut bulan, var olan
mütemayiz: temâyüz eden, sivrilen, kendini gösteren
mütemmim: itmâm eden, tamamlayan, bütün hale getiren
müteyakkız: teyakkuz eden, uyanık bulunan, tetikte; gözü açık olan
müttehit: ittihâd etmiş, birleşmiş, birleşik
müzâkerât: müzakereler, görüşmeler
nâşiri efkâr: fikirlerin yayıcısı, [yayın] organı
nükûl: vazgeçme, kaçınma, geri dönme, cayma
rûznâme: [burada] gündem
sitâyiş: övme, övgü
taazzuv: biçimlenme
tasvibi: doğru bulması, uygun görmesi, onaylaması, onaylanması
teâvün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
tebârüz: [burada] görünme, gözükme, belirme
teberruât: teberrular, başışlar, başışlamalar
tediyat: tediyeler, ödemeler
teessüs: temelleşme, yerleşme, kökleşme, kurulma
tekemmül: kemâle gelme, kemâl bulma, olgunlaşma
telhîs: özetleme, kısaltma
terâküm: birikme, yığılma, toplanma
teşriî: yasamaya ait
tezekkür: hatıra getirme, bir meseleyi konuşma
tezyîn: zinetlendirme, süsleme
vazifei uhuvvet: kardeşlik görevi
züvvar: ziyaretçiler

KAYNAKLAR

Abdullah Yeğin, et al., *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat, Tükdav, 1997*
Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, 1998*
Mustafa Nihat Özön, *Osmanlıca Türkçe Sözlük, İnkılâp Kitabevi, 1997*

DÖNEMEÇLİ MERDİVEN VE ORTA HÜCRE

Tamer AYAN

"Baktım. Rab şakul kullanarak örülmüş dümdüz bir duvarın yanında duruyor; elinde bir şakul var. Rab. "Ne görüyorsun, Amos?" diye sordu. Ben de, "bir şakul" dedim. Bunun üzerine Rab, "İşte, halkım İsrail'in ortasına da bir şakul koyacağım" dedi, "Bir daha onları esirgemeyeceğim."

Amos, Bap. 7

WINDING STAIR AND THE MIDDLE CHAMBER

"Thus he shewed me; and behold the Lord stood upon a wall made by a plumb line, with a plumb line in His hand. And the Lord said unto me, Amos, what seest thou? And I said, a plumb line, Thus saith the Lord, Behold, I will set a plumb line in the midst of people Israel; I will not again pass by them any more."

Amos, V. 7

Solomon's Temple was surrounded on three sides by a sort of "lean-to" substructure on three floors high. The so-called Middle Chamber is believed to have been in fact the middle floor extending around the main building as far as the second floor extended, which is believed was for priests. For ritualistic purposes, the Middle

Chamber is appropriated for the Fellow Craft Masons. There is little about the Winding Stairs, for there was little room or need of any kind. Each floor probably constituted an entire chamber, for there is no indication of partitions or divisions into smaller cubicles. Moreover, there seems to have been but one door to the Middle Chamber and that on the right side of the house. Hence, there was probably but one Winding Stairway. There is no indication in the Scriptural account as to the number of steps in the Winding Stairs, but these have been supplied from time to time by ritualists. Winding Stair and the Middle Chamber continue to provide Masons with bountiful vehicles for moral contemplation and instruction.

There is a Middle Chamber,
There are wages of Fellowcraft to be earned.

GİRİŞ

Masonlukta Dönemeçli Merdiven ve Orta Hücre, sembolizma ve alegori yönünden önemli bir yer tutar. Kalfaların **Geçiş** töreni sırasında gördükleri Dönemeçli Merdiven ve Orta Hücresinin hakikî yeri localarda gösterilen yer değildir. Dönemeçli Merdiven düzenli ve düzensiz Büyük Localarda birinci derecede Yakub'un Merdiveni konusunu izliyor olmasına rağmen, bazı obediyanlarda -örneğin Türk obediyanında- Yakub'un Merdivenine hiç yer verilmediği dikkate alındığında, Sembolik Masonluk öğretisi kapsamındaki en önemli -ve hatta tek-merdiven sembolizmasını teşkil eder. Kalfaya göre, Dönemeçli Merdiven sembolizması Ulu Yaradan'a ulaşmak için çıkılması gereken manevî merdiveni, Orta Hücre ise Kalfaların hak ettikleri "nafakayı" almalarını gösterir.

Dönemeçli Merdiven, aynı minare merdiveni gibi bir eksen üzerine helezonik olarak yerleştirilen yukarıya doğru yükselen basamaklardan oluşur. Alttan bakınca merdivenin alt kısımları değil, sadece tepe sahanlığındaki Orta Hücre görünür. Dönemeçli Merdivenin alt başında II. Nazır ve Orta Hücre giriş kapısının yanında da I. Nazır yer alır. Dönemeçli Merdiven teknolojik açıdan el merdivenine göre daha teknik bir merdiven türüdür. Yazarın önerisi, aslında merdivende keskin dönemeç olmadığı için "dönemeçli" yerine "döner" merdiven denilmesinden yanadır; ama alışkanlığa uyularak bu çalışmada "dönemeçli" sıfatı kullanılmıştır.

Dönemeçli Merdivenin ve Orta Hücresinin mabetlerimizde ve dünyanın hiçbir yerindeki mabetlerde, fiziksel modeline rastlamak mümkün değildir. Dönemeçli Merdiven ve Orta Hücresinden orta boy bir mo-

del düşünülse bile, mabetlerin olası küçük hacimleri bu düşününenin gerçekleştirilmesine imkân vermez. İkinci derece; birinci ve üçüncü dereceler arasında tam bir 'geçiş' aşamasıdır. İkinci derece ile ilgili ritüelik çalışma dışında konuşma yapılmadığından ve konferans verilmediğinden tam bir 'geçiş' derecesidir. Oysa ikinci derece ile ilgili ritüelik konferans ve tez konuları çoktur.

Masonluğun üç derecesi bir "Sandviç'e" benzetilirse; birinci ve üçüncü dereceler alt ve üstteki ekmek dilimleri; ikinci derece, aradaki sandviçe lezzet katan ve adını veren peynir, salam ve jambon gibi ana maddedir. İkinci derecenin sembolizması ve alegorisi çok derindir. İngiliz, İskoçya, İrlanda ve ABD Masonluklarında, mabedin ikinci derecedeki adı bile **Orta**

Hücre'dir. İngiliz, ABD ve vb gibi Masonluklarda loca içinde yapılan eğitim ve öğretim faaliyetleri Orta Hücre adı altında toplanır.

ORTA HÜCRE

Dönemeçli Merdiven ve Orta Hücre'nin tam yeri Süleyman Mabedi'nin dışındadır; mabedin ve locanın içine giren kimse Dönemeçli Merdiven ve Orta Hücre'yi göremez. Mabedin kapı girişinden itibaren Dönemeçli Merdiven'le çıkıldığı varsayılan Dönemeçli Merdiven ve Orta Hücre birleşik sembolünün gerçek yeri, Tevrat'taki verilere göre Çalışma Tablosunda gösterilen yer ve mekân değildir. Nitekim Tevrat'taki verilerle, Masonlukta verilen birbirine benzemez. Tevrat'taki Süleyman Mabedi'nin yapımı ile ilgili bilgiler I. Krallar (6/5 - 6) (1) ve Ezekiel (41/6 - 7) (2) kitaplarından aktarılmıştır. Masonlukta mabedin kapı girişinden itibaren Dönemeçli Merdiven'le çıkıldığı varsayılan Orta Hücre, Tevrat kaynaklarında verilen mimarî verilere göre bir yapı unsuru olarak Süleyman Mabedi'nin içinde (3) ve mabedin eşdeğeri olarak kurulmuş olan localarda yoktur. Mabedin ortasında gösterilen Dönemeçli Merdiven ve Orta Hücre, mabedin içinde değil bilakis di-

(1) *Tevrat, I. Krallar, Mabet'in Yapılışı, 6/5 - 6*

(2) *Tevrat, Ezekiel, Mabet, 41/6 - 7*

(3) *Süleyman Mabedi'nin bölümleri = Ulam (Giriş) + Hekal (Kutsal Yer) + Debhir (Kutsalların Kutsalı)*

şında ve ana binanın yan tarafında yer almaktadır. Dönemeçli Merdiven ve Orta Hücre'nin mabedin içinde yer aldığı şeklindeki sembolik anlatım sadece masonik yapıya uygun bir **yakıştırmaya** dayanmaktadır.

Orta Hücre'ye, Tevrat'taki verilere göre, mabedin çevresini üç yönden çevreleyen üç katlı koridor üzerinde hücreler inşa edilmiştir. Üç kat halinde düzenlenen hücreler aşağıdan yukarı doğru genişleyen bir plâna uygun yapılmıştır; yani, zemin katta 2. 3 m' lik **Küçük Hücre**, orta katta 2. 7 m' lik **Orta Hücre**, üst katta 3. 2'm 'lik **Geniş Hücre** yer alır. Bir hücrenin yüksekliği 2. 3 m'dir.

Tevrat'taki verilere göre:

"...Mabet'teki dış cephesinde bitişik, ana bölümün ve iç odanın çevresinde duvarla-

ra bitişik odalardan oluşan katlar yaptırdı. Alt kat beş arşın, orta kat altı arşın, üst kat yedi arşın genişliğindeydi. Kirişler mabedin duvarlarına girmesin diye duvarların çevresinde dışarıya doğru çıkıntılar bıraktı... Aşağı yan katın girişi mabedin güneyindeydi. Döner bir merdivenle orta kata, oradan da üçüncü kata çıkılırdı."

Hücreler, mabet görevlileri tarafından muhtemelen depo olarak kullanılmaktaydı. Ancak, en üstteki hücrenin duvarlarının altınla kaplanmış olduğunun vurgulanması, daha önemli bir fonksiyonu olduğunu göstermektedir. Alt kata, mabedin sağ (güney) ortasındaki bir kapıyla girilmektedir. Bu kapı⁽⁴⁾, mabede girilen çift sütunun olduğu ana giriş kapısından farklıdır. Eski masonik mabet resimlerinde doğuda, batıda ve güneyde olmak üzere üç kapı vardır. Bugünkü modern localarda görülen batıdaki ana giriş kapısı yoktur. Zemin kattaki hücreyi, orta ve üst hücrelerle bir Dönemeçli Merdiven birleştirmektedir. Üst üste üç hücreyi birleştiren Dönemeçli Merdiven, günümüzdeki tripleks dairelerde veya çatı merdivenlerinde olduğu gibi üstten kapak şeklinde kapılı helezonî bir merdiven gibi yorumlanabilir.

Gerek Dönemeçli Merdiven'e, gerekse Orta Hücre'ye Masonlukta atfedilen özellikler Tevrat'ta yer almaz. Masonlukta önemli olan, mabetteki kutsal kısım, Ahit Sandığı'nın bulunduğu Kutsalların Kutsalı olarak tanımlanan Debhir'dir. Orta Hücre'ye verilen kutsallık ve buraya çıkan Dönemeçli Merdivene atfedilen çok önemli sembolizma sadece masonik olup; ikinci dereceye özgüdür. Orta Hücre'ye 'Giriş', masonik yönden sadece 'nafaka' niyetiyle, mabette çalışmış olan binlerce kişinin ücreti için kullanılır ve her çırak Orta Hücre'ye girebilir.

Dönemeçli Merdivenin üst başında kutsal kelime bekleyen 1. Nazır'ın biraz ötesinde, üzerinde ibranice dört harfli başlık yazısı olan (Tetragramaton⁽⁵⁾) perde, Orta Hücre'nin yarı aralık kapısını örter. Masonlukta Orta Hücre'de zahiri Ahid Sandığı yoktur; bunun yerine, Süleyman Mabedi'nin Kutsalların Kutsalı (Debhir) bölümünde bulunan hakikî Ahid Sandığı vardır. Orta Hücrede Kalfaların nafakalarının ödenmesine yarayan muhasebe veya ödeme bölümü vardır. Bu bölümde, Kalfalara nafaka olarak: *Buğday, Şarap ve Zeytinyağı* ödenir.

Masonlukta sembolik mahiyette ulaştırılması gerekli hedef olarak gösterilen ve bu hâliyle çalışma tablosuna bile giren Orta Hücre'nin ve Orta Hücre'ye çıkan Dönemeçli Merdivenin aslında mabedin müştemilatı veya teferruatı olmasının ötesinde kutsallığı yoktur. Kalfalar için kutsal olan, Orta Hücre'de spekülatif Masonlukta tavandan zincirle asılı bir şekilde sarkan ve dönerek etrafına ışık saçan G Harfi'dir. Üs-

(4) Süleyman Mabedi'nde Ulam ve Hekal arasında yer alan J & B Sütunları arasından dışa açılan kapı.

(5) Tetragramaton: YHVH

tadı Muhterem de, Kalfa derecesinin daha parlak olan geçiş sürecinde, Doğu'nun duvarında parlayan G Harfi'ni sağ eliyle göstererek ritüeldeki G Harfi ile ilgili masonik pasajı söyler.

Bazı Araştırmacılar Tevrat'taki⁽⁶⁾, Kutsalların Kutsalı ile ilgili açıklamada geçen "**iç hücre**" terimi ile "**orta hücre**"yi benzeterek, Orta Hücre'nin Ahit Sandığı'nın saklandığı Kutsalların Kutsalı olduğunu sanırlar. Orta Hücre ve İç Hücre, mimarî konum ve fonksiyon olarak çok ayrı iki mekândır. İç Hücre, mabedin Doğu kısmında Kutsalların Kutsalı olarak

anılan merdivensiz mekân olmasına karşın; Orta Hücre, mabedin güney dış kenarında Dönemeçli Merdivenle çıkılan kurban töreni için depo gibi kullanılan satır, leğen, et kancası gibi mabet görevlilerine ait bir mekândır. William Preston, "*Masonlar nafakalarını nereden alırlar?*" sorusuna "*Çırak, Dış Hücre'de; Kalfa, Orta Hücre'de ve Üstat, İç Hücre'de...*" diye cevap verir; 18. yüzyılın sonlarına doğru, dış ve iç hücreler masonik konuşmalardan çıkarılmıştır.

Masonik yakıştırma bile olsa doğrusu Dönemeçli Merdivenin sembolik öğretisi çok güzel ve anlamlıdır! Bunun analizi içinde, Dönemeçli Merdiven ve Orta Hücre'yi -sözüm ona- mabedin içine taşımış gibi yaparak İki Sütunun önüne koyan masonik spekülasyona dönelim ve yorumlayalım. Çırak, haricî dünya ile kutsal dünyayı birbirinden ayıran İki Sütun arasından mabede girer. Muhakkik'in önderliği altında, kuzeyden önce güneye, sonra doğuya doğru bir çeyrek daire yayı yöntemine göre beş adım atar. Dönemeçli Merdiven'in alt başında bekleyen II. Nazır'ın yanına gider, eğer sorduğu parolayı yanıtlayabilirse, çıkış iznini alır ve Dönemeçli Merdiveni tırmanmaya başlar.

Bir ömür ayarında olan onbeş basamağı çıkabilirsen ve eğer inişli yokuşlu, ucunda ölüm olan yolları aşabilirsen ve eğer sahanlığa ulaşmayı başarabilirsen, Orta Hücre'nin kapısını bekleyen I. Nazır'ın

(6) I.Krallar, 6/16 -2

yanına gideceksin; sorduğu kutsal kelimeyi bilebilirsen Orta Hücre'ye girebileceksin! Dikkat edilirse; söyleyebilirsen yerine bilebilirsen ifadesi bilinçli olarak kullanılmıştır. Çünkü, anlamı idrak edilmeden pağan misali ezbere söylenen derecenin geçiş ve kutsal kelimesinin ezoterik açıdan hiçbir "kıymeti harbiyesi" yoktur. Üstatların yanında Çıraklık yapan bilgisiz bir Masonla, Kalfalık yapan bir Mason arasındaki derece farkı budur. İşte bu nedenle, Orta Hücre'de Üstadı Muhteremin kürsünün başında sağ eliyle işaret ettiği ve "bunun adı G Harfi'dir" dediği parlak ve ışıklı harfi bilebilirsen, "nafaka"yı almış olursun. Çırakken Kalfa olur; G Harfinde özellikle ' Tanrı ve Bilim'i' birleştirirsin.

Nafakayı bilmek demek, Kelimeyi bilmek ve daha sonra Orta Hücre'nin sırrını bulmak ve bu nedenle 'sırla sır' olmaktır. Özetle, **Bil-Bul-Ol**. Ne demektir bu? **Doğacaksın-Yaşayacaksın-Öleceksin**; yani, Doğa Yasası'nı yerine getireceksin. Ulu Yaratan'ın kader denilen, bütün varlıklar üzerindeki kesin yasası hükmünü icra edecek, sen de buna rıza göstereceksin; istersen gösterme! İşte kader ve kaza; yani, hüküm ve infaz. Doğum ve ölüm aşırı uçları ile sınırlı hayatında aklını kullanmayıp da kader ararsan; daha çok ararsın! Maddî ömrünün sonunda yaşamaya devam manasında Orta Hücre'ye giren de ruhun olacak! Orta Hücre'ye girmeyi eğer başarabilersen, her tarafa ışık saçan G Harfi'ni görebileceksin. Masonlar için G Harfinin sembolik manası çok derindir. G harfi ile başlayan, **Gloria, Grandeur, Genie, Genesis, Gnose, Generation, Geography, Geology** ve **Gravity**. Çünkü bir tarafta Tanrı (God), diğer tarafta ise Geometri; yani Tanrı ve Bilim...

Orta Hücre'ye girebilecek kadar nefisini terbiye ve ruhunu tasfiye edebildiyse; dünya ömründe 'ölmeden önce ölebildiyse', yani 'ruhun bedenine egemen olabildiyse', yani 'nefsini nefis' yapabildiyse; Orta Hücre'nin sırlarını daha sağlığında iken de G Harfinin bilimsel anlamını gönül gözünle görür ve idrak edebilirsin. Yoksa bil ki, dört elementten ibaret bedeninin mutlaka ölüm denilen olgunun başlaması ile bitecek, fiziksel ve kimyasal yapısı bozulup dağılacak ve toprağa karışacaktır. Ruhun yok olmayacak ve ilelebet yaşayacaktır. Hiç enerji kaybolur, yok olur mu? Enerji sadece şekil değiştirerek varlığını sürdürür. Orta Hücre bu şekil değiştirmenin konağı olan âlem-i berzahın başka bir anlatımıdır. Bu anlatım avamın idrakinin ötesindeki istisnalar içindir. Çünkü istisnanın yöntemi **Hakikat**'in araştırılmasıdır, bunu yapabilenler ise tekrisli denilen ilâhî hedef yolunu tutturmuş seçkinlerdir.

Dönemeçli Merdiven, hakikate ulaşmak için tırmanılması gereken yaşam merdivenidir. Yaşam merdivenine tırmanılması, yani ömür, zor, zahmetli ve yorucudur; bıkmadan usanmadan ve yuvarlanmadan tırmanmaya çalışmak gerekir. Bu bir ömür merdivenidir; çünkü hakikat arayışı bu dünya içindir; öbür dünyada, her şey hakikat olduğundan, ahirette hakikat araştırması yoktur. **Tevhid** olan hakikatin arkasındaki **Ahad**'in hakikati aslında yine bir tek hakikattir; ama sayısal teklikten münezzehe bir teklik; daha doğrusu yegâneliktir. İnsanın ömür sürecinde hakikat *'halk içinde adam gibi yaşayarak ve mutlaka çalışarak'* aranır.

Merdiven şekli 'dönemeçli' olarak seçilmiştir. Çünkü insan yaşamı sürgit monoton değil, inişli çıkışlıdır. Aynı zamanda da, bugünden yarına bilinmeyecek kadar sürprizlerle doludur. Hakikati (gaybı bilmek) Allah'a mahsustur; gerçekler ancak yaşanarak öğrenilir; hakikate kavuşulur. Mutluluklarla acılar, başarılarla sıkıntılar, aynı geceyle gündüz gibi birbirini izler. İnsanın yaşamındaki bu acılara hazır ve dayanıklı olması gerekir. Karşılaşması muhtemel olayların olumlu veya olumsuz olabileceğinin bilincini taşıması ve idrak etmesi için yeterli güçlerle donanmış olması gerekir.

Görünmeyen Âlem denilen bu yeni âlemin kapısı Görünür Âlem'de mabet denilen kutsal bir noktadan başlamaktadır. Fakat kapıdan girerek Görünür Âlem'e ilk adımını atan inisiye artık yeni bir boyuta doğmakta ve burada yükselerek helezonî bir âleme doğru hareket etmektedir. Dönemeçli Merdiven, Mirac sembolizmasıyla daha iyi anlaşılacağı gibi, İki Sütun arasında dünyaya ait sabit bir noktada başlayan, ama yukarı doğru Orta Hücre denilen meçhul bir noktaya doğru tırmanan sembolik bir merdivendir.

DÖNEMEÇLİ MERDİVENİN BASAMAKLARI

Dönemeçli Merdivenin mabetlerdeki diğer bir ilginç özelliği de, çalışma tablosunda gösterilen dönüş yönüdür. Masonik yürüyüş ve locada yapılan masonik hareketlerin hepsinin yönü, Masonluğun Üç Büyük Nuru'nu bulduran Yemin Kürsüsünü merkez olarak sağa almak kaydıyla, soldan sağa; yani, batı-doğu-güney şeklindedir. Dönemecin yönü ise saatin ters yönündedir. Dönemeçli Merdivenin dönüş veya bükülüş yönü bu hareketin aksine olarak sağdan sola doğrudur. Uyumsuzluğun bugüne kadar sembolik açıklamasına rastlanılmakla birlikte; yazarın görüşü: Dönemeçli Merdiven ve Orta Hücre-

nin, mabedin içindeki üç boyutta başlayan, ama mabedin dışındaki başka bir boyuta intikal eden yeni bir âlem olmasındandır.

Dönemeçli Merdivenin basamakları insan yaşamı için gerekli güçlerin her birini temsil eder. Bizim obediyanımızda ve genellikle çoğu uygulamalarda, Dönemeçli Merdiven'in basamakları "tek" sayılarla ifade edilen basamaklar şeklindedir: ilk aşamada 3, ikinci aşamada 5 ve

üçüncü aşamada 7 basamak olmak üzere, toplam 15 basamak şeklindedir.

Rakamların ve onların oluşturdukları sayıların, matematik, fizik gibi bilimlerin temel taşı olduklarını biliyoruz. Ancak, sayıların uzunluk, ağırlık, tarih ve boyut bildirmek dışında da kullanılabileceği özel bir alan da bulunmaktadır. Bu alanda, sayılar her hangi bir varlığın evrensel plandaki yerini ve önemini anlamamız açısından büyük yardımlar sağlamaktadır. Bu araştırma dalına da kısaca "Numeroloji" denmektedir. Numeroloji'nin bu anlamda kullanılması Pisagor'a kadar dayanır. Pisagor, rakamların ve sayıların, üzerinde yaşadığımız dünya üzerindeki yerinin sanıldan çok daha önemli olduğunu savunmaktaydı. Ona göre sayılar bir insanın çevresinde bulunan diğer varlıklarla olan ilişkisini ve yaşamsal derslerini anlamının bir ölçüsü idi. Pisagor, dünyayı ve evreni anlamak için kullanılabilecek en önemli ve doğru aracın sayılar olduğunu savunmaktaydı.

Pisagor'dan itibaren 'tek sayılar' olan 3, 5 ve 7 mükemmeliyeti ifade etiklerinden, bu tek sayıların toplamından oluşan 15 basamaklı merdiven yücelme için gereken mistik ve ezoterik şartları içerir. Cuma na-

mazında imamın minber merdivenine özel yöntemle çıkararak hutbe okuması ve dua etmesine benzer olarak; eski dönemlerde mabette yılda üç kere yapılan toplu ibadet sırasında, rahibin önce 3, sonra 5 ve en sonra 7 basamak çıkararak dilince dua ettiği yakıştırılır.

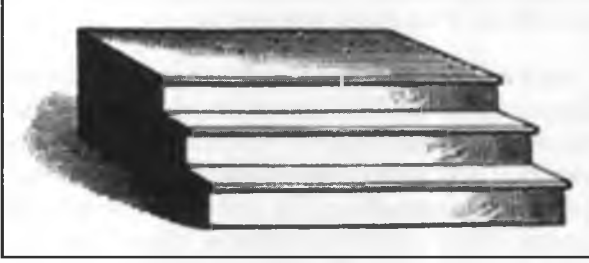
Daha eski dönemlerden hatırladığımız, Sümer ve Babil uygarlıklarında kademe kademe Zikkuratlar, bize Dönemeçli Merdiven ve Orta Hücre'yi hatırlatır. Zikkuratlar ile Babil Kulesi yapımı arasındaki zaman dilimi 2000 yıla yakındır. Dünyanın yedi harikası arasında anılan Babil'in Asma Bahçelerinin basamakları (ki, onların içine toprak konur, bitki, hattâ ağaç yetiştirilirdi) kademe kademe yükselir ve Orta Hücre benzeri kâhinler için yapılmış Tanrılara Gözlem Evi⁽⁷⁾ ulaşırdı.

Masonik açıdan, 3, 5, 7 sayıları Çırac, Kalfa ve Üstat Mason yaşı ve adımlarını karakterize eder. Üç , bir Üstadı Muhterem ve iki Nazır olarak Locayı yönetenleri; 5, bu üçlüye ek olarak iki Kalfa ile birlikte Locayı oluşturan asgarî sayısal yeterliği; nihayet 7, bu beşliye ek olarak Locayı mükemmel ve kusursuz yapan asgarî sayısal çokluğu gösterir. Süleyman Mabedi'nin yapımı da 7 yılda tamamlanmıştır. ABD Masonluğunda, Üstadı Muhterem makamına 7 basamak, I. Nazır makamına 5 basamak ve II. Nazır makamına 3 basamakla çıkılması göreneği, masonik sayı sembolizmasının farklı bir yansımasıdır. 15 rakamının sayısal eşdeğerinin İbranî alfabesine göre *Yah*, yani tanrı kelimesi olması; 15'in mükemmelliğini pekiştirir.

Dönemeçli Merdiveni oluşturan 3, 5 ve 7 basamaklı bölümlerin her biri için değişik tanımlamalar yapılmıştır. Yazara göre, en güzellerinden biri, ilk 3 basamağa bilinen klasik sembolizmalar yakıştırıldıktan sonra; bunu izleyen 5'linin bir insanın sürekli temasta olduğu evreni tanımasına yardımcı olan beş duyuyu ve en son 7'linin de insanın bilip öğrenmesi gereken bilimleri, yani eğitimin önemini göstermesi açısından son derece anlamlıdır. İnsanın insanımsılıktan kurtularak insanca yaşaması için evreni ve tabii ki aslında küçük evren olan bizzat kendisini bilmesi, bulması; sonunda Orta Hücre sırrını idrak edecek ve hak edecek kadar bilinçli olması şarttır. Dönemeçli Merdiven'in, Çıracılık aşamasının kapsamına giren ilk üç basamağın ötesindeki duvarlar ve bilimler şeklinde sıralanması son derece isabetlidir.

(7) *Gözlem Evi: The Mountain of God*

ÜÇ BASAMAK

Dönemeçli Merdiven'in 3 basamağı, Çıracak öğretisinde verildiği gibi, insan yaşamındaki temel ilkeleri ve işlevleri simgeler. Mason hangi derecede olursa olsun,

yaptığı bütün Hakikati Arama yolculuklarında bu üç temel basamağı mutlaka çıkmak zorundadır. Çünkü **İman**'ın gücü, **Ümit**'in desteği ve **Şefkat**'in yardımı insanın tüm yaşamı için her zaman ve her çağda gereklidir. İlk basamakların insanın yaş dönemleri olan Çocukluk-Gençlik-Olgunluk çağları olduğu, derecenin Üç Seyahat epizodunda sergilenir. Dinsel Masonik Erdemler yönünden, Türk Masonluğunda şimdi uygulanmayan Yakub'un Merdiveni'nde olduğu gibi İman-Ümit-Şefkat erdemleri sembolizması veya insan yapısının üç temel ögesi olan **Beden-Ruh-Can** (Pisagor) yakıştırmaları yazara göre en anlamlı olanlarıdır. İlk aşama Ahlakî Hakikat'ler ve Erdemler ilkelerinin öğretilmeye başlamasıdır. Maddi bedenle (birinci derece), manevi ruh (ikinci derece) birleşmesi sırasında insan meydana gelmiş; insana ilâhî can (üçüncü derece) verilmiş ve insan doğmuştur. Kalfa sayıları 1+2'dir; 1 beden, 2 ruh ve 3 can'dır. İnsan öldüğünde, ölümsüz olan ruhu uzaya, bedeni ise çürüyeceği toprağın koynuna gider. Bu nedenle ilk üç basamağın

1. Beden	Akıl ve Hikmet	İman	Hakikat
2. Ruh	Kuvvet	Ümit	Dayanışma
3. Can	Güzellik	Şefkat	Kardeşlik Sevgisi

kavramları olması gerekir. Pisagor üçlemesinin Hıristiyanlığın Baba-Oğul-Kutsal Ruh üçlemesini de hazırladığı düşünülmektedir.⁽⁸⁾

Masonluğun Üç Temel Nur'u olan **Akıl ve Hikmet - Kuvvet - Güzellik** üç basamağın simgelediği kavramlar arasındadır. Bizim obedi-yansımızın uygulamasına göre, Üstadı Muhterem makamının Üç Basamağı ile özdeşleştirildiğinde, aynı zamanda mücadele edilerek yok

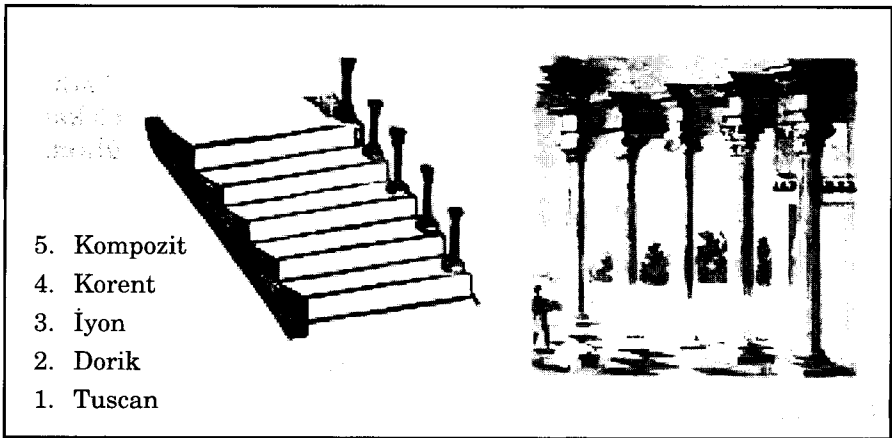
(8) Uğur Tuzlacı, *Dönemeçli Merdiven; Geometri 10. Yıl Kitabı, 2003*

edilmesi gereken **Taassup-Cehalet-Hırs** illetlerini temsil eder. Üstadı Muhterem adayı İsad Üstadı Muhtereminin kolunda isad edileceği koltuğa doğru geri geri çıkarken arkasında neler bıraktığını; Mason yaşamının her döneminde üç temel basamağı sayılan ilkeler ve erdemlerle tırmanarak aşmasını bilmelidir. ABD Masonluğunda üç basamağı başka anlam verilir: birinci basamak II. Nazır, ikinci basamak I. Nazır ve üçüncü basamak Üstadı Muhteremi temsil eder.

BEŞ BASAMAK

Dönemeçli Merdiven'in orta bölümünde beş basamağın üstünde sütunlar bulunur. Mimarlıkta, bir gövde, bir başlık ve kaideden oluşan düşey taşıyıcıya 'sütun' denir. Mimarlıkta, sütun gibi düşey taşıyıcıların üstündeki kiriş ve kemerlere oturma yüzeyi oluşturan yapı öğelerine sütun başlığı denir. Sütun başlığı klasik mimarlıktaki değişik üslupların ayırt edilmesinde en belirgin özelliği sergiler. Dönemeçli Merdiven'in ikinci aşamasının 5 basamağı, hem fizikî mabedin yapımında kullanılan antik sütun tarzı yöntemlerini, hem de bizzat kendisi manevî mabet olan insanın duyuşal yapısını meydana getiren beş duyuyu simgeler.

Vitruvius'tan beri klasik mimari sanatında mabet yapımında kullanılan beş ana sütun tarzı şöyledir:

Masonluğa beş ana sütun tarzı olarak geçmiş bulunan, Dorik, İyon, Korent sütunlarının tarzları Yunan uygarlığına; Tuscan ve Kompozit sütunların tarzı ise Roma uygarlığına aittir. Tuscan sütunu Dorik sütundan biraz daha basit ve düzgündür; Kompozit sütun tarzı ise

Korent sütununa göre daha süslü ve güzeldir. Buradan yola çıkarak Beş Sütun'un, çağdaş Masonluk ilkeleriyle birlikte, mimarlığın Beş Temel ilkesini de temsil ettiğini söyleyebiliriz. Bunlar;

- **Dorik Sütunu Başlığı:** Boyu 8 x çap kadardır. *Echinus* adı verilen oval profilli bir çanak, silindirik bir kesit, kare biçimli bir abakustan oluşur. Atina'daki Parthenon, Theseion mabedi; Mısır'da Beni-Hasan türbesi. (**Kullanışlılık, Bilim**)
- **İyon Sütunu Başlığı:** Boyu 9 x çap kadardır. Daha süslüdür ve başlığının çevresi tepe bileziğinden daha geniş olan volütlerle dikkati çeker. Abaküsle *echinus*'un arasına yerleştirilmiş bir çift volütten oluşur. Türkiye'deki Diana mabedi; Atina'daki Artemis, Athena mabedi, Akropol-Ercetheion. (**Rahatlık, Akıl**)
- **Korent Sütun Başlığı:** Boyu 10 x çap kadardır. Başlığın her tarafında *akantus* yaprakları bir çiçek sepetini andırır. Bu başlık tipinde üç sıra *akantus* yaprakları üst üste dizilir, en üst sıra birbirine dolanmış yapraklar biçimindedir. Sütun tablasının içbükey yanları halka şeklinde bezeklerle süslüdür. Roma'daki Pantheon; Atina'daki Zeus mabedi. (**Yeterlilik, Bilgelik**)
- **Tuscan Sütun Başlığı:** Dorik sütun başlığından doğmuştur. Ama boyutu 7 x çap kadardır. Çok basit ve sağlamdır. Tuscan sütununun gövdesi düzdür; dört sütun başlığının gövdeleri ise oyukludur. Roma'daki Colosseum (dışarıdan dört katlı; birinci kat Tuscan, ikinci kat İyon, üçüncü ve dördüncü katlar Korent sütun başlıklarından meydana gelir.) (**Sağlamlık, Güç**)
- **Kompozit Sütun Başlığı:** Üzerinde iki sıra *akantus* yaprağı bulunan Korent formundaki bir başlık sepetine oturtulmuş bir İyon sütun başlığından meydana gelir. Roma'daki Septimius Severus, Letarano kilisesi vaftiz yerinin eski sütunları. (**Estetik, Güzellik**)

Spekülatif Masonluğa da girmiş bulunan beş sütun tarzı 1723 yılında basılan James Anderson'un birinci yasa kitabının kapak resminde simetrik bir biçimde gösterilmiştir.

İyon, Dorik, Korent sütunlarının özgün bir işlevi ve yapısı vardır. Mabete içinde, Akıl ve Hikmet sembolü olarak Üstadı Muhtereme yani Hz. Süleyman'a ait 3. İyon sütunu; Kuvvet sembolü olarak I.Nazıra yani

Sur Kralı Hiram'a ait 2. Dorik sütunu; Güzellik sembolü olarak II. Nazıra yani Mimar Hiram'a ait 4. Korent sütununa ek olarak, beşliyi tamamlayan iki Kalfa'nın sembolleri daha yeni Roma mimarî tarzlarından Tuscan ve Kompozit sütunlarıdır. Ashında, İyon, Dorik ve Korent sütunları Akıl ve Hikmet, Kuvvet ve Güzellik sembolleri olarak İngiliz Masonluğunda Üstadı Muhterem, I. Nazır ve II. Nazıra aittir. I. Nazır minyatür Kuvvet sütunu ile kürsüsüne otururken 'çalışma' sırasında sütununu kaldırır; II. Nazır elinde minyatür Güzellik sütunu ile kürsüsüne otururken 'tatil' sırasında sütununu diker.

Fiziksel mabedin inşasında kullanılan mimarî yöntemler, insanın bedeni yönünün kültür ve sanat anlayışı yönünden fizikî strüktürünü teşkil eder. İnsanın manevî yapısını ve ruhsal sistemini kuran ve etkileyen beş duyuyu⁽⁹⁾: 1. Dokunma, 2. İşitme, 3. Görme, 4. Tatma ve 5. Koklama olarak sıralanır.

Masonlar arasında Dokunma, İşitme ve Görme duyuları başta gelir; işitme duyusu bir kelimeyi çıkartan sesi duyma; görme duyusu düzenli duruşu gösterirken görme; dokunma duyusu bir Masonun karanlıkta yaptıklarını aydınlıktaymışçasına hissetmektir. İnsan kendisini bilgisizlikten ve bağınazlıktan kurtarabilmek için bu beş duyusunu aklıselim ve basiretle kullanmak zorundadır. Bu şartın gerekçesinin önemi, bir sonraki üçüncü aşamada bilimlerden yararlanması durumunda daha iyi anlaşılacaktır.

Masonik açıdan 5 sayısı bir Loca oluşturmaya elverişli; ancak, Locayı mükemmel kılmaya yeterli değildir. Bu duyuların insan yaşamının doğal cephesi için gerekli olduğu; ama akıl ve bilimle elde edilebilen bilgi sahibi olunmadan yaşamın entelektüel ve sosyal cephesi için hiç de yeterli olmadığının sembolüdür. Duyuların gücü bilimle artar. Bunun için son 7 basamağa tırmanılması şarttır.

YEDİ BASAMAK

Dönemeçli Merdiven'in üçüncü aşamasının yedi basamağı, beş duydudan sonra, bilgi ve bilimin önemini vurgular. İnsanın gelişimi için çağdaş bilimden yararlanması zorunludur. Bunun için Masonluğun paradigması olumlu bilimlerdir. Roma döneminde, okuyucuların çeşitli

(9) *The Five Senses: Beş duyu*

konulardaki bilgi ihtiyacını karşılamak amacıyla, ansiklopedi olarak adlandırılan geniş hacimli eserler yapılmaya başlandı; konulara ve bilimlere göre düzenlenmişti ve dönemin hemen hemen bütün bilgi birikimini içeriyordu.

İlk ansiklopedi yazarlarından olan Varro (M.Ö. 116 - 27)⁽¹⁰⁾, fırtınalı bir hayat sürmüş; çeşitli savaflara katılmış, Sezar'ın kitaplığındaki kitapların tasnifi ile ilgilenmiş ve bir ara mahkûm bile olmuştu. Hayatı boyunca 7 önemli eser yazmıştı ve bunlar arasında en önemli

olanı *Disiplin* adını taşıyordu. Varro, hastalıkların gözle görülemeyecek kadar küçük hayvancıklar yoluyla yayıldığını söylemiştir. Ona göre, havada ve suda yüzen, gözle görünmeyecek kadar küçük bir takım hayvancıklar, insanların ağız ve burunlarından girmek suretiyle tehlikeli hastalıklara neden olmaktaydılar.

Disiplin, 9 ayrı bölümden oluşturulmuş ve her bölümde⁽¹¹⁾ bir bilim tanıtılmıştır; bunlar sırasıyla, Varro ve Martianus Capella'ya göre: Gramer, Dialektik, Retorik, Geometri, Aritmetik, Astronomi, Müzik, Tıp ve Mimarlık disiplinleridir. Ortaçağ'da bu disiplinlerden, Tıp ve Mimarlık çıkarılacaktır. Bunlar arasından yedisi; ilk üçü (Gramer, Retorik, Lojik) **trivium**⁽¹²⁾ ve son dördü (Aritmetik, Geometri, Müzik, Astronomi) **quadrivium** olmak üzere iki alt bölüme ayrılırlar. Bu bilimlerin ve sanatların temel kabul edilmesi anlamlıdır.

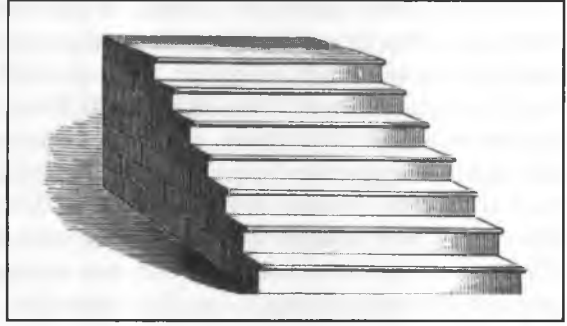
Antik Dönemin **Yedi Liberal Bilim ve Sanatı**'nın adları, aşağıdan yukarıya doğru olmak üzere Dönemeçli Merdiven'in son 7 basamağına verilmiştir :

(10) Varro (M.Ö. 116 - 27): Roma dönemi

(11) *The Seven Liberal Arts (Artes Liberales)*

(12) *Tri-Vium (Üç-Yol); Quadri-Vium (Dört-Yol)*

7. Astronomi
6. Müzik
5. Geometri
4. Aritmetik
3. Lojik
2. Retorik
1. Gramer

Bu bilimler de kendi aralarında ilk üçü girişte öğrenilen sanatlar (Gramer, Retorik, Lojik) *trivium* ve son dördü daha ileri yıllarda öğrenilen bilimler (Aritmetik, Geometri, Müzik, Astronomi) *quadrivium* olmak üzere iki alt bölüme ayrılırlar. Bu bilimlerin ve sanatların temel kabul edilmesi anlamlıdır. Çünkü insan, önce dilbilgisi kurallarını öğrenerek (Gramer) düşüncelerini doğru ve anlaşılır olarak ifade edebilir (Retorik) ve aklıyla mantık sistemini (Lojik) kurar. Bundan sonra sıra sayıları ve aralarındaki ilişkileri öğrenmesine (Aritmetik) gelir. Aritmetikten sonra şekilleri ve cisimleri boyutlandırır ve inceler (Geometri). Duygularını ve doğadan algıladıklarını sesle ifade etme sanatı ve bilimi Müzik'tir. En sonunda gök cisimlerinin ve uzay yoluyla evrenin sırlarına doğru götüren Astronomi'nin öğrenilmesi ile bilimsel gelişim nihaî boyutunu kazanır. Matematikte son yıllarda görülen "zaman ve uzay çalışması" boyutu doğrudur; bu bizi Pisagor'un 1500 yıl önceki matematiksel tarifine götürmektedir. Felsefe; Eski Çağın ve Orta Çağın Yunan ve Roma dönemine aittir, Artes Liberales'de yoktur.

Geometri, Yedi Liberal Bilim içerisindeki bilimlerin beşincisi olup; G Harfi Masonlukta çok önemlidir. Masonluğun **ÖZ**'ü anlamındaki G Harfi; Geometri biliminin baş harfidir. Orta Hücre denilen o mekânda Üstadı Muhterem ve ışık saçan G Harfi yer alır. G Harfi, ikinci derecenin müktesebatı sırasında Masonlara öğretilir; öğretilmekle de kalmaz, Masonlara bir ömür boyunca G Harfinin anlamını öğrenmeleri öğütlenir.

Erdemlerin, duyularının ve bilimin desteği ile Dönemeçli Merdiveni tırmanarak ruhsal yetkinleşmesini tamamlayan Masonun, Orta Hücre'ye ulaştığında bulacağı bizzat kendisidir. Kendisi nefisinden sıyrılmış **ÖZ**'ü olacağı için yadırgaması ve hatta hayranlıkla şaşırması tabiidir. Dönemeçli Merdiven'le Masonun ulaştığı Orta Hücre maso-

nik sembolizma açısından kutsal bir mekândır. Bazı masonik uygulamalarda Orta Hücre'de Masonlara çalışmalarının karşılığı olarak nafakalarının ödendiği açıklanır. Ama şimdiki düşünce tarzına göre bu sav yanlıştır. Çünkü Orta Hücre gibi kutsal bir mekânın böylesi bir haricî amaçla kullanılması, mabedin fonksiyonu ve özellikleri dikkate alındığında uygunsuz kaçmaktadır. Kaldı ki, Dönemeçli Merdiven konumu ve Orta Hücre boyutları itibarı ile mabet inşaatında çalışan otuz bin küsur ustaya ödeme yapılabilecek kapasitede değildir. Üstelik yaşamı temsil eden çaba ve süreç sonunda maddi bir beklentiye ulaşılmaması sembolizmayı zayıflatmaktadır.

Orta Hücre'ye girmek demek, **ÖZ**ünü idrak etmek ve **ÖZ**'ü ile buluşmak demektir. Aynı, 17. yüzyılın büyük mutasavvıflarından Niyazî Mısırî'nin **ÖZ**üne kavuştuktan sonraki coşkusu gibi:

*Bulan ÖZ'ünü, gören yüzünü,
Bir yüzü dahi görmek dilemez.
Mefnun olalı, mecnun olalı,
Bu Mısırî dahi akla gelemez.*

ÖZ'e ulaşma, bir manevî nafaka sayılırsa, denilecek bir şey yoktur. Ama bu da başkası tarafından verilen ücret veya ödül değil, insanın bizzat kendi say-ü gayreti ile elde edeceği nihaî vuslattır. G Harfine, yani Tanrı'ya ve Bilim'e ulaşmak gibi...

Meseleye böylesi bir manevî açıdan bakıldığında, Orta Hücre'nin kutsallığının korunabilmesi için, nafaka ödenmesi meselesinin Orta Hücre'nin kutsal sınırları dışına çıkartılarak, Çırakların nafakalarını B. Sütunu dibinden aldığı gibi, Kalfaların da J. Sütunu dibinden zeytinyağı, buğday ve şaraptan oluşan nafakalarını alması göreneğinin benimsenmesi daha anlamlı olacaktır. Orta Hücre, maddî nafakanın söz konusu olamayacağı kadar yücedir.

MÖ 500 tarihinde Pisagor gözü ile bakıldığında merdiven 3+5+7 basamaklı olup hepsinin toplamı 15'dir. Pisagoriyen düşüncede bütün sayılar tektir; tek sayıların şekli *Monad*, Diyad ve Triad olur; *Monad*, *Yaradılışın Prensibi*; *Diyad*, *Madde*; *Triad*, *Birlik* demektir. Yaradılışın Prensibinin ve Maddenin, yani dişi ile yaptığı çoğalımlarda Birlik ilkesi geçerlidir.

Tüm bu katkılar tıpkı Dönemeçli Merdivenin farklı açıları gibi, bir renk yelpazesinin en güzel örnekleridir. Dikkate alınması gereken hu-

sus ise, merdivenin son basamağından çıkıp Orta Hücre'ye gelindiğinde, tüm bu renkleri tek bir renk olarak algılayabilme yeteneğidir. Yedi rengin birleşimi olan Beyaz; berraklık ve saflık taşımakta ve hakikatin nurunu yansıtmaktadır.⁽¹³⁾

Sonuç

Bir merdivenin basamaklarının hep birbirine benzeyeceğini düşünürdüm. Basamaklar, hep aynı yükseklikte olurlar derdim. Fakat bizim evin yakınlarındaki bir başka merdivenin basamaklarını görünce birbirinden çok farklı olabileceğini anladım. Basamakların biri, diğerinden beş kat daha yüksek olabiliyordu.

Hayat da bu merdivenler gibidir. Bunu anladığımda daha önce yaptıklarımaya çok pişman oldum. Hayat çıkılması gereken, zaman zaman ikiye ayrılan ve bize bu ayrımlardan birini seçtiren, basamaklarla dolu bir merdiven olarak karşımıza dikiliveriyor. Bu basamaklardan bazıları hiç hissettirmeden beş kat yükseklikteki bir basamak olarak karşımıza çıkıveriyor. O'da tökezlememize, düşmemize hatta bazen de, yaralanmamıza vesile oluyor.

Altmış beş yaşındayım, doğumumdan bu yana bir hayli basamak çıktım. Basamakları çıktıkça yenileri geldi. Hem üç kat, hem de beş kat yüksekliğinde olan sekiz basamağı çıktım; sonra merdivenin devamını çıkmamı sağlayan yedi kat yüksekliğindeki basamağa sıra geldi. Ne de olsa sekiz kat basamağın devamı olan yedi kat basamağı zorlanmadan ve bir kere bile tökezlemeden çıktım; fakat şimdi önüme kaç kat uzunlukta olduğunu bilmediğim yeni basamaklar dikilmişti.

İlk başta bu basamaklar çok küçük, hatta umursanmayacak kadar küçük gözüktüyordu. Buraya kadar kolayca çıkıyordum basamakları... Ama bir süre sonra bu basamaklar beni çok zorlamaya başlamıştı. Basamaklar zorlamayla kalmayıp tökezletiyordu da. Bu tökezlemeler gitgide çoğaldı.. İlk gördüğüm ayrımda çıktığım basamakların yolunu değiştirmeyi bile düşündüm. Fakat benim çıktığım basamakları bırakır, diğer basamakların bulunduğu ayrıma sapsam daha çok zorlanacağımı, hatta tökezleyerek düşeceğimi anladım. Merdiveni çıkmaktan sıkılmıştım. Tatsız tuzsuz olmaya başlamıştı...

Merdivenleri çıkarken yanımda olanların benimle birlikte o basamakları çıkacaklarına, basamaklarda dikilip benim çıkmamı engelle-

(13) Ender Özgeren, *Dönemeçli Merdiven ile Ulaşılmak İstenen; Geometri 10. Yıl Kitabı*, 2003

diklerini düşünüyordum. Özellikle birisinin o şekilde davrandığından adım kadar emindim. Zaten bütün tökezlemeleri ve sonrasında gelen düşmelerimi bana o kişi yaşatmıştı. Diğer insanlar da bir yemekteki tuz ve biber olmak ister gibi hep birlikte merdiven basamaklarına dikilip düşmemi izliyorlardı... Fakat hastalığımın sonra onun ve diğer insanların bana engel olmadığını, kendi kendime çelme taktığımı farkına varmaya başladım...

Merdiven çıkarken en tehlikeli kazayı yaşadım; 2001 yılında felç geçirdim, bir süre yatak içinde hapis kalınca kafamın içinden neler geçti neler... Sus pus oturdum. Şimdi yavaş yavaş hastalığım geçiyor. Fakat bize merdiveni çıkma imkânı veren ve çıktığımız merdivenin biteceğine kendisi karar veren "Tüm Merdivenlerin Sahibi" benim merdivenimin bitmesine izin vermedi.

Merdiveni çıkarken yaptığım kendi dikkatsizliklerim beni yaralasa da, merdiven çıkmanın aslında çok güzel bir nimet olduğunu en sonunda anladım. Eninde sonunda herkesin bu merdivenlerdeki ayrımlarda farklı basamaklara gideceklerini biliyorum. Artık merdivenlerin bittiği yerde sevdiğilerimle buluşacağıma inanıyorum.

Sonuç olarak, diyorum ki:

"Güzellik hakikattir, hakikatse güzellik..."

KAYNAKLAR

- Kent Atkins, The Five Noble Orders of Architectures: The Collected Prestonian Lectures, 1961 -1974, Lewis, 1983*
- Henry Wilson Coil, Coil' Masonic Encyclopedia, Macoy, 1961, New York*
- The Winding Stair and The Middle Chamber, Lodge Talk No 10, İngiliz Masonluğu, February 2000*
- Fellowcraft Degree, Second Section-Middle Chamber Lecture- ABD Masonluğu*
- Ender Özgeren, Dönemeçli Merdiven ile Ulaşılmak İstenen; Geometri 10. Yıl Kitabı, 2003*
- Ertuğ Atlı, Beş Sütun, Geometri 10. Yıl Kitabı, 2003*
- The Revised Ritual of Craft Freemasonry, Lewis, London*
- The Modern Ritual, Lewis, London*
- Ralph Legeman, Architecture and Speculatif Masonry, Grand Lodge F. & A.M. of Indiana, 1953*
- William Russel, The Winding Stair, Grand Lodge of Scotland*

TAMPLİYE ŞÖVALYELERİ

Özgür POLVAN

THE KNIGHTS TEMPLAR

Though not the first leader but who can be counted among the brilliant personalities of Philosophical Masonry Scottish Knight Sir Andrew Michael Ramsey mentions in his famous speech of the year 1737 in France; "*The roots of Freemasonry must be searched within the knight orders of the medieval ages, not inside the Lodges of Operative Masonry*" thus pointing out the correct target. The leading knight order which has inspired Sir Ramsey for the establishment of the philosophical degrees is the order of the Knights Templar. The doctrine of this order contains high levels of esoteric. That is the reason why this order was first established in the area where the Temple of Solomon once existed and the main purpose of the project was to find, keep and protect the secrets hidden underneath the ruins. They kept guard of the Temple and its surrounding, while excavating the ruins to enable their wide researches under the ground. Their close relations with Hasan Sabbah, the leader of the Ismailian order led the Templars to a sympathy towards Islam and the Ismailian doctrine. Unfortunately this sympathy became the beginning of the end; which gave sufficient evidence to the Church to announce them as heretics and the massacre of all members and the termination of the Order.

GİRİŞ

Felsefi Masonluğun kesin önderi olmasa bile, konuyla ilgili görüşlerini açıkça belirtmesi bakımından bir bakıma öncüsü olarak kabul edilen İskoçyalı Şövalye Andrew Michael Ramsay 1737 yılında Fransa'da verdiği ünlü nutkunda: "*Masonluğun temelleri, Operatif Mason Localarında değil, Ortaçağ şövalyelik tarikatlarında aranmalıdır*" demiş ve ilk defa doğru hedefi göstermiştir. Şövalye Ramsay'in yüksek derecelerin kurulmasında esinlendiği şövalyelik tarikatları arasında başta geleni *Tampliye Şövalyeleri Tarikati*'dir.

Tampliye Şövalyeleri Tarikatı'nın doktrini ezoterik (bâtinî) bir doktrindir. İnsanoğlu zeka pırlıtlarını ilk göstermeye başladığı günden bu yana nereden geldiğini, ne olduğunu ve nereye gideceğini sürekli düşünmüş, cevabı bulduğunu zannettiği anda, bulduğu bu kutsal cevap için, başka bir kutsal cevaba inananlarla savaşmış ve onları öldürmekten çekinmemiştir. Kitleler bu kutsal cevaplara (dinlere) konulan kurallar çerçevesinde bağnazca bağlanırken, kutsal cevabın gerçek anlamını kendilerine saklayan ilk ezoterik öğretinin yaratıcısı rahipler, sıradan insanların yetersiz bilgileri ile bu cevabı anlayamadıklarını düşünererek bir sırlar sistemi oluştur-

muşlardır. Ezoterik-bâtinî sırların sadece bu sırları elde etmeye hak kazanan belli bir zümreye verilmesi, bu doktrinin hem zayıf yanını, hem de bugüne kadar ulaşıp günümüz uygarlığının oluşmasında büyük rol oynamış güçlü yanını aynı anda içinde barındırır. Ayrıca, sırların semboller dili bünyesinde son derece iyi saklanması ve sembollere her çağda gelişen uygarlık doğrultusunda farklı anlamlar yüklenebilmesi tarih boyunca bu sırları saklayarak günümüze kadar ulaştıran kardeşlik öğütlerinin varolmasını mümkün kılmıştır. Ezoterik-bâtinî doktrinler felsefe alanında *Panteizm*, İslâmiyet'te *Tasavvuf* adıyla anılır. Tek tanrılı dinlerde *yaradan-yaratılan* ikilemi vardır. Panteizmde bu ikilem yoktur. Varolan her şey tanrıdan kaynaklanmıştır ve onunla özdeştir. *Tanrısal Nur*'un bir cüzü olan ruh hiçbir zaman ölmez ve yegâne amacı ayırdığı ana kaynağa, yani Tanrı'ya dönmektir. Bunun da tek yolu evrensel bir yasa olan evrim, yani tekâmüldür.

TAMPLİYE'LERİN KURULMASINDAN ÖNCEKİ DÖNEMDE ORTA DOĞU'DAKİ İSLÂMİYET

Tampliye Şövalyeleri Tarikatı'nın kuruluşundan önceki dö-

nemde Ortadoğu'da İslâmiyet süratle yayılıyor ve güçleniyordu. İslâmiyetin *Ezoterik Doktrin*'le ilk tanışması Mısır'ın Müslüman güçlerce fethi sırasında meydana geldi. Bu sırada Mısır'da halkın bir bölümü Hıristiyan, bir miktarı Yahudi; ama, büyük çoğunluk eski çok tanrılı din taraftarıydı. Varlığını kuşaktan kuşağa sürdüren *Ezoterik Doktrin*'in başlıca kaynağı İskenderiye'deki Yeni Eflatuncu İskenderiye Okulu idi. Güçlü bir devlet yapısı olmayan Mısır, muazzam İslâm orduları karşısında fazla direnmeden teslim oldu. Halka iki seçenek tanındı. "Ya Müslüman olursunuz, ya da kılıçtan geçirilirsiniz". Onların Hıristiyanlar ya da Yahudiler gibi kendi dinlerini koruma lüksleri yoktu. Müslümanların gözünde putperest kâfirler oldukları için çaresiz Müslüman oldular.

Halife Ömer döneminde fethedilen Mısır'da, Müslümanların ilk işi İskenderiye Okulu'nu dağıtmak ve asırlar boyunca toplanmış olan o muhteşem İskenderiye kitaplığını yakmak oldu. Okulun üyesi filozofların yapabilecekleri tek şey vardı. Müslüman gibi görünerek öğretilerine İslâmî bir kılıf geçirmek. Bunun için filozoflar, İslâmiyetin içindeki muhalefetten yararlandılar ve böylece İslâmın katı kurallarından bir nebze sıyrılmayı başardılar.

lar. Hilafet iddiaları nedeniyle Ömer'in karşısında olan peygamberin damadı Ali'nin yanını tuttular. Bu filozoflar, Ali yandaşları görünümü altında İslâmiyete bambaşka bir boyut getirdiler. *Alevilik* olarak adlandırılan bu mezhebin bünyesinde İslâm dininin önerdiği anlam değişti. Yaradan'a tapınma olgusu yerini, *Tanrı-evren-insan* üçlemesinden oluşan varlık birliğine bıraktı. Sünni Ortodoks Müslümanlar bu durumu derhal sapkınlık olarak nitelendirdi. Ama, yapabilecekleri bir şey yoktu. Karşılarındakiler, peygamberin damadının yandaşıydılar ve hepsi de görünüşte Müslüman'dılar.

Bu inanış biçimi Arapların zorla Müslüman yaptığı halklar arasında öyle yayıldı ki, Şifilik-Alevilik adı altında birbirine hiç benzemeyen Zerdüştcü İranlılar, Mısır'lı Fatımîler, Şamanist Türkler aynı çatı altında toplandılar. Hepsinin de Ali yanlısı görünmesine karşın, Şifiliğin Alevilikle, Bâtınlilikle ve Dürzilikle benzeşmemesinin altında yatan gerçek budur. Zerdüştlüğü, kendi dinlerinin birçok normunu koruyarak Şifî, Şamanist Türkler Alevi ve Mısır'lılar ile Ali'yi savunan diğer bazı Arap kavimlerinin bugünlerdeki mensupları da Dürzî ya da diğer bazı bâtinî mezheplerin üyeleri olmuşlardır. İslâmiyeti kabul eder görünen İs-

kenderiye Okulu mensupları derhal Yunanlı filozofların ve özellikle de Pisagor ve Eflatun'un eserlerini yaymaya başladılar. Yeni Eflatuncu filozofların etkileri kuşaktan kuşağa yayılarak sürdü. Onların görüşlerinden etkilenen birçok kişi ve mezhep oldu. Filozoflar bu akıma *Tasavvuf*, kendilerine *de Sufi* adını verdiler.

Mısır'da bu gelişmeler olur ve Sufilik tüm İslâm âlemine yayılırken, İran'da İslâmiyet'e karşı bir başka tepki kaynağı ortaya çıktı. O dönemde İran'da Zerdüştin inanmalarının yanısıra, Yuhanna İnciline inanan ve *Sen Jan Baptist* Hıristiyanları denilen bir grup yaşıyordu. Müslüman istilacılar, kendilerine karşı çıkan İran kökenli grupların hepsine birden Haricîler adını verdiler. İslâma karşı gelenler anlamına gelen *Haricîler* ve özellikle de Sen Jan Baptist Hıristiyanları zamanla İslâmiyeti kabul eder göründülerse de İran'da yayılan *İsmailî*'liğin ve 10. yüzyılda ortaya çıkan *Mutezile* akımının önde gelen bir kaynağı oldular. Sufiler, Mısır'ın yanısıra Mezopotamya'da da son derece etkiliydiler. Eski Babil okulunu andırır biçimde Basra'da çok güçlü bir sufi merkezi oluşmuştu. Gizli dernekler haline getirdikleri tarikatlarda bir araya gelen sufiler Bağdat'da da aynı şekilde bir merkez kurdular. Abbasiler dö-

neminde Bağdat'ın İslâm dünyasının başkenti haline gelmesi, sufilüğün de tüm Müslüman dünyasında yaygınlaşmasına neden oldu. Sufi önde gelenlerinin üyesi bulunduğu *Karamîler* mezhebi, İskenderiye, Kahire, Bağdat, Basra, Kudüs, Türkistan'ın birçok kentinde ve Gazne sultanlığının hemen her köşesinde bir tekke kurdu. İslâmiyetin katı ortodoks Sünni taraftarlarına karşı Sufiler son derece akılcı ve gizli bir savaş sürdürürken, Sünnilerin karşısına açıkça çıkan Şiî'ler bir süre sonra yenilmekten kurtulamadılar.

Ali'nin iki oğlunun ve pek çok yandaşının Kerbela'da öldürülmelerinden sonra, sağ kalan tek torunu Zeynelabidin'in ve onun soyundan gelenlerin Şiî mezhebi inanmalarına İmam olmalarını Sünni yöneticiler kabul ettiler. Ancak bunu Şiîleri kontrol altında tutmak için yapıyorlardı ve İmamların hepsi sadece birer kuklaydı. İsmailîler, İmam Cafer Sadık'ın oğlu *İsmail*'in İmamlığını kabul eden *Karamîler*'e verilen ad oldu. Öte yandan köklerini, peygamberin Sünnilerce öldürülen kızı, Ali'nin karısı Fatma'ya kadar götürmeleri nedeniyle de; Mısırlı Karamîlere *Fatımîler* adı verildi. İsmailîlerin hedefi, filozof Farabî'nin deyimi ile, "*gerçek akıl devletini, kardeşliğe ve eşitliğe dayanan bir cumhuriyet*

kurmaktı." İmam İsmail'in ölüm yılı 760 olduğuna göre, İsmailî mezhebinin de bu tarihlerde kurulduğu sanılıyor.

İlk İsmailî devleti, 874'de *Hamat Karmat* tarafından, İran körfezinin güneyindeki Lasha'da kuruldu. Yaklaşık 150 yıl kadar varlığını sürdüren bu devlet tamamıyla laikti. Lasha'da oruç tutulmaz, namaz kılınmazdı ve bir tek cami bile yoktu. Karmatîler adı verilen ve bir meclis tarafından yönetilen bu devletin orduları, 929'da Mekke'yi işgal etti ve Kabe'deki *Hacer-ül Esved* (Kutsal Karataş)'ı alarak Lasha'ya götürdü. Bu arada mezhebin Ortadoğuya yayılmış diğer kolları da boş durmuyor, başta Bağdat olmak üzere tüm büyük İslâm kentlerinde gizli dernekler halinde örgütleniyorlardı. *Karmatîler* bir süre sonra Bağdat ve tüm Mezopotamyayı kontrol eder hale geldiler. Bağdat'daki halife tam anlamıyla bir kuklaya dönmüştü ve ipleri de Lasha'daydı. *Mütezele* akımının Bağdat'ta ortaya çıkışı işte böyle bir ortamda gerçekleşti. X. yüzyılda, Bağdat hilafeti, yönetimi laikleştirmek zorunda kaldı. Halifeler, teokratik birçok ayrıcalıklarının yanısıra, örneğin Cuma namazında adlarına hutbe okutmaktan bile vazgeçtiler. Namaz, oruç, hac gibi ibadet zorunlulukları kaldırıldı. Alkollü içkilerin satışı serbest bırakıldı.

Hatta domuz etinin satılmasına izin verildi. Bu arada, kadınların da erkekler ile eşit olduğu kabul edildi. Karmatîler, Bağdat hilafetinin ricası üzerine, Hacer-ül Esved'i Kâbe'deki eski yerine koymayı kabul ettiler.

MS 909'da, İsmailî inançlı bir başka devlet, Fatımîler Mısır'da kuruldu. Karmetîler gibi Fatımîler de, İsmailîliğin altıncı derecesine sahip kardeşlerden kurulu bir meclis tarafından yönetiliyordu. Bu meclislerin başında yedinci dereceye sahip İsmailî şeyhleri, devlet başkanı konumunda yer alıyorlardı. Fatımîler, Mısırlı eski sanatkâr loncalarını ihya ettiler ve yeni bir örgütlenme ile loncaları kalkındırdılar. *İzciler* anlamına gelen *Fütüvve* adı altında, genç İsmailî sanatkârlardan kurulu muazzam bir askeri güç oluşturuldu. Diğer tüm bâtinî örgütlenmelerde olduğu gibi Fütüvve'de de derecelere dayalı bir sistem esastı. yedinci derece salıklarına kardeş anlamına gelen *Âhi* adı verilirdi. Türkler arasında yaygınlaşan Fütüvve'nin yan kuruluşu Âhiliğin adını bu kaynaktan aldığı sanılmaktadır. Fütüvve'nin, o sıralarda giderek güçlenen Sünnî inançlı Selçuklulara karşı koyabilecek bir kuvvet olması amaçlanmıştı. Bu kuruluş daha sonra, Selâhattin Eyyubî döneminde Sünnî Müslümanlarca da benimsendi ve aynı adlı ör-

gütlenmeyi Sünniler de uyguladı. Yine bu örgüt, Âhilik adını alarak, Türkler arasında yaygınlaştı.

İsmaililikde diğer bâtinî inanç kurumları gibi ketumiyet esastı ve yemin işkence altında dahi bozulmazdı. İsmaililikde İmam'ın tanrının yeryüzündeki tezahürü olduğuna inanılırdı. İmamlık soydan soya geçerdi ve İmamın söylediği herşey doğru, yaptığı her hareket haklıydı. Tarikatın lideri olan *Şeyh el Cebel* (Dağ'ın Şeyhi) İmam soyundan gelmekteydi. İsmaililik, Pisagorculuğun bir nevi devamı gibidir. İsmailîliler, 7 sayısının kutsallığının yanısıra, birçok görüşlerini ve bu arada beyaz kıyafetlerini, Pisagorculuğun, Makedonyalı Büyük İskender'in Mezopotamya'yı işgal ettiği sırada, öğretisinden son derece etkilenen *Sabîlik*'ten almışlardır. İsmailîlilerin giysileri, beyaz tunik üzerine takılan kırmızı kuşaktan ibarettir. Bu giysi, İsmailîlilerden etkilenen Tampiye Şövalyelerine geçmiş, onlarda beyaz kıyafet üzerine ilave edilen kırmızı bir haça dönüşmüştür. İsmailîler, Müslüman dünyası üzerindeki etkilerini uzunca süre devam ettirdilerse de, Sünnî inançlı Türklerin kontrolü ele geçirmeleri karşısında giderek gerilediler.

Karmetî Devletinin yıkılmasından sonra Fatımîler de önce Haç-

lıların saldırıları, sonra iç isyanlar ile sarsıldılar ve nihayet Selâhattin Eyyubî komutasındaki Sünnî kuvvetlerince tamamen yok edildiler. Bu gelişmeler karşısında İsmailîler küçük kalelere sığınmak zorunda kaldılar. Bu kalelerin en ünlüsü, Hasan Sabbah'ın komutasındaki Alamut Kalesi'ydi. Sabbah ve emrindeki Fedâileri, Selçuklu yönetimine karşı sürekli mücadele ettiler. Hem Arap, hem de Türk-Sünnî ileri gelenlerinin korkulu rüyası haline geldiler. Ortadoğu'da İsmailîlerin 874-1256 'ya kadar son derece etkin olduklarına daha önce değinilmişti. Güçleri o denli artmıştı ki, 1164 yılında, İsmailî İmamı II. Hasan, Ramazan ayının ortasında şeriatı kaldırdığını açıklamıştı. Oruç tutmanın yanısıra, namaz kılma ve diğer ibadet zorunluluklarının da kalktığını duyurmuştu. Oğlu, İmam II. Muhammed de onun sistemini devam ettirdi. İslâm dininin öngördüğü zorunlu ibadetlere, ancak Selçuklu yönetiminin Bağdat hilafeti üzerindeki baskıyı kaldırması ile geçilebildi.

ŞÖVALYELİKLE İSLÂMİYET ARASINDAKİ HASAN SABBAAH BAĞLANTISI

Selçuklu işgalinden sonra İsmailîliğin İran'da önemli bir güç olarak varlığını sürdürmesini mümkün kılan kişi Hasan

Sabbah oldu. Aslen İran'lı olan Sabbah, Fatimî devletinin himayesindeki Kahire bâtinî okulunda eğitim gördü. 1090 yılında Mısır'dan İran'a döndü ve çevresine topladığı İsmailî müridlerinin yardımı ile, Teberistan'da bulunan Alamut kalesini ele geçirdi. Alamut'u alan ve İsmailî müridlerini acımasız birer Fedaiye dönüştüren yeni bir sistem uygulayan Sabbah, Abbasi hilafeti ile Selçuklu yönetimini devirmek için girişimlerine başladı. Sabbah örgüt üyelerine Assasins adını verdi. Arapça'da *Bekçiler* ya da *Sır Bekçileri* anlamına gelen bu kelime daha sonra, Sünni-Müslümanlar tarafından *Haşhaş içenler* manasına *Haşhaşiler* olarak saptırılmaya çalışıldı. Fedailerin, Sünni yöneticilere karşı giriştikleri suikastlar nedeniyle aynı kelime batı dillerine *Suikastçı* anlamında girdi.

Selçuklu yönetimi Hasan Sabbah'ı ve örgütünü yasadışı ilan etti ve Sabbah'ın şehirlerdeki yandaşlarını temizledi. Sabbah'ın en önde gelen düşmanı vezir Nizamülmülk komutasında bir Selçuklu ordusu Alamut kalesini kuşattıysa da, Nizamülmülk'ün bir Fedai tarafından öldürülmesi, bu arada da Sultan Melikşah'ın ölmesi nedeniyle kuşatma kaldırıldı. İsmailîlik, 1124'de Hasan Sabbah ölene kadar gücünün doruklarında varlı-

ğını sürdürdü. Sabbah'ın ölümünü fırsat bilen vezir Kaşanî, nerede görülürse görülsün tüm bâtinî inançlıların öldürülmelelerini emretti. Binlerce İsmailî kılıçtan geçirildi. Ancak İsmailîlerin intikamı da büyük oldu ve başta vezir Kaşanî olmak üzere yüzlerce Sünni lider Fedailer tarafından öldürüldü. Fedailerin, tam yok oldukları zannedildiği sırada gerçekleştirdikleri bu eylemler yüzünden Selçuklu Sultanı Sancar, İsmailîler ile barış istemek zorunda kaldı. Böylece Bâtînlilik bir mezhep olarak resmen tanındı ve Moğolların Alamut'u almalarına kadar da etkin bir güç olarak varlığını sürdürdü.

İslâmiyetin ortaya çıkışından sonra sürekli yayılması ve doğudan Selçuklular ile Anadolu'ya, batıdan da Murabıtlar ile İspanya'ya kadar ulaşması, Hıristiyan dünyasında büyük bir endişenin doğmasına yol açtı. Tüm ticaret yolları Müslümanların elindeydi. Hıristiyanlar kendilerini hapsedilmiş, boğulmuş hissediyorlardı. Nitekim, Hıristiyanlar yoğun çabalar sayesinde Akdeniz'in Müslümanların tekeline çıkmasını sağladılarsa da, doğu ile ticaret yollarının ellerine geçmemesi yüzünden bambaşka yolları denemek zorunda kaldılar ve gemilerine atlayarak, bilinen dünyanın sınırlarını genişleten ve yepyeni bir çağın baş-

lamasını sağlayan o ünlü keşiflerini gerçekleştirdiler. 10. yüzyılda feodal derebeyleri çok güçlüydüler ve aralarındaki çatışmalar da dur durak bilmiyordu. Tüm bu nedenlerle Papalar, uzunca süredir doğuya sefer düzenlenmesini zorunlu görüyorlardı. Bu tür seferler ekonomik hayatın canlanmasını sağlayacak, doğunun zenginlikleri batıya taşınacak ve en önemlisi de, Avrupa'daki Hıristiyan çatışmaları çok daha olumlu bir yöne, Kutsal Topraklar'ın kurtarılması amacına kanalize edilecekti.

HAÇLILAR

Bu yöndeki ilk girişim, Papa II. Urbanus'tan geldi. Selçuklu kuvvetleri karşısında aciz kalan Bizans Hıristiyanlarına yardım göndermek için Urbanus propaganda faaliyetlerine başladı. Urbanus, doğu Hıristiyanlarına yardıma koşanlara Cenneti vadederek, kısa sürede etrafına çok sayıda yandaş toplamayı başardı. Ancak bunların hemen hiçbiri profesyonel asker değil, işsiz güçsüz takımıydı ve en büyük hayalleri doğudan yağmalayacakları ile ülkelerine zengin olarak dönmekti. Papa, hedefin Kudüs'ü Müslümanların elinden kurtarmak olduğunu ilan etmişti. Papa tarafından birleştirilerek yemin eden ve geri dönene kadar mallarını ve akrabalarını

Papalığın himayesi altına sokan Hıristiyanlar yeminlerinin nişanesi olarak giysilerine haç diktirdiler. Böylece bu kuvvetlere *Haçlılar* denildi.

Müslüman dünyasında Sünni-İsmailî çekişmesinin devam etmesi, Fatımîlerin tehlikeli bir düşman olarak tanınmamaları ve Büyük Selçuklu İmparatorluğunun dağılmış olmasından cesaret bulan Haçlılar ilk seferlerine 1095 yılında başladılar. Son derece disiplinsiz olan bu öncüler gerçek niyetlerini göstermek için Müslüman topraklarına girmeyi dahi bekleyemediler. Bizans sınırları içinde yağmaya başladılar. Bu ilk Haçlıların sonları çabuk geldi. Anadolu'ya geçtikleri anda, neredeyse tamamı Türk kuvvetleri tarafından yok edildi. Daha düzenli birlikler, Norman kontu Baumond liderliğinde Anadolu'ya yeniden çıktılar. İznik'i aldılar ve Türklerle yaptıkları savaşı kazandılar. Haçlılar uzun süren bir kuşatmadan sonra Antakya'yı Selçuklulardan aldılar. Baumond, kenti Bizans'a vermedi ve kendi egemenliğinde saklı tuttu.

1099'da Haçlı kuvvetleri Kudüs önüne geldiler. O sıralar, Kudüs, Fatımîlerin yönetimi altında bulunuyordu. Kısa süren bir kuşatmadan sonra kenti ele geçiren Hıristiyanlar, kentteki tüm

Müslüman ve Yahudileri öldürdüler. Kudüs'de Latin Krallığı kurulduğu ilan edildi. Krallığın başına Baudouin geçti. Baudouin ise, Antakya Prensi ünvanıyla, kendi prensliğinin başına geçti. Haçlı seferleri aralıklarla 1270'li yıllara kadar sürdü. Ancak, 1187'de Selâhattin Eyyubî'nin Kudüs'ü geri almasından ve Latin Krallığına son vermesinden sonra Haçlıların Ortadoğuda ancak kısmi başarılar sağlayabildikleri görüldü. Haçlı seferlerinin en başarılı sonucu, Akdeniz ticaretini Müslümanların hegemonyasından kurtarmak oldu. Avrupa'daki ticaret canlanırken, İslâm dünyası giderek geriledi.

Haçlı orduları, beraberlerinde yollarda çeşitli tahkimleri gerçekleştirmek ve nehirler üzerinde köprü inşa etmek üzere Manastır dernekleri *Guild*'ler üyelerini götürüyorlardı. Roma lejyonları da Guildlerin ana kaynağı olan *Collegia* inşaat loncaları üyelerini, aynı amaçla birlikte sefere götürürlerdi. Ordunun hareket kabiliyetini çok artıran bu sistem sayesinde Guild mensupları rahipler, zorunlu yolculukları sırasında Bizans'da Ortodoks Collegialar mensupları ile, Türkler arasında güçlü olan Âhilerle ve son olarak da İsmailî kuruluşu Fütüvvet mensuplarıyla karşılaştılar. Bu karşılaşmalar, Guildlerin, doğudaki bâtinî mes-

lek loncaları ile giderek benzeşmelerini sağladı. Bu benzeşmede Guildlere en büyük etkiyi, İsmailîler ile son derece iyi ilişkiler içinde bulunan Tampliye Şövalyeleri yaptılar. Tampliyeler, emirleri altındaki Guild mensuplarının bünyelerindeki ezoterik öğretiyi daha da geliştirmelerini sağladılar. Avrupa'ya dönen Guild mensupları da, aynı örgütün Fransa'daki nispeten laik benzeşi olan *Confréries* (Kardeşlik)'de benzeri gelişmelerin olmasına neden oldular.

TAMPLİYE ŞÖVALYELERİ

Tampliye Şövalyeleri, 1118 yılında *İsa'nın Fakir Askerleri* adı altında, San Bernardo Di Chiavalle adlı bir piskopos ve onun yeğeni Şövalye Hugues De Payens tarafından kuruldu. De Payens ve farklı ülkelerden seçilen *Seviz Şövalye* daha Kutsal Toprakları kâfirlerden korumak ve muhtaç kimselere yardım etmek amacıyla 1119 yılında Kudüs'e gittiler. Kudüs, Hristiyanlar tarafından, Fatımîlerin elinden alınmıştı. Ancak, Fatımîler bunu büyük bir kayıp olarak görmediler. Aksine, Müslümanlığın, en az Katoliklik kadar tutucu kesimi olan Sünnilerle savaştıkları için, Hristiyanlarla ittifaka girdiler. Kudüs'ü geri alabilmek için Haçlılarla savaşanlar Sünnilerdi; çünkü, Kudüs onlar için de

kutsal bir şehirdi. Selâhattin Eyyubî'nin 1171 yılında Fatımî devletine son vermesi, Sünni iktidarla sürekli mücadele içinde olan İsmailîler ile Haçlıların dayanışmasını daha da artırdı. İsmailîlerin en radikal kolu olan *Hasan Sabbah Fedaileri* ile Haçlıların önde gelenleri Şövalyeler arasında zaman içinde özel bir bağ oluştu.

Kudüs'e gelmelerinden sonra, Kral II. Baudouin tarafından Süleyman Mabedini korumakla görevlendirilen ve mabedin yerinde MS 540'da Bizans İmparatoru Jüstinyanus tarafından inşa edilmiş bulunan kilisede kendilerine yer verilen *İsa'nın Fakir Askerleri* yeni görevleri nedeniyle isimlerini değiştirdiler ve *Knights Templar (Tampliye Şövalyeleri)* adını aldılar. Bir süre sonra bu Şövalyelere ve örgütlerine kısaca *Tampliye* denilmeye başlandı. Şövalye De Payens ve beraberindekiler Kudüs'e geldikten kısa bir süre sonra İsmailîler ile karşılaştılar. Guild mensubu rahiplerden Şövalyeler hakkında bilgi alan ve onların Hıristiyan camiası içindeki en etkili ve bilgili kişiler olduğunu öğrenen Hasan Sabbah, Tampliye Şövalyeleri ile görüşmeyi özellikle istedi. Bu isteğin altında, Tampliyelerin eski bir bâtinî doktrine göre, mabedin koruma görevini üstlenmeleri ve mabet içinde bazı kaybolmuş sırları açığa çıkar-

mak için yaptıkları araştırmaların da etkisi vardı. Bazı araştırmacılar, De Payens'in amcası olan piskopos Chiaravalle'nin Avrupa'da yaşayan Kabbalacılardan, mabedin temellerinde gömülü olan bazı Ezoterik sırların yerlerini öğrendiğini ve tarikatı da sırf bu sırların bulunması için kurduğunu ve Kudüs'e gönderdiğini öne sürmektedirler. Kimi iddialara göre, aralarında kaybolan bir Kutsal Kelime'nin yazılı olduğu taş levha da dahil olmak üzere, sırların büyük bölümü Şövalyeler tarafından mabedin temelleri arasında ortaya çıkartılmıştır.

Hugues De Payens ve diğer Şövalyeler, davet üzerine, Hasan Sabbah'ı Alamut kalesinde ziyaret ettiler. Burada Sabbah'ın kurduğu sistemi gözleriyle gören Şövalyeler, örgüt ve bâtinî doktrin hakkında da ilk ağızdan bilgiler aldılar. Kudüs'e geldikleri sırada Katolik inancın en önde gelen savunucuları arasında yer alan Tampliye Şövalyeleri, Hasan Sabbah ve Dâî'lerini tanıdıktan, İsmailî öğretisini derinlemesine inceledikten sonra, Katolik inanç tarzından giderek uzaklaştılar ve akılcılığı ön plana çıkararak ezoterik doktrine bağlandılar. Tampliyelerdeki bu inanç değişikliği, kurdukları güçlü örgüt sayesinde tüm Avrupa'ya yayılırken, Katolik kilisesinin de giderek zayıflamasına yol açtı.

İsmailîlerle ilişkileri Tampliye-lerin tüm felsefesini değiştirmişti, ancak bu ilişki, örgütün sonunu getiren suçlamayı da bünyesinde barındırdı. Tampliyeler'i yok etmek için bahane ararken Papalık, tarikatı "*Müslümanlarla ilişki kurmak ve hatta Müslümanlaşmakla*" suçladı. Tampliye Şövalyeleri, Hasan Sabbah'dan Bâtınî ve Ezoterik öğreti ile birlikte iki şeyi daha öğrendiler; gerçek inançlarını saklamayı ve iyi birer Hıristiyan gibi görünmeye devam etmeyi de öğrendiler. O kadar ki, 1128 yılında Papa Honarius, gösterdikleri yararlılıklar nedeniyle tarikatın şubelerinin tüm Hıristiyan dünyasında açılmasına izin verdi. Yine Papa, 1139 yılında da Tampliyelerin herhangi bir dünyevî ve dinî otoriteye tabi olamayacağını ve sadece Papanın kendisine karşı sorumlu olduklarını açıkladı. Bu izin ile Tampliyelerin üzerinden her türlü şüphe ve dini baskı kalkmış oldu.

Şövalyeler, Hıristiyan görünme zorunluluğu ile ezoterik inançlarını bir arada tutabilmek için üzerine yemin etmek üzere, ezoterik bir yapısı bulunan Yohanna İncili'ni seçtiler. Tampliyelerin bu seçimi diğer Şövalye örgütlerini de etkiledi. Her türlü girişimde Tampliyeleri örnek alan diğer şövalye örgütleri de aynı İncil üzerine and içmeye başladılar. Öyle ki, Şövalyelik kurumu-

nun bir diğer ünlü mümessili olan ve savaşlarda yaralananlara yaptıkları yardımlardan dolayı kendilerine *Hospitaliye* denilen şövalyelerin bir diğer adı da *Sen Jan Şövalyeleri* idi. İsa öğretisinin ezoterik içeriğini anlatan İncil, *Sen Jan* tarafından kaleme alınmıştı.

Örgütlenmelerini İsmailî teşkilatı yapısını örnek alarak gerçekleştiren Tampliyeler, disiplin, hiyerarşi, tarikatın başkanı olan *Büyük Üstad*'a mutlak bağlılık ve itaat gibi İsmailî uygulamalarını sürdürdüler. Üç dereceli bir inisiyasyon sistemi kurdular. Mass adı verilen ayinlerde, Kutusal Ruh'un sembolü olarak kabul ettikleri ekmeğe kirli olabilecek elleriyle değmemek için eldiven giyen Tampliyelerin önlükleri de '*koyun postundan*' yapılmıştı ve beyazdı. Tampliyelerin yalnızca önlükleri ve eldivenleri değil, tüm giysileri beyazdı. Bu geleneği de İsmailîlerden alan Tampliyeler, tek fark olarak, göğüslerinin üzerine Haçlıların sembolü olan kırmızı bir Haç diktirirlerdi. Tarikata üyeler ketümiyet yemini ederek alınırlardı ve yemini bozanlar bunu hayatlarıyla ödedi. Şövalyeler birbirlerine *Kardeş* diye hitap ederlerdi. Üç dereceli örgüt yapılarında, ilk derece sahiplerine, daha yukarı derece üyelerine hizmet etme zorunluluğu nedeniyle *Serving Brothers* denilirdi. İkinci derecede

birer Chaplain' i olan tarikat üyeleri; Şövalyelik ünvanını ancak en üst derece de elde edebiliyordu.

Tampliyelerin bayrakları, evrende iyinin ve kötünün bir arada bulunduğunu sembolize etmek amacıyla 'siyah-beyaz' renklerden oluşmuştu. Tampliyeler de, öğreticileri İsmaililer gibi, bir **Yüce Varlık**'a ve insanın o varlığın bir parçası olduğuna inanıyorlardı. Şövalyelerin en önemli prensibi, herkesi inançlarında özgür bırakmak, kendi inançlarını kimseye zorla kabule çalıştırmak olmuştur. Bu durum tarikat ile Katolik kilisesi arasındaki en önemli ayrılıklardan birisi haline geldi. Tampliyeler, tıpkı İsmaililer gibi birbirlerini tanıyabilmek için gizli işaret, parola ve semboller kullandılar. Bu gizlilik daha sonraki yıllarda Papalığın baskılarından kurtulmak için de işe yaradı. Tampliyelerin günah çıkarmayı reddetmeleri, *Yohanna İncili* üzerine yemin etmeleri, Noel ve Paskalya'yı değil de, Kutsal Ruh yortusunu kutlamaları Papalığın şimşeklerini üzerlerine çekti. Tampliyeler ayrıca İsa'nın çarmıha gerildikten sonra öldüğünü, yani onun bir fani olduğunu savunuyorlardı. Onlara göre göğe yükselen şey, İsa'nın tekâmül etmiş ruhu idi. Yani, Tanrı ile birleşen ilâhî kelâmdı.

Tampliye Şövalyeleri, Papadan tüm Avrupa'da teşkilatlanma iznini aldıktan sonra, bir çeşit bankerliğe başladılar. Kutsal savaş veya Haç için kutsal topraklara gitmek üzere yola çıkan asker ya da hacıların paraları, ülkelerindeki Tampliye teşkilatı tarafından alınmıyor ve buna karşılık alınan paranın miktarının belirtilmediği bir belge veriliyordu. Asker veya hacı, gittiği ülkedeki Tampliye teşkilatına bu belgeyi gösterdiğinde, parasını eksiksiz alıyordu. Sistemin iyi çalışması ve dürüst Şövalyelerin elinde olması zamanla Tampliyelere olan güveni iyice artırdı. Bir süre sonra Tampliyeler önemli miktarlarda parayı işletmeye başladılar. İşletmecilik muazzam bir servetin birikmesine ve bu arada da duvarcı ustalarının üye bulunduğu Masonluk ile diğer mesleki kuruluşların da Şövalyelerin emri altına girmelerine neden oldu.

Güçlü örgüt yapısı ve muazzam servet, büyük bir güçle birlikte endişeyi ve kıskançlığı da beraberinde getirdi. Selâhattin Eyyubî'nin 1187 yılında Kudüs'ü ele geçirmesi ve Latin krallığına son vermesi üzerine Tampliye Şövalyeleri, diğer Şövalye tarikatları ile birlikte Kudüs'ü terketmek zorunda kaldılar. Tampliyeler önce Akka'ya, buradan da Kıbrıs'a geçtiler. Bu sırada tari-

katın Büyük Üstadı, soylu bir Fransız aileden gelen *Jacques De Molay*'di. O sıralar, dönemin Fransa kralı Güzel Philip güç günler yaşıyordu. Maddî sıkıntılarını atlatmak için Tampliyelerden büyük miktarlarda borç almıştı ve geri ödemekte zorlanıyordu. Karşısında maddî açıdan çok kuvvetli ve tüm Avrupa'ya yayılmış bir örgüt olması Kral Philip'i yalnız başına harekete geçmekten alıkoyuyordu. Daha önce de belirtildiği gibi Papalık da Tampliyelerin Katolik kilisesini giderek zayıflattığının farkına varmıştı ve teşkilatı yok etmek için fırsat kolluyordu. Tampliye Şövalyeleri, Avrupa'nın her yerinde, Masonlar ve diğer zanaatkâr kuruluşları bünyesinde toplamıştı. Tarikatın her kentteki kolunun üstatları arasında mutlaka bir *Magister Carpentarius* vardı ki, bu şahıs kent ve civarındaki tüm zanaatkâr kuruluşların yöneticisi konumunda olan bir *Büyük Mimar*'dı.

Kıbrıs'tan sonra Tampliyeler merkez olarak Londra'yı seçtiler. Yöneticilerin çoğunluğu Londra'da olmasına karşın, örgütün Paris kolu son derece güçlüydü. Kentin üçte biri Tampliyelerin kontrolü altındaydı ve Kral Philip'in yargılama yetkisinin dışındaydı. Kuruma bağlı tüm zanaatkârlar, Papalığın kendile-

rine verdiği haklar doğrultusunda özgün zanaatkârlardı ve krallığın tüm yetkilerinden muaftılar. Bu duruma bir son vermek isteyen ve bu arada Tampliyelere olan borcundan da kurtulmak niyetinde bulunan Kral Philip, yoğun bir kulis faaliyeti sonucu V. Clement'i Papalığa seçtirdi. Tampliye Şövalyelerinin uyguladığı laik sistemin Papalık için ne demek olduğunu iyi bilen ve ayrıca Kral Philip'e borcunu ödemek isteyen Papa Clement, cemiyetin tüm Avrupa'da lağvedilmesini isteyen bir emirname yayınladı. Papa'nın bu emirnamesini yayınlamasından hemen önce Kral Philip, yeni bir Haçlı seferi düzenleneceği bahanesiyle Tampliye Şövalyelerinin Büyük Üstadı DeMolay'i ve örgütün diğer önde gelenlerini İngiltere'den Fransa'ya davet etti.

De Molay ve 60 Tampliye Şövalyesi, Ekim 1307'de, Philip'in çağrısına uyarak Paris'e gittiler. Philip, onurlarına düzenlediği bir yemek sırasında De Molay ve Şövalyeleri tutuklatırken, Papalık da halkı onlara karşı kışkırtmak için tüm kiliselerde Tampliye Şövalyeleri aleyhine vaazlar verdirdi. Tüm Avrupa'da büyük bir Tampliye avı başladı. Örgütün mal varlıklarına ve arazilerine krallıklar tarafından el konurken, taşınabilir hazinelerin bir kısmı, Şövalyelerin bazılarıy-

la birlikte La Rochelle limanından 18 gemi ile hareket etti. Bu gemiler ve Şövalyeler hakkında daha sonra hiçbir bilgi alınmadı.

Papalığın bu tutumu, Tampliye Şövalyeleri ile birlikte, onlarla sıkı ilişkiler içinde olan bir başka kuruluşun, *Guildler*'in de sonunu getirdi. Guild mensubu inşaatçı rahipler, ya rahiplik mesleğini sürdürmek ya da inşaatçılığı seçmek zorunda kaldılar. İnşaatçılığı seçenler Masonlar arasına katılırken, Guildler de tarihin karanlık sayfalarına gömüldüler.

Kral Philip ve Papalık tarafından yakalanan Şövalyeler, Engizisyon tarafından yargılandılar. Onlara, ahlâka aykırı törenler uygulamak, Haç'a hakaret etmek ve ayaklar altına almak, İsa'nın Tanrılığını reddetmek, Müslümanlarla işbirliğinde bulunmak ve Müslümanlığa yakınlaşmak, dini yasalardan sapmak ve sihirbazlık yapmak gibi suçlamalar yöneltildi. Hepsi Engizisyon işkencelerinden geçirildi ve itirafları zorla alındı. Örgüt 1312 yılında resmen lâğvedildi. Taşınmaz malları ve tüm imtiyazları, Katolik kilisesine daha yakın olarak tanınan *Sen Jan Şövalyeleri*'ne verildi. 1530 yılında *Malta Şövalyeleri* adını alan bu şövalyeler, Tampliyelerin mallarını kendi öz varlıklarına katmaksızın bugüne kadar

muhafaza ettiler. De Molay ve tutsak diğer Şövalyeler, yedi yıl süren hapis hayatından sonra, 1314 yılında direklere bağlanarak yakıldılar. Böylece, ezoterik-bâtını doktrinler Müslüman dünyasında Hallac-ı Mansur'dan sonra, aradan yüzyıllar geçmiş olmasına karşın, Hıristiyan dünyasında da yandaşlarını kurban vermiş oldu. Tampliyelerin başına gelenler, Dante tarafından ***İlâhi Komedî*** adı altında ölüm-süzleştirildi. Viyana müzesinde bulunan bir Dante kabartmasının arkasında *Kutsal Kadoş Tarih*inden *İmparatorluk Prensi Tampliye Kardeş* ibaresinin bulunması, aradan uzunca bir süre geçmiş olmasına rağmen, Tampliye teşkilatının, başka örgütler bünyesinde de olsa varlığını sürdürmekte olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Takipten sağ kurtulan Şövalyelerin büyük kısmı İskoçya'ya sığındılar. İskoçya Kralı Robert Bruce kendilerini çok iyi karşıladı. Şövalyeler, artık bir örgüt olarak etkin olamayacaklarının farkındaydılar. Bu nedenle, o sıralar kendilerinden sonraki en yaygın ezoterik içerikli teşkilat olan Masonlara katıldılar. Yalnız İskoçya'da değil, tüm Avrupa'da Mason Locaları Tampliye Şövalyelerine kapılarını açtılar. Bu katılma ile Localara da büyük bir

canlılık geldi. O günden itibaren Masonluk, bir meslekî kuruluş olmanın yanısıra, ezoterik doktrinin Avrupa'daki uygulayıcısı ve yayıcısı konumuna yükseldi. Bu arada, Şövalyelerin ve Guild mensubu rahiplerin katılımları neticesinde Localarda meslekî çalışmaların yanısıra fikri çalışmalar da ön plana çıkmaya başladı.

Tampliye Teşkilatını günümüzde yaşatmak isteyen bazı kişiler, Papa Jean Paul II'den bu teşki-

latın resmen tanınmasını istemişler ve tanınmayı takiben Roma'da Sant Alassio kilisesinde Konsekration törenini icra etmişlerdir. 1989 Şubat ayında Ancona şehrinde ilk toplantılarını yapan *Yeni Tampliyeler*, Hıristiyan geleneklerine sadık olduklarını, esas hedeflerinin hayır işlemeye yönelik bulunduğunu ifade etmişler ve Masonlarla ilişkilerinin bulunmadığını özellikle belirtmişlerdir.

KAYNAKLAR

BAYET, Albert: *Dine Karşı Düşünce Tarihi*, Broy Yayınları-İstanbul 1991

DOĞRUL, Ömer Rıza: *Hasan Sabbah'ın Cennet Fedailerini*, Can Kitabevi-Konya 1982

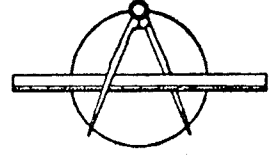
EYÜBOĞLU, İsmet Zeki: *Tasavvuf-Tarikatlar-Mezhepler Tarihi*, Der Yayınları-İstanbul 1990

GENER, Cihangir: *Ezoterik- Bâtını Doktrinler Tarihi*, Gece Yayınları, Ankara 1994

KÖPRÜLÜ, Fuad: *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları-Ankara 1984

NAUDON, Paul: *Tarihte ve Günümüzde Masonluk*, Varlık Yayınları, İstanbul 1968

OSMANLI İMPARATORLUĞU SON DÖNEM MASONLARI

Can KAPYALI

CONTEMPORARY OTTOMAN MASONS

The majority of the intellects who strived for the establishment and the sovereignty of the first Constitution in the Ottoman Empire were Freemasons. However, a model appropriate to the French Revolution which inspired this action was not applicable. The suicide of Sultan Abdülaziz and the short reign of our brother Sultan Murat V. would terminate by the crowning of Abdülhamit as the Sultan. Along with Sultan Abdülhamit, a totalitarian administration comes into force. Hence, our brethren spark a new struggle towards the enlightenment of the whole nation. Nationalist and Turkist activities spread around. The Army also supports these reformist activities. Rebellions against the Palace start in territories within Europe in Thessaloniki and in Macedonia. The Advancement and Progress Party is initially established in this area which will be the first step on the path leading to a defeat in the First World War. On the other hand, this defeat will ignite a movement which will prepare the end of an Empire towards the birth of a young Turkish Republic.

Osmanlı İmparatorluğu son döneminde yaşanan yenilik hareketleri, esasen tüm iyi niyetlere rağmen, Devletin zamanın ekonomik, politik, sosyal ve kültürel gelişmelerine yabancı kalışı ve yönetimde çoğunluğun tutuculuğu tercih etmesi sonucu, arzu edilen hedefi yakalamaktan çok, o hedefe giden yolda bir mücadeleler dönemini başlatmıştır. Zaten Batılılaşma Osmanlıda var olmayan modern değerlerin ülkeye taşınması olarak algılanmış, ancak Batıdan aktarılan bu değerler dahi devletin ve devletten çıkar sağlayan kişilerin direnişiyle askıda kalmıştır. Devlet ve din işlerinin birbiriyle içiçe olduğu Osmanlı yönetiminde, çağdaş bir dünyaya ayak uydurulamayacağı gerçeği yaşanmıştır. Örneğin II. Meşrutiyet Osmanlı Meclisi'ndeki milletvekillerinin bir bölümünün alaturka saat, diğer bir bölümünün ise alafranga saat kullanmaları, bu gerçeğin en düşündürücü ve belirgin örneği olsa gerekir. Bu saatlerden alaturka olanı namaz vakitlerine göre ayarlanmış saattir. Diğeri ise vasati saat olan bugün kullandığımız saattir. Bu iki saat arasında **üç saat zaman farkı** vardır. Zamanda bile anlayamayan insanların oluşturduğu bir Meclisin, geleceğini tahmin etmek güç olmasa gerekir.

Tanzimat bir avuç aydının, ki bu aydın kişiler - "Osmanlı Masonları Üzerine İlk Anayasamızla İlgili Bir Tarihçe" başlıklı çalışmamızda da belirttiğimiz gibi - çoğu Masondur, Kardeşimizdir. Amaç Anayasa düzeniyle halkın sesini duyuracağı bir Meclis kurmak ve Padişahın tek hakimiyetine son vererek, vatandaşların en doğal haklarını koruma altına almaktır. Ancak daha sonra görülür ki, bütün bu iyi niyetli çabalar önemli sonuçlar vermeyecektir. Zira sorun, Müslüman ve Hıristiyan vatandaşların huzur içinde yaşamaları, günlerinin sıkıntısız, barış içinde geçmesi gibi sıradan düzenlemelerle sınırlı değildir. Fransız Devrimi'nin etkisi, bu tür düzeltilerle ortadan kaldırılamayacak kadar büyüktür. O Fransız Devrimi ki soyluluk sıfatlarını ve ayrıcalıkları yok etmiştir. Güçlü Kral yoktur artık. Egemenlik millettir. Her vatandaş arasında hukuki ve siyasi eşitlik vardır. Devrim tüm Avrupa ülkelerini etkisi altına almıştır. Nihayet XIX. yüzyıl sonlarında Avrupa'da, Rusya ve Osmanlı Devleti dışında, toplum yapısını Fransız devrimi modeline uygun olarak yenilemeyen başka bir ülke kalmamıştır. Her şeyden önce Osmanlı, yerleşik dinsel düzeni yanındaki Batı kurallarını benimseyememiştir. Hıristiyanlara gelince, bağımsızlık isteğiyle tutuşmaktadırlar ve bu uğurda batı ülkelerinden her türlü desteği almaktadırlar. Yine de çoğu Kardeşimiz olan Namık

Kemal, Ziya Paşa, Mithat Paşa⁽¹⁾ gibi azınlıktaki aydınlar, mücadeleye devam etmek ve ülkeyi aydınlıklara kavuşturmak için canlarını ortaya koymaktan kaçınmamaktadırlar. Bu yoğun mücadele sonucu orduyu da kazanmış olmaları, Osmanlıda saltanatı hedef alan yeni değişimlere imkân sağlayacaktır. Askeri bir darbeyle tahttan indirilen Abdülaziz'in yerine Kardeşimiz V. Murat tahta geçirilecektir. Abdülaziz'in intiharı gibi, V. Murat'ın kısa bir süre sonra hastalık bahanesiyle tahttan indirilişi ise kuşkuludur.⁽²⁾ Padişahlığa tek aday kalan Abdülhamit, özellikle de Masonların tüm isteklerini gerçekleştireceğine dair söz verince, Padişah olarak tahta çıkacak ve Osmanlı Devleti'nin çöküşüne de ilk adım atılmış olacaktır.

Devir öyle bir devirdir ki baskı ve şiddet, Sultan Abdülhamit'in karanlık kişiliğinde adeta bir kâbusa dönüşmüştür. Ünlü Devlet Adamı olan ve Osmanlıyı çalışmalarıyla adeta nura boğan, Ziraat Bankası'nın ve günümüzde Sanat Okulları olarak eğitim veren Islahathane Mektepleri'nin kurucusu, Posta Şirketleri, Sulama Kanalları gibi yeniliklerin Osmanlıda uygulanmasını başlatan Kardeşimiz Mithat Paşa'nın⁽³⁾ acı sonu dillerde dolaşmaktadır. Tanzimat ve Meşrutiyet hareketlerini getiren aydınların başlattıkları yenilikler ve modern çağdaş hamleler ne yazık ki sürdürülememiştir. Devlet Batı karşısında, hatta Batı da değil, daha düne kadar Osmanlı yönetimi altında olan ve kendi bağımsızlıklarını kazanan Balkan ülkeleri karşısında

(1) **Namık Kemal** (*Proodos Locası*), **Ziya Paşa** ve **Mithat Paşa** (*Ser Locası*) matricülünde kayıtlı Kardeşlerimizdir. Bakz. "Osmanlı Masonları Üzerine İlk Anayasamızla İlgili Bir Tarihçe"; Can KAPYALI, *Mimar Sinan Dergisi*, Yıl : 2003 Sayı : 130

(2) *Tahttan indirildikten kısa bir süre sonra Abdülaziz intihar etmiştir. Ancak bu olay II. Abdülhamit tarafından cinayet olarak nitelendirilmiş ve Mithat Paşa ile arkadaşları bu suçu işlemiş sayılmışlardır. Abdülaziz'in intihar ettiği, son zamanlarda kesinlikle ispatlanmıştır. Bakz. İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, "Mithat Paşa ve Yıldız Mahkemesi" Ankara 1967*

(3) **Mithat Paşa** *Hicaz'a Ta'if Kalesi'ne sürgün edilir. Ta'if Kışlası bodrumlarında 1884 yılına kadar her türlü baskı, hakaret ve ısrap içinde kalebentlik hayatı yaşar. Nihayet İstanbul'dan yollanan katiller tarafından boğularak öldürülür. Mithat Paşa'nın İstanbul'dan ayrıldıktan sonra ve ölüm gününe kadar geçen yaşam öyküsü, O'nun el altından kaçırdığı mektuplar ve diğer belgeler, oğlu Ali Haydar Mithat tarafından **Tebzere-i İbret** adı altında yayınlanır. Abdülhamit tahttan indirildikten sonra Beylerbeyi Sarayı'nda geçen günlerinde, doktoru Atıf Hüseyin Bey'e anılarını anlatırken, Mithat Paşa'nın ölümünden adeta hiç haberi yokmuş gibi konuşur. Ancak eldeki belgeler onun bu sözlerini doğrulamamaktadır.*

dahi her yönüyle geri kalmışlığını ve hantallığını yansıtmaktadır. Devlet bütçesi ise içler acısı olup, dökme suyla dönmektedir.⁽⁴⁾

Mithat Paşa Ta'ife sürülmeden önce, son Osmanlılar da bir şekilde İstanbul'dan uzaklaştırılmışlardır. Sarayın çevresi çıkarıcı kişilerle dolmuş, jurnalcılık, hafiyecilik, iftiracılık gelirli bir sanat haline gelmiştir. Padişaha verilecek jurnallerde doğruluk ve mantık şart değildir. Bu jurnaller Padişah tarafından her seferinde ödüllendirilmiştir.⁽⁵⁾ Ayrıca, daha da kötüsü, zaten okulu kitabı kıt olan Osmanlıda, bir de kitaplar yasaklanmıştır. Örneğin Abdülhamit'le arası iyi olan Ahmet Vefik Paşa'nın⁽⁶⁾ tarihleri bile yasak kitaplar arasında yer almaktadır. Sarayların çevresi yüksek duvarlarla örülmüştür. Kapıları ise dışarıya sımsıkı kapalıdır. Sarayda yaşayanlar ülkenin ve dünyanın ne halde olduğundan, neler olup bittiğinden habersizdirler. Yaşadıkları yüzyılın gerçeklerinin farkında bile değildirler. Bilgisizlik sınırsızdır. Abdülhamit kendi kardeşi V.Murat'ı hastalık haberinden sonra bir daha aramamış, hal ve hatırını sormamıştır. Ve yine kardeşi ve veliaht olan Sultan Reşat'ın yüzünü tam on dokuz yıl görmemiştir. Osmanlı'nın tek hakimi böyle bir yapıya sahiptir. Yazarlar, gazeteciler, Tıp ve Mülkiye gibi okullarda okuyanlar ve özellikle de Harp Okulunda, Kurmay Okulunda yetişen ve sonra perişan Anadolu'da ve tehlike yuvası Rumeli ile, Osmanlı bayrağının sallandığı kendilerine yabancı topraklarda yürekler acısı sefaletler içinde yüzen bu aydın halk çocukları, hiç kuşkusuzdur ki bu hantal, kof yönetimi yıkacak ve yaşanacak bütün hata ve sevabı ile iktidarı ellerine alacaklardır. II. Meşrutiyetin genç kuşakları, işte bu amaç uğruna harekete geçmişlerdir.

(4) *Abdülaziz'in son yılında Osmanlı Devleti'nin geliri 18 milyon ve ödenmesi gereken yıllık faiz ve ana borç taksidi 14 milyon olduğuna göre, geriye 4 milyon Lira kalmaktadır. Bu ise ancak saraylar inşasına ve bakımına yetmektedir. Bu durumda hem faiz hem de taksitleri ödemek ve diğer Devlet harcamalarını karşılamak için, her zaman yeniden borçlanmak gerekir. Devleti dış dünyaya karşı küçük düşüren en önemli durum bu olmuştur.*

(5) *16 Mayıs 1314 tarihli Jurnal : " Devletlü necabetlü Reşat Efendi Hazretleri bugün saat dördü beş geçerek Maçka tarafından Nişantaşı'na kadar yürüyerek Şişli ci-hetine gelmişler, saat on ikiye yirmi kala dönerek Maçka tarafına gitmişlerdir. Müşarünileyhin avdetinde Teşvikiye Camii'nin alt tarafında Maçka tarafından gelmekte olan Şurayı Devlet Reisi Said Paşa'ya tesadüf etmiş ise de selâm verildiği görülmemiştir." Kulunuz Tüfekçi İbrahim.*

(6) *Ahmet Vefik Paşa Proodos Locası matrikülünde kayıtlıdır. Bakz. Celil LAYİK-TEZ, "Türkiye'de Masonluk Tarihi" Cilt : 1 Sayfa : 64*

Osmanlı İmparatorluğunda, sık sık da gururla anımsadığımız ve günümüz Masonlarına elbet örnek olacağına inandığımız zamanın Mason Kardeşlerimiz öncülüğünde modernliğe dönük bu hareketler, daha önce tamamen statik bir yapıya sahip olan toplumun, kendisini daha fazla ileri toplumlardan uzak tutamayacağı, çağdaş koşullara kavuşmak ve dinamik bir dünya düzenine ayak uydurmak istek ve özleminde kaynaklanır. Yenilik hareketlerinin çıkış odağı, bir avuç aydının faaliyet gösterdiği İstanbul, İzmir gibi büyük kentlerdir. Taşradaki toplumsal ve ekonomik yapıyı belirleyen ise, daha çok savaşlar ve yerel toprak sahiplerinin uyguladıkları politikalar olmuştur. Sonuç olarak günümüzü de örnek alarak sözümüzü tamamlayacak olursak, Modernleşme ve Batılılaşma düşünceleri Türk siyasi ideolojilerini ve toplumsal dinamiklerini o ya da bu şekilde biçimlendirir ama, uygulama süreci hep sancılı olmuştur. Düşünce ile pratik arasındaki bu çelişkinin daima var olduğu görülmektedir.

Siyasal ve toplumsal olaylar Osmanlı İmparatorluğu'nu çökmüşe doğru sürüklerken, bu acı gerçekten kurtulmak ve yeni bir düzen yaratmak isteyen aydınlar, hangi düşüncelerin çevresinde birleşmişlerdir?

Aydınların büyük bir bölümü **Türkçülük** ilkesine bağlanmışlardır. Özellikle **Ziya Gökalp**⁽⁷⁾ tarafından işlenen bu akım, Türk hayatına henüz girmişti. Osmanlı Devleti dinsel bir yapıya sahip olduğu için, milliyetçilik fikirlerini geliştirecek bir ortam kurulamamıştır. Bütün

(7) Babasının ölümünden sonra amcası tarafından eğitilen **Ziya Gökalp** Kardeşimiz Arapçayı, Farsçayı ve ilmi araştırma metodlarını öğreniyor. Daha sonra İstanbul'a gidiyor ve zamanın parasız okullarından Baytar Okulu'na yazılıyor. Bu arada Tıbbiyelilerin kurduğu gizli bir cemiyete katılıyor. Yol harçlığı olarak kendisine gönderilen paraları, yardım olarak gizli cemiyete veriyor. Bazen günlerce parasız kalıyor. Baytar okulunun son sınıfında iken, istibdat aleyhindeki gizli hareketlere katıldığı için tutuklanıyor. Taşkılla'da dokuz ay hapsedildikten sonra Diyarbakır'a sürülüyor. Meşrutiyet ilân edilince İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Diyarbakır Şubesi'ni açıyor. Ziya Gökalp Kardeşimiz Osmanlı İmparatorluğu'nun çöktüğü devrin fikir karmaşası içinde, gidilecek yolu gösteren bir düşünce adamı olarak yerini alıyor. Türkçülüğün esaslarını, Batının ilim anlayışı ile ele alıyor. O bir sosyolog olarak Osmanlı Devleti yönetimindeki Türk olmayan unsurların millî benliklerine karşı duydukları özlemi ve Türklerden kopma isteklerini somut ve zamana uyan gerçekler içinde değerlendiriyor. Türkçülük, Osmanlılık, İslâmcılık gibi üç akımdan hangisini seçmek gerektiği hakkında millî bilincin yaratılmasına çalışıyor. Bu çalışmaya öylesine gönül vermiştir ki, İttihat ve Terakki'yi parmağında oynatacak bir güce sahip olmasına rağmen, kendisine önerilen hiçbir mevkiye hevesli olmamış ve kabul etmemiştir. Bakz. Sabahattin ARİÇ, "Tanınmış Büyük Masonlar" Mimar Sinan Dergisi, Yıl : 1966, Sayı : 7

Müslümanlar bir **üm-mete** mensupturlar. Yani esas olan milletin değil, çeşitli milletlerden oluşan **İslâm Ümmetinin** uğrunda çalışarak dinsel ülküleri gerçekleştirmektedir.

Osmanlı Türkleri kendilerini XIX. yüzyıl sonlarına değin "Türk'ten çok İslâmcı" olarak görmüşlerdir. Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında bulunan **Hıristiyan Toplulukları**, özellikle **Fransız Devrimi**'nin etkisi ile **Milliyetçilik** bilincini kazanmışlar ve bağımsızlıklarını teker teker kazanma yolunu tutmuşlardır. **İslâm** olan **Araplar** arasında bile milliyetçilik duyguları uyanmaya başlamıştır.

Dinsel amaçları gerçekleştirmekle görevli olduklarını sanan Türkler ise, bu bilince henüz ulaşamamışlardır. Ancak bütün ümmetçilik çabalarına rağmen Devletin parçalanmaktan kurtulamadığını gören bazı aydınlarımız, Türk olduklarını ön plâna çıkarmaya başlamışlardır. Sonuç olarak bu vatani kuran da Türklerdir zaten; nasıl Sırp, Yunanlılar, Bulgarlar öz varlıklarına kavuşup bağımsız oldularsa, Türkler de kendi öz yurtlarında, kendi kendine yaşamının çaresini bulmak zorundadırlar. Dilimize ve kültürümüze sahip çıkılmalıdır. Ancak bu yolla varlığımızı sürdürebilirdik. Dinimizin İslâmlık olduğu belliydi. Ancak ne var ki İslâmlığı da Türk-lüğün üzerine çıkarmak doğru değildi.

Tarafları az olan **Türkçüler** karşısında **Ümmetçiler** bulunmaktadır. Bunlar İslâmlığa sıkı sıkıya sarılmakla, Devletin yok olmaktan

kurtulacağını savunmaktadırlar. Osmanlının çöküş nedenini, İslâmdan kopuş olarak değerlendirmektedirler. İmparatorluğun parlak devirlerinde tutulan yol, hep İslâmı yüceltmek olmuştur. Yine öyle yapılmalı görüşü hakimdir. Türklük, İslâm ümmeti içinde erimelidir. Zaten Padişahımız da aynı zamanda bütün Müslümanların halifesi değil midir?

Osmanlı halklarının meşrutiyet düzeni içinde eriyeceği ve ortaya yeni bir "Osmanlı Milleti" çıkacağı ileri sürülmektedir. Böylece vatandaşlar arasında din ve mezhep farkı kaldırılmış olacaktır. Hepimiz Osmanlıyız denmektedir. İleride Müslümanı, Hıristiyanı, Musevisi ile tek bir millet haline gelmenin mümkün olacağı düşünülmektedir. Bu nedenledir ki zamanın aydınlarının büyük bir bölümü, Meşrutiyet ilkelerine güvenle bağlanmanın yeterli olduğu görüşündedirler.

Birinci Meşrutiyet devri o kadar kısa sürmüştür ki, bizde Meşrutiyet denince akla hemen II. Meşrutiyet gelir. Zaten I. Meşrutiyeti yaratan ve çoğu Kardeşimiz olan aydın öncülerin, II. Meşrutiyet mücadelesinde de sahnede oldukları görülecektir. Gerçi Meşrutiyete doğru ilk adımın **Kuleli Vakası**⁽⁸⁾ olarak adlandırılan hareketle atıldığı söylenebilir de, bu hareket, Tanzimatın getirdiği yeniliklere baş kaldıran irticaya karşı düzenlenen bir direniş çabasıdır. Kısacası Kuleli Vakası Yeni Osmanlılar ve nihayet Jön Türklerin hedefi, Osmanlının çağa uygun, aydınlık ve yeniliklere açık bir Devlet haline getirilmesidir.

Yeni Osmanlılar ve Jön Türkler belirli bir nesil farklılığından doğan düşünce yapısına sahip olsalar da, Namık Kemal ve arkadaşları gibi, Enver Paşa ve arkadaşları da İttihat ve Terakki çatısı altında kendilerine aynı ülkeleri amaç edinmişlerdir. Bu iki kuşağı birleştiren ve bir

(8) *Kuleli Vakasını yabancı tarihçiler "İlk Meşrutiyet" çabası olarak değerlendirirler. İstanbul'da gizli bir kuruluş içinde faaliyet gösterdikleri için 40 kişi tutuklanır. Bu kuruluş hal-ki ve saltanatı tahrik etmek ve yıkıcı eylemlerde bulunmakla suçlanmıştır. Kurucular arasında başta Kafkasyalı Hüseyin Daim Paşa ile Arnavut Cafer Paşa, Arap Şeyh Ahmet gibi kimseler vardır. Bu kuruluşun varlığını kendisine üyelik teklif edilen Hüseyin Paşa hükümete ihbar etmiştir. Soruşturmalar Çengelköy'de Kuleli Kışlası'nda yapıldığı için bu vaka, yakın tarihimizde "Kuleli Vakası" olarak anılır. Tutukluların tümünün idam cezaları müebbet hapse çevrilmiştir. Kardeşimiz **Ahmet Rasim** (1864-1932; Bakz. Ünlü Masonlar, www.mason.org.tr), bu hareketi "İstibdattan Hakimiyet-i Milliyeye" adlı esrinde, ilk Meşrutiyet Ayaklanması olarak değerlendirir. Abdülaziz tahta geçtikten bir zaman sonra, tutukluların tümü affedilecektir. Kardeşimiz Mithat Paşa bu mahkemenin Başkâtipliğini yapmak gibi kendisini çok zor bir duruma sokan görevle yüz yüze kalmıştır. Sonuçta Hüseyin Daim Paşa'ya rütbesi iade edilir. Yalnız Şeyh Ahmet Efendi Mağosa'da sürgün olarak bulundurulur. **Namık Kemal** Kardeşimiz de Mağosa'da sürgünken tanıdığı Şeyh Ahmet'ten çok övgüyle söz edecektir.*

halka rolü oynayan kişi ise, adı unutulmaya yüz tutmuş bir Kardeşimizdir : Ali Şefkati Bey (9).

Ali Şefkati Bey yüksek dereceli Devlet memurlarındandır. Scaliaris'le(10) birlikte **Ali Şefkati** Bey Çırağan Vakası'ndan sonra Avrupa'ya kaçarak canını kurtarmış ve hayatının sonuna dek Abdülhamit'e karşı mücadelesini sürdürmüştür. Şevket Süreyya Aydemir'in deyişiyle : "Ali Şefkati Genç Osmanlılar neslinden Genç Türkler nesline Vatanseverliğin ve hürriyet aşkının ateşini ulaştırdı..Ve bu tohumlar, Genç Türkler mücadelesinde filizlendiler. Mahsullerini verdiler. Genç Türkler örgütü ortada yokken Avrupa'da, Abdülhamit istibdatına karşı hürriyetin bayrağını tek başına açtı ve onu sonuna kadar savundu.

Ali Şefkati bizim yakın tarihimizde, idealizmin ve kudrete karşı baş eğmemenin isimsiz, fakat kahraman bir örneğidir. Ve bütün milletlerin devrimler tarihi, ancak bu adsız kahramanların çileleri ile yoğrulmuştur."

Osmanlı İmparatorluğu son dönem Masonları, esasen bayrağı Yeni Osmanlılardan alan ve Kurtuluş Savaşı'yla Cumhuriyet Türkiye'si

(9) *Ali Şefkati Bey 1872-1873 Proodos Muhterem Locası matrikülünde kayıtlıdır.*

(10) *Kardeşimiz Proodos Locası matrikülüne kayıtlıdır. Bakz. Tesviye Dergisi Yıl: 1994 Sayı : 11 Sayfa : 7 Büyük Üstad Can ARPAÇ ile yapılan Röportaj.*

Masonları adıyla anılan Jön Türklerdir. I.Dünya Savaşı'nın acı anısı ve onu izleyen Sevr kâbusu ve nihayet topraklarımızın işgalci güçler tarafından parçalanarak Milli Direnişe yol açan hareketlerde, her türlü görevi üstlenerek mücadele verenler içinde yine Mason Kardeşlerimizin başı çektiğine tanık olunmaktadır.

Ama şimdi biz V. Murat'ın ölümünden sonra Masonlara karşı aniden tavır değiştiren ve verdiği sözlerden dönerek, Osmanlıda yaşanmamış bir baskı rejimini devreye sokan Sultan Abdülhamit'in, sonu hazırlayan o karanlık dönemine gelelim. Önce şunu belirtmek gerekiyor: II.Abdülhamit'in tahta çıkmasından önce Osmanlı İmparatorluğu içinde sayıları gittikçe çoğalan Localar vardır ve bütün bu Localar yabancı obediyanlara bağlıdır.⁽¹¹⁾

1876 yılında tahta çıkan Abdülhamit, hemen iki yıl sonra Meclisi kapatacaktır. Aydınlar üzerindeki bu soğuk duş etkisi, 09 Mayıs 1884 tarihinde Mithat Paşa'nın⁽¹²⁾ Ta'if zindanında boğularak öldürülmesiyle, kalbe saplanan kara saplı bir bıçak gibi Türk Masonlarını yasa boğar. Oysa 1880-1890 tarihleri arasında İstanbul'daki Masonların düzenli bir çalışma şekli ve dışa dönük faaliyetleri vardır. **La Chaine d'Orient Dergisi** ve **Stamboul Gazetesi** sık sık bu faaliyetleri açık bir şekilde halka yansıtmaktadır.⁽¹³⁾

Örneğin İstanbul'da Belediye Tiyatrosu salonunda, 7.Mart.1882 tarihinde, **İtalia Risorta, Etoile du Bosphore, Ser ve Proodos Locaları** birlikte hareket ederek yeni Masonik Yılı kutlamak üzere, Mason olmayanların da katıldıkları bir ziyafet tertiplemişlerdir. Kadınlı erkekli beş yüzü aşkın konuk, Proodos Muh. Locası Üstadı Muhteremi Stamélos'un Padişahın sıhatine kadeh kaldırmasıyla toplantının açılışına katılmış olur. 1883 yılında aynı etkinlik bir kez daha tekrarlanmıştır.

1885 yılında İsveç ve Norveç Kralı Oscar II İstanbul'a resmi bir ziyaret için gelmiştir. Kral Masondur ve Büyük Üstad olarak ülkesinin Masonlarını yönetmektedir. İtalia Risorta Locasından bir grup Kardeş,

(11) Bkz. Ek - 1

(12) Kardeşimiz Mithat Paşa için Bakz. "Osmanlı Masonları Üzerine İlk Anayasa-mızla İlgili Bir Tarihçe" Can KAPYALI, Mimar Sinan Dergisi, Yıl : 2003, Sayı : 130

(13) Ayrıntılı bilgi için Bakz. Reşat ATABEK, "İstanbul'da Dışa Dönük Masonik Faaliyetler" Mimar Sinan Dergisi, Yıl : 1985 Sayı : 54

Beyoğlu'ndaki İsveç Konsolosluğunda Kralı ziyarete gitmişlerdir. Ziyaretin sonunda Kral Oscar II, "Que la paix soit avec vous !" (Sulh ve sukûn içinde olun) demiş, ziyaretçi Kardeşler de "Vive Le Roi !" (Yaşasın Kral) şeklinde karşılık vererek huzurdan ayrılmışlardır.

Bir başka örnek de, 1886 yılında Mirza Muhsin Han⁽¹⁴⁾ himayelerinde, Masonların birleşerek Nouveau-Théâtre (Yeni Tiyatro) Salonunda tertiplemiş oldukları balodur. Balo sabaha kadar sürmüş ve balodan elde edilen paraların fakirlere dağıtılacağı açıklanmıştır. Elde edilen gelir 600 Liradır. Sultan Abdülhamit de yaveri ile 100 Lira yollamıştır.

Abdülhamit'in yaveriyle fakirler yararına tertiplenen Mason balosuna 100 Lira göndermesi, O'nun her alanda uyguladığı kurnaz ve iki yönlü politikanın en belirgin örneğidir. Padişahın Masonlara karşı olan tavrı, açık ve net bir biçimde şu satırlarla ifade edilmektedir : "Masonların gücünü arkasına alarak tahta çıkmış olan Abdülhamit, tüm yetkileri eline almasının hemen ardından tam bir Mason düşmanı kesilmiştir. Masonları dinsizlik ve Tanrı tanımazlıkla suçlama konusunda Katolik Kilisesi ile özdeşleşen Abdülhamit, yine de yönetimi süresince Mason Localarının faaliyet göstermelerine ses çıkarmamıştır. Bunun iki nedeni vardır. Birincisi Sultan Abdülhamit çok kışkucu ve kurnaz bir kişiliğe sahiptir. Mason Localarını kapatması halinde tüm Masonların yer altına çekilerek, kendisi aleyhinde daha yoğun çaba harcayabileceklerini düşünmektedir. O nedenle bunun yerine Locaların açık kalmasını ve hafiyeleri vasıtasıyla sürekli denetim altında olmalarını tercih etmiştir. Abdülhamit'in bu yöntemi özellikle İstanbul'da çok etkili olmuştur. İstanbul Masonları istibdat dönemi boyunca hiçbir varlık gösterememişlerdir. İkincisi ise, Osmanlı yönetimi ekonomik açıdan tamamıyla dışa bağımlı bir durumdadır. Abdülhamit, Mason Localarını kapatması halinde, yabancı ülkeler Masonlarının büyük baskıları altında kalabileceğini, bunun da alınacak ekonomik yardımları etkileyebileceğini çok iyi hesaplamıştır."⁽¹⁵⁾

(14) İran Sefiri olan **Mirza Muhsin Han**, Proodos Locası matrikülüne kayıtlıdır. Bakz. Celil LAYİKTEZ "Türkiye'de Masonluk Tarihi" Cilt : I Sayfa : 64

(15) Daha geniş bilgi için Bakz. İnternet Sitesi : www.ezoterizm.8m.com/cgi-bin/framed/2523private.htm

Ancak tarih göstermiştir ki olaylar çoğu kez, düşünülen ve plânlanan stratejik önlemler doğrultusunda gelişmemekte, bazen hiç beklenmedik sürprizlerle karşılaşmaktadır.

İstanbul'daki aydınlar ve de aydınların çalışmalarını sürdürdükleri Mason Locaları çeşitli baskılar altında pasif bir hale getirilmiş de olsa, yenilikler ve çağa ayak uydurma konularında Osmanlının Avrupa'daki toprağı Makedonya, özellikle de Selânik Sarayı sıkıştırmakta ve örneği verilen belgede olduğu gibi, yeniliklere bir an önce geçilme konusunda Padişah üzerinde baskılar yapılmaktadır :

İçişleri Nazırlığının Veziriazam'a 10 Eylül 1897'de yazdığı mektup

BAB-I ALİ
İÇİŞLERİ NAZIRLIĞI
Acil İşler Komisyonu
No : 2559

İçişleri Nazırlığı'nın 23.Haziran.1897 tarih ve 1496 numaralı yazısıyla da Veziriazam Hazretlerine belirtildiği gibi, İpek Sancağında muhtemel olayların önünü kesmek için bazı önlemlerin acilen alınması kaçınılmaz hale gelmiştir. Sancakta karışıklık o boyutlara uzanmıştır ki, halihazır bir otoriteden söz etmek mümkün olmadığı gibi, vergiler alınamamakta ve anarşi ortamı içinde huzursuzluk sürerken, işlenen cinayetlerin de suçluları cezalandırılmamaktadır.

Aynı yazıda Kosova Valisi'nin de aynı görüş ve sıkıntılarını paylaştığı belirtilmiştir. Halkın güvenliği ve selâmeti

için bir an önce gerekli girişimlerlerde bulunulması ve hükümete saygı duyulması yolunda otoritenin tesisi şarttır. Acil İşler Komisyonu tarafından incelenerek alınması gereken önlemler kısaca birkaç maddede toplanmış ve kısa başlıklar halinde tarafınıza sunulmuştur:

- 1) Kantonlar teşkil edilmelidir.*
- 2) Polis yeniden yapılandırılmalıdır.*
- 3) Asker kaçaklarının önlenmesinde gereken sıkı önlemlerin alınması.*
- 4) Vergilerin düzenli bir şekilde alınması.*
- 5) Halkın eğitimi için gerekli okulların açılması.*

Acil ve son derece önem arz eden bu yenilikler Veziriazam'ın onayından sonra derhal Meclise sevk edilerek gerekli kararlar çıkarılmalıdır. Meclisin yenilikler konusunda alacağı kararların işleme konusundan sonra, yeniden bir değerlendirme yapılması mümkün olacaktır.

İstanbul'da Abdülhamit'in baskısı altında eli kolu bağlı kalan Masonlar, yukarda örneği verilen benzeri yazıların ve Saraya yönelik karşı baskıların Rumeli'den gelmesini özel bir ilgi ve sevinçle karşılamaktadırlar. Burada tarihi ayrıntılara girmeden kısaca ifade etmek gerekirse, örneğini verdiğimiz mektubun yazılış tarihi 1897 olduğuna göre, demek ki Abdülhamit'in Meclisi kapatarak Anayasayı fiilen yürürlükten kaldırıp, Meşrutiyet rejimine karşı cephe almasından mektubun yazılış tarihine kadar geçen zaman 19 yıldır. Ve yine mektubumuzun tarihinden hareket edersek, Tıbbiye'nin bahçesinde Dr. İbrahim Temo'nun⁽¹⁶⁾ Başkanlığında, İttihat ve Terakki'ye temel

(16) **Dr. İbrahim Temo;** Askeri Tıbbiye öğrencisidir. Dört arkadaşıyla birlikte Abdülhamit istibdatına karşı çıkar. İttihad-ı Osmaniye cemiyetini kurar ve Başkanı olur. 1908 hareketine kadar yurt dışından istibdatın yıkılması için çalışır. Meşrutiyetin ilânından sonra Türkiye'ye gelir. Darülaceze Müdürlüğünde bulunur. Daha sonra Romanya'ya dönerek orada Senato üyeliğine seçilir. 1936 Balkan Tıp Kongresi'ne Romanya temsilcisi olarak katılır. İbrahim Temo Kardeşimiz 29.Mart.1909 tarihinde İstanbul'da Resne Mahvelinde 10 Matrikül Numarası ile Tekris edilmiştir. Bakz. Bilgi / Ankara; 45.Yıl 1951-1996 Konuşmalar; Tuğyan Dinç - Ankara, 1996

olacak İttihat-ı Osmani Cemiyetinin kurulması ise 9 ncu yılını tamamlamıştır.

İttihat ve Terakki örgütünün filizlenmesi ve masonik yapıdan da yararlanarak faaliyetlerini sürdürme ve yükselmesinin başlangıç temeli bu şekilde atılmış olur. İttihat ve Terakki Cemiyeti bir siyasi yapıya, örneğin bir parti anlayışına sahip olmaktan çok, gizli bir komitenin tutum ve anlayışına sahiptir. Zaten daha sonra Enver, Talât ve Cemal Paşaların yönetiminde, "Üç Paşalar" olarak anılacak olan devir, I. Dünya Savaşı'nın yenilgisiyle noktalanacak ve Türkiye'nin parçalanışında bu üç paşanın, siyasi kültürden çok uzak olan komiteci ruhlarının neden oldukları

hatalar üzerinde durulacaktır. Yüce Atatürk'ün tarih sahnesinde Enver Paşa'dan fark ve üstünlüğü ise yaşanan gerçekler ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş öyküsüyle kanıtlanacaktır..

Tıbbiyeli öğrencilerin hareketi kısa zamanda Mülkiye Mektebi'ne ve de Harbiye'ye sıçrayacak, Padişah baskısıyla sınırlı kalan gelişmeler, özgürlüğü Fransa'da, Paris'te bulacaktır. Paris gerçekten de İttihat ve Terakki'nin merkezi konumundadır ama, yukarıda da belirttiğimiz gibi, grubu oluşturan kişilerin çoğunluğu siyasi bir hedefe birlik ve beraberlik içinde ödün vermeden ilerlemekten çok komiteci bir anlayış benimsedikleri için, başlatılan hareket parçalara bölünmüştür. Nitekim Cenevre Grubu, Kahire Grubu gibi bölünmeler ortaya çıkmıştır. İstanbul İttihat ve Terakki kanadı ise tevkifler, sürgünler, ülke dışına firarlar gibi nedenlerden ötürü hemen hemen dağılmıştır.

Atatürk'ün ulaştığı çağdaş düşünce akımlarından çok uzaklarda çırpınılmaktadır. Angelo Iacovella'nın da belirttiği gibi " En ateşli tartışmalar, Osmanlı azınlıklarına ve en az o kadar hassas bir konu olan çeşitli Batılı güçlere karşı takınılacak tavır çerçevesinde yoğunlaşmaktadır. Kısaca belirtmek gerekirse, iki eğilimle karşı karşıyadılar : Bir yandan Türk ulusal devriminin taraftarları, ki bunlar Osmanlı İmparatorluğu'ndaki bunalımın çözümüne Avrupa'nın karışmasına başından beri karşı olan Ahmet Rıza Bey⁽¹⁷⁾ ve beraberindekilerdir. Öbür yanda da Padişahı tahtından uzaklaştırabilmek için Ermeniler dahil, Bab-ı Ali'nin tüm düşmanlarıyla işbirliği yapmaya hazır olan Prens Sabahattin yan- daşları vardır."

(17) Fransız Masonlarının içinde çok popüler olan **Ahmet Rıza Bey** (Bakz. Celil LA-YİKTEZ, "Türkiye'de Masonluk Tarihi, Cilt : I Sayfa : 113) İstanbul doğumludur. Galatasaray'dan sonra Fransa'da öğrenimini tamamlamıştır. Meşrutiyetin ilânına kadar Fransa'da kalmış ve mücadelesini sürdürmüştür. İttihat ve Terakki için etkisi altında kaldığı Fransız filozof Auguste Comte'un pozitivisminden ilhamla "Ordre et Progrès" (Düzen ve İlerleme) adını verdiği hareket, daha sonra gençler tarafından "Union et Progrès" (İttihat ve Terakki) olarak değiştirilmiştir. Böylece İstanbul'da da İttihad-ı Osmani olan cemiyetin adı kaldırılarak, İttihat ve Terakki adı ve bayrağı altında çalışmaya başlamıştır. Paris ve Kardeşimiz Ahmet Rıza, teşkilâtın fiilen merkezi ve önderi olarak tanınmıştır. Ayrıca Bakz. Tefsiye Dergisi Nisan 1994 Sayı : 11 Sayfa: 7

Osmanlı Devleti'nin kaderi yabancı devletlerin temsilcileri ile oturu-
lan masalarda konuşulmakta, karara bağlanmaktadır. Bu karar alı-
nan masa başlarına çoğu kez Osmanlı Devleti'nin söz sahibi yetkili-
lerinin çağrılmadığına tanık olunacaktır. Böyle bir atmosfer içinde
Jön Türk Devrimi Selânik Localarında yeşermeye başlar. Bu Kardeş-
lerimizin vatanın kaderini değiştirmek için verdikleri mücadele iler-
de de sürecek ve bu uğurda, canını bile ortaya koymaktan kaçınmaya-
caklardır. Nitekim rahmetle andığımız Büyük Üstad Şehit Faik Sü-
leyman Paşa, Türk Masonluğu'nun anısını kalplerde saygı ile yaşattığı
bir büyüğüdür.⁽¹⁸⁾ Büyük Locanın Üçüncü Devresinde Büyük Üstad
seçilen ve ertesi yıl Kafkas cephesinde şehit olan Faik Süleyman Paşa-
nın, ölümünden iki ay önce cepheye hareket etmeden Locasına yazdığı
mektubu, bu sayfalar arasına günümüz Türkçesiyle alıyor ve anısı
önünde saygı ile eğiliyoruz :

- (18) *"Faik Süleyman Paşa'nın Masonluğu, binbaşı rütbesiyle bulunduğu Selânik Fransız obediyanısında çalışan Veritas Locası'nda başlar. O dönemde Selânik'te yabancı obediyanlara bağlı olarak çalışan Masonluk çok aktiftir. Selânik'teki Türklerin üye oldukları iki ayrı Loca vardır. Bunlardan ilki 1902 yılında İtalyan obediyanına bağlı olarak İtalyan uyruklu Museviler tarafından kurulan **Macedonia Risorta Locası'dır.***

*Toplumun orta sınıfının üye olduğu bu Loca politik olarak aktif ve devrimcidir. Üyeleri arasında Talat Paşa, Cavit Bey, Mithat Şükrü Bleda, Manyasizade Refik Bey gibi sivillerin yanında Kâzım Paşa, Kolağası Fethi Orbay ve Askeri Doktor Tevfik Rüştü ve Yüzbaşı Kâzım Nami Duru gibi askerler de vardır. Diğer Loca, Rizorta'dan ayrılanlar tarafından 1904 yılında Fransız obediyanına bağlı olarak kurulan **Veritas Locası'dır.** Üyeleri arasında Fazlı Necip, Osman Adil, Faik Nüzhet, Talat İsmail, Mehmet Servet, Emanuel Karasso, İsmail Canbolat, Mustafa Necip gibi sivillerin yanında Cemal Paşa, Binbaşı Faik Süleyman (Paşa) gibi askerler vardır."*

Faik Süleyman Paşa'nın Büyük Üstadlığının ikinci döneminde, Kolordu Komutanı olarak atandığı Kafkas cephesindeki savaşta 17.Ağustos.1916 günü henüz 40 yaşındayken vatan ve millet gibi yüce değerler uğruna şehit düştüğünü belirten Tamer Ayan Üstadımız, duygularını şu satırlarla dile getirmektedir : " Türkiye Masonluğu'na ne mutlu ki, tarihinde, Faik Süleyman Paşa gibi vatanı uğruna şehit olmuş bir Büyük Üstad'a sahiptir. Acaba dünyada böylesi daha kaç Büyük Loca vardır ki? " Bakz. Tamer AYAN, "Bilgi Çağı Masonluğu" Sayfa: 173 - 17

S. A. K. Ş. C.

Necat Mah. Muh.'ne

18.4.1916

Üs. Muh. ve Az.
K.'ler,

Zorunlu olduğum nedenlerden ötürü, dönüş tarihi belli olmayan bir süre boyunca İstanbul'dan ayrılmak zorundayım. Kutsal görevinizle ilgili dünyaya işlerini yerine getirme yolunda, ciddi bir çaba gösteren Kardeşlerimin şahsıma gösterdikleri içten sevginin devamını rica ederim. Evrenin Ulu Mimarı Hazretlerinden başarılı olmanızı, yükselmenizi ve ilerlemenizi diler, veda eder, selâm ve saygılarımı sunarım.

Üs. Muh. ve Az. K.'lerim.

Üs. A. ve Fahri Üs. Muh.

Faik Süleyman 33 .

Büyük Üstad Faik Paşanın
Veda Mektubu

Mason Locaları, Jön Türk Hareketi, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin bu Localar içinde bütünleşerek II. Meşrutiyetin ilânına yol açacak faaliyet ve çalışmalarının gerçekleşmesine imkân veren kentin Selânik oluşu ise bir rastlantı mıdır acaba? Neden bir başka yer değil de

Selânik? İnsan ve insanlığı, dolayısıyla toplumları ve o toplumların oluşturduğu devletleri yüceltecek yeniliklerin, refah arayışlarının, modernleşmenin gerçekleşmesi, bu gelişime imkân verecek ortamın da var olmasıyla mümkün olmaktadır. Selânik zamanın koşulları içinde bu imkânı sağlayan bir kent olmuştur.

Selânik bu dönemde büyük ekonomik, sosyal ve kültürel imkânları ile bölgenin seçkin konumda olan bir kentidir. Ayrıca işlek limanı ve demiryolları ile önemli bir ticaret merkezidir. Bu kentte yerleşik insanların sosyal yaşamları, toplum anlayış ve düzenleri tamamen küçük bir Avrupa kenti

andırmaktadır. Nüfusun çoğunu oluşturan Museviler ve dönme olarak adlandırılan Musevi kökenli Müslümanlar Osmanlı ölçülerine göre çok ileri bir bilinç ve ekonomik düzey içindedirler. Bir burjuva sınıfının var olduğu hemen fark edilmekte ve bu sınıfın toplumsal yükselişe ve çağdaş yeniliklere ulaşmadaki kararlılığı derhal fark edilmektedir.

Toplam nüfusun %20'ye yakın bölümü banker, sanayici, tüccar, subay, memur ve çiftlik sahibi kişilerden oluşmakta ve bu kesim belirli bir düzeyin üstünde yaşamaktadır. Sanayi tesisleri, liman gibi bölgelerde çalışan 25 bin dolaylarında işçi vardır. Bu işçilerin Abdülhamit baskı ve korkusuna rağmen 1904 yıllarında ilk sendikayı kurmaları, Selânik'te yaşayanların Osmanlı ölçülerine göre ne denli bir bilinçlenme ve sosyal düzen içinde yaşadıklarını kanıtlamaktadır. Ayrıca Osmanlı'nın sahip olduğu eğitimi düzgün, dil bilen ve Batı düşüncesine açık asker ve sivil kadroların da Selânik'te görevlendirildikleri de derhal dikkati çekmektedir. Bu kentte tüm Avrupa ülkelerinin konsolosluklarıyla temas etmek de mümkündür. Kentte 4 Türkçe,

4 Rumca, 3 Fransızca, 2 Bulgarca ve 1 Romence günlük ya da haftalık gazete basılmaktadır. Yahudilerin, Müslümanların, Rumların, Sırp-
ların, Bulgarların ve Romenlerin kendi okulları vardır. Ticaret okulları, Polis okulları yanında, bir de hukuk eğitimi ve Tıp eğitimi veren Üniversiteler vardır.

Jön Türklerin ve bu anlamda özellikle de İttihat ve Terakki hareketinin ileri gelenlerinin Selânik'teki Mason Localarına devam etmelerini yalnızca Abdülhamit baskısına ve hafiyeleri tarafından sıkı bir izlenmeye tabi tutuldukları gerekçesini sık sık dile getirenler vardır. Denmektedir ki "Konsolosluklar tarafından Locaların iyice korunmaları sayesinde, o yıllarda Mason Locaları, Osmanlı aydınlarının özgürlükçü faaliyetlerinin gizlenme yerleri olmuşlardır". Evet, bu her ne kadar "Hayır!" denmeyecek bir yaklaşım ise de, unutulmamalıdır ki Jön Türk hareketinin canlı kalmasında, Osmanlının modernleşmesi ve yükselmesinde, çağdaş dünya koşullarına uyması çaba ve uğraşısında yer alan aydınların tümü Selânik'te değildir. Fransa, İsviçre, Mısır ve Yunanistan gibi daha pek çok ülkede ünlü ya da ünsüz, bu ideal uğrunda çalışan Kardeşlerimiz olmuştur. Dolayısıyla Mason Localarında çalışmanın "gizlenme" ihtiyacından değil, Masonluğun bizzat o idealin kaynağı ve yol göstericisi olduğu, gönül kapıları maddi değerleri ve dünyevi ünvanları kat be kat aşmış Kardeşlerin insan ve insanlar için çalıştıkları gerçeği üzerinde durulmalıdır.

Nitekim değerli masonik araştırmalarıyla Türkiye Mason Tarihi'ne önemli katkılarda bulunan Paul Dumont⁽¹⁹⁾ "Neden bir başka yer değil de Selânik?" sorusuna karşılık verirken, bu kentin XX. yüzyıl başlarında fevkalâde yoğun masonik çalışmalara sahne olduğundan söz etmektedir. Gerçekten de Osmanlı İmparatorluğu'nun kaderini de-

(19) **Paul Dumont** (Lübnan 1945), *Çağdaş Türk Dili, Edebiyatı ve Tarihi Profesörüdür. Centre National de la Recherche (Scientifique)*'de araştırmacı olarak bulundu. 1989-1999 arasında Marc Bloch Strasbourg üniversitesi'nin Türk Araştırmaları Bölümünü, ardından **Orta Asya Türk ve Osmanlı Dünyası Araştırmaları Merkezi**'ni yönetti. İstanbul'da **Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü**'nün Müdürlüğünü yaptı. Gilles Veinstein ile birlikte **Turcica Dergisi**'nin ortak editörlüğünü yürüten Dumont'un başlıca yapıtları : **Mustafa Kemal** (Brüksel 1983); **Du Socialisme Otoman à l'internationalisme Anadolien** (İstanbul 1997); François Georgeon'la birlikte **Villes Ottomanes à la fin de l'Empire** (Paris, 1992) ve **Vivre dans l'Empire Otoman** (Paris 1997) . Ahmet Hamdi Tanpınar'ın **Beş Şehir** adlı yapıtını Fransızcaya çevirmiştir. Karşımızdaki Fransız sarayında çalışmalarını sürdürmüş olan Paul Dumont, Binamıza da sık sık gelerek kardeşlerimizle görüşmelerde bulunmuştur,

giştirecek olan İttihat ve Terakki ve hatta altını çizerek belirtmek gerekir ki, bir İmparatorluğa özgür bir Cumhuriyet Devleti olmanın yolunu da açacak olan bu Cemiyetin merkezi Selânik olur. Böylece ilk adım, 1906 yılının Ağustos ve Eylül aylarında Cemiyetin ilk karargâhının Selânikte kurulmasıyla atılmıştır. Bu kuruluşta Merkez Komitesi'nde Mehmet Talât (*Paşa ünvanıyla üç liderden biri olacak ve Sadrazamlık yapacaktır*), Rahmi Evrenos (*Selânik Mebusu ve İzmir Valisi*), Mithat Şükrü Bleda (*Serez, Drama ve Burdur Mebusu*) ve İsmail Hakkı Canbulat'ı (*İhtilâlden sonra Bağdat'ta Mebus, Harp Okulu'nda öğretmen*) görmekteyiz.⁽²⁰⁾

1906 yılında Selânikte İttihat ve Terakki Karargâhı'nın açıldığını belirttik. Şimdi de o tarihte bu kentte, çalışmalarını sürdüren Mason Localarından ve bu Localarda çalışmalar yapan Kardeşlerimizden kısaca söz edelim.

Selânik'te Mason Localarının birbiri ardına ve süratli bir biçimde kurulmalarının, 1900 yılına rastladığı bilinmektedir. Zira o tarihe kadar birkaç Locadan söz edilse de, hatta Makedonya'nın merkezinde **Amitié** adlı bir Locanın 1804 tarihinden önce çalışmalar yaptığına dair kayıtlara rastlansa da, Osmanlı Son Masonları, özellikle de konumuzu ilgilendiren İttihat ve Terakki Cemiyeti ileri gelenleri gözlemini, İtalya Büyük Locası'na bağlı olan **Macedonia Risorta Locası**'nda açmışlardır.

Macedonia Risorta Locası'nın kuruluş yılına rastlayan 3.Şubat.1903 tarihinde, Fransız Masonlarının dergisi Acacia'da Fransız Devriminin ruhunu yaşatan Fransız Masonlarının, Özgürlük-Eşitlik ve Kardeşlik doğrultusunda mücadele veren Jön Türkleri desteklediklerine dair yazılar yayınlanmaktadır. Ahmet Rıza Bey'in de birkaç hafta sonra **Meşveret Gazetesi**'nde Fransızca bir yazısı yayınlanacak ve bu yazıda Masonluğun Fransız Devrimi'nin hızla ve kolaylıkla yayılmasına, özgürlük ve yükseliş hamlelerinin yerleşmesine olan tartışmasız katkıları övülecektir.

(20) **Mehmet Talat**, 06.12.1903'te **Macedonia Risorta Locası**'nda Tekris edilmiştir. Matrikül No : 15209

Rahmi Evranos, 19.11.1903'te **Macedonia Risorta Locası**'nda Tekris edilmiştir. Matrikül No: 16033

Mithat Şükrü Bleda, 19.09.1903'te **Macedonia Risorta Locası**'nda Tekris edilmiştir. Matrikül No:15757

İsmail Hakkı Canbolat, 21.09.1907'de **Veritas Locası**'nda Tekris edilmiştir. Matrikül No : 24819

Aradan altı yıl geçer ve bu kez de, 17. Eylül. 1904 tarihinde, Fransız **Veritas Locasi**'nin kurulduğu görülecektir. Bir iki yıl sonra ise, yani 1906 yılında, İtalyan Obediyansına bağlı **Labor e Lux Locasi**'nin faaliyete geçtiği görülür. Aynı yıl Fransız Büyük Locasına bağlı olan ve Doğu'nun geleceği anlamına gelen **Avenir de l'Orient** adlı bir başka Loca kurulur. Bu Locaları da 1907'de Yunan Büyük Doğusu'na bağlı **Philippos** ve İspanyol Büyük Doğusu'na bağlı **Perseverencia** ile Romanya Milli Büyük Locasına bağlı olan **Steaoa Salonicului** adlı Locaların çalışmaya başlayışları izleyecektir.

Makedonya kaynaklı bir kazan gibidir. Localardaki Kardeşler hiç kuşkusuzdur ki kendi toplumları açısından farklı düşünceler ve mücadeleler içindedirler. İttihat ve Terakki taraftarlarının derdi Osmanlıdır ve Abdülhamit baskısıdır. Ancak Makedonya'da yaşayan halklardan bir bölümü de unutulmamalıdır ki Osmanlı hakimiyetine karşı bir mücadele yürütmektedirler. Öte yandan bir de bu halkların kendi aralarında kavgaları vardır. Bu yıllar, bu bölgedeki halkların hesaplaşma yıllarıdır. Ayaklanmalar güncel olaylar arasına girmiştir. Makedonya dağlarında, köylerinde, kasabalarında tedhiş hareketleri sürekli olarak gelişmekte ve gündemde kalmaktadır.

"Osmanlı İmparatorluğu Son Dönem Masonları" başlığı altında, ayrıntılara girilmeden ve tamamen panoramik bir görüş çerçevesi içinde de olsa, kendilerinden söz edilmesi kaçınılmaz olan üç şahsiyet vardır : Talât Efendi (21), Karasso (22), Manyasizade Refik

(21) (1874-1921) Edirne'de doğmuştur. 18 yaşında Edirne telgrafhanesinde çalışmaya başlar. İttihat ve Terakki'nin Edirne nüvesine bu yaşlarda girmiştir. Masonluğa, bir önceki dipnotunda da belirtildiği gibi Macedonia Risorta Locası'nda 1903 yılında 15209 matrikül numarası ile kayıtlıdır. Ancak Veritas Locası'nda da Atatürk'ün Hocası Naki Bey Birinci Nazır olarak görev yaparken, Talât Bey de İkinci Nazırlık görevini üstlenmiştir. Naki Bey'in Macedonia Risorta Locasında Üstadı Muhteremlik yaptığı anımsanırsa, her ikisinin de bu iki Loca ile olan ilgileri daha iyi anlaşılacaktır. Talât Bey Abdülhamit'in istibdat yönetimi aleyhindeki çalışmalara çok genç yaşlarında katılmıştır. Hürriyet ve devrim düşüncelerini geniş kitlelere yaymaya çalışmıştır. Meşrutiyetin ilânında Edirne Milletvekili olmuştur. Meclis'te Başkan Yardımcılığına getirilmiştir. Türkiye'de **Büyük Maşrık**'in kuruluşunda Vatan Mahfili'ne girmiştir. 1.Ağustos.1909'da ise **İlk Büyük Üstad** seçilmiştir. Aynı yıl Dahiliye Nazırı olmuştur. 4.Şubat.1917 tarihinde Sadrazamlığa getirilmiştir. 1913 yılından sonra İmparatorluğun kaderini değiştirecek olan ünlü "triumvira" üyelerinden Talât Paşa'dır artık. I. Dünya Savaşı'nın yenilgiyle sonuçlanması üzerine Almanya'ya gider. Berlin'de bir Ermeni komitecisi tarafından öldürülür. Daha sonra kemikleri İstanbul'a getirilerek Hürriyet-i Ebediye tepesindeki şehitliğe gömülür.

Bey⁽²³⁾. Bu üç kişinin önemi konumuzla ilgilidir. Zira bu üç kişi Osmanlı'nın son dönemine damgasını vuran İttihat ve Terakki ile Masonluk arasında önemli rol oynayan şahıslardır.

İtalya Grand Orient'i Büyük Üstadı Ettore Ferrari İttihat ve Terakki konusunda "**La Massoneria e la Rivoluzione Turca**" başlıklı yapıtında şu açıklamada bulunmaktadır : "Selânik Masonluğu İttihat ve Terakki üyelerine kapılarını açmıştır. Devrimci Cemiyetin işleyişi yabancı Masonların koruması altında başarılı bir şekilde yürümüştür.

(22) **Emanuel Karasso** (1862-1934) Masonlarla İttihatçıları yaklaştıran kişidir. Bu kardeşimiz 1862 yılında Selânik'te doğmuştur. Bölgede çok tanınan ünlü bir Yahudi tüccar ailesine mensuptur. Bu Yahudi ailesinin 1880 yılında İtalyan uyruğundan çıkıp İspanyol uyruğuna, daha sonra da Osmanlı uyruğuna geçtiği bilinmektedir. Hukuk eğitimi alan Karasso, Selânikte avukatlık yapmaktadır. Macedonia Rizorta Locası'nın Üstadı Muhteremliğine getirilmiştir. Karasso'nun İttihat ve Terakki'nin yönetiminde ve örgütlenmesinde önemli roller oynadığı da belirtilmektedir. Nitekim daha sonra İttihat ve Terakki'nin önde gelenlerinden biri olmuştur. 1909 yılında Abdülhamit'e tahttan indirildiğini tebliğ eden Meclis-i Mebusan heyetinde de yer almıştır. 1908 - 1912 yılları arasında Selânik Mebusudur. 1914 yılında İstanbul Mebusu olarak görev yapmıştır. Savaş sırasında ise İaşe Müfettişi olmuştur. 1919 yılında İtalya'ya kaçmış ve İtalyan vatandaşlığına geçerek Trieste'ye yerleşmiştir. 8.Haziran.1934 yılında London Times'ta çıkan ölüm ilânında, "**Jöntürklere Mason Localarında toplanmayı öneren o olmuştur**" şeklinde kendisinden söz edilmiştir. Karasso'nun İttihat ve Terakki'nin yönetiminde ve örgütlenmesinde önemli roller oynadığı da belirtilmektedir.

(23) **Manyasizade Refik Bey** Türk hukuk ve siyaset adamıdır. Galatasaray'da okumuştur. Daha sonra hukuk öğrenimi görmüştür. Mithat Paşa'nın mahkemesi sırasında avukatlar arasında bulunmuştur. İstibdat hükümetinin baskısı karşısında hukuk ve mülkiye okulunda verdiği dersleri bırakarak Kavala'ya yerleşmiştir. 1908 Meşrutiyetini hazırlayan İttihat ve Terakki fırkasında görev almıştır. Meşrutiyetten sonra Zaptiye Nazırlığı'na tayin edilmiş, ancak bu görevi kabul etmemiştir. Meclise İstanbul mebusu olarak girmiştir. Adliye Nazırlığı görevinde bulunmuştur. 20.8.1908 yılında Paris'te yayınlanan "Le temps Gazetesi"ne İttihat Terakki ve Mason Locaları ile ilgili olarak şunları söyler : "Masonların, özellikle İtalyan Masonlarının bizi manen destekledikleri bir gerçektir. İki İtalyan Locası'nın, **Macedonia Risorta ve Labor et Lux**, büyük yardımları dokundu. Bize içtima imkânı temin ettiler. Localarda Mason olarak içtima ettik. Zaten aramızda hayli Mason vardı. Ama hakikatte teşkilatlanmak için toplanıyorduk. Teşrik-i mesai edeceğimiz arkadaşlarımızın ekseriyetini de bu Localardan seçtik. Zira namzetler hakkında yapılan tahkikatlarda çok titiz davranılıyordu. Eleme muamelesini hemen hemen kâmilen üstlerine almışlardı. İstanbul'un, Selânikte yürütülmekte olan gizli faaliyetlerinden hiçbir malûmatı yoktu. Hafiyelerin Localara girme gayretleri beyhude kalıyordu. Üstelik bu Localar İtalyan Maşrık-ı Azamına müracaat ederek, icab-ı halinde İtalyan Sefareti'nin müdahale edeceğine dair söz almışlardı..."

Cemiyet üyeleri, güvenlik içinde toplanıp durum değerlendirmesi yapabilecekleri bir yere sahip olmadıkları için, **Macedonia Risorta Locası** tarafından tahsis edilen "**Bekleme Odası**" merkezleri haline gelmiştir. O fevkalâde devrim eserinin orada hazırlanıp, saat saat yönetildiğini söyleyebiliriz." [Bekleme Odası Merkezleri haline gelmiştir] denmektedir; bundan, pek çok Kardeşlerimizin sordukları soruya da bir karşılık olmak üzere şu anlam çıkmaktadır : Demek ki diğer etnik gruplara bağlı üyelerin olduğu kadar, İttihat ve Terakki üyelerinin de aralarında yaptığı politik konuşmalar, masonik kurallara uygun olarak Loca içinde değil, Loca çalışmalarına başlamadan ya da çalışmalar bittikten sonra ayrı bir mahalde yapılmaktadır.

Bir kez daha belirtelim ki, Türkiye Masonluk Tarihi'nin değerli kişileri İtalyan Obediyansına bağlı olarak 1902 yılında kurulan **Macedonia Risorta Locası** ve Fransız Obediyansına bağlı olarak 1904 yılında **Risorta**'dan doğum halinde kurulan **Véritas Locası**'nda yetişmişlerdir. Bu iki Loca Kardeşlerimiz arasında zamanın önemli siyaset ve devlet adamları ile ordu kesiminden değerli Komutanlarımız vardır. Bu üst düzey Mason kadrosu, 1908 II. Meşrutiyet ilânından sonra, İstanbul'daki Masonlarla birlikte önce **Yüksek Şura**'yı, sonra da **Büyük Loca**'yı kurarak Türkiye'de Milli Masonluğun temelini atacaklardır.(24)

Ancak İstanbul'da Mason Localarını ve bu Localardaki çalışmalara katılan Kardeşleri izleyen, baskı altında tutan ve içeriği sırf Padişaha yaranmak için uydurma satırlarla doldurulan jurnallerin, masonik çalışmaları engellemesine rağmen, Anadolu'nun büyük merkezlerindeki Mason Locaları çalışmalarını daha az bir tedirginlik içinde sürdürmektedirler. Örneğin İzmir, Ankara, Konya, Kayseri, Trabzon, Samsun ve bugün sınırlarımız içinde yer almayan Beyrut, Şam, Halep, Kahire, Rodos, Kıbrıs gibi yerlerdeki Kardeşlerimizin masonik çabaları, günümüzde gerçekten gün ışığına çıkarılması beklenen araştırma konularıdır.

Örneğin İzmir'de kurulan **Orhaniye Locası**; Ord. Prof. Dr. Mim Kemal Öke Türk Masonluk tarihine ait belgelerin fotokopilerini Zürih'teki Mason Arşivinden getirdiği zaman, Orhaniye Locasına ait bilgilerin şunlar olduğu belirtilmektedir : " İsmi Orhaniye. Kuruluş tarihi : 1851, İzmir, Kordon Vitalis Han; Dr. Efrayım, Tabib Musa, Tacir Remzi adlı Kardeşlerin adları veriliyor.

(24) Bkz. Ek - 2

Bu devre içinde Kayseri'de 1886 yılında kurulan **Hakiki Kardeşler**, Ankara'da İtalyan Obediyansına bağlı olarak 1898 yılında kurulan **Veritari Consciata** Localarını da anımsatmak gerekmektedir. Bu her iki Loca da I. Dünya Savaşı'ndan sonra, Türk Milli Masonluğu'na bağlı olarak İstanbul'da kurulan, **Tulû'u Hakikat Locası**'na geçerek, bu Locada çalışmalarını sürdüreceklidir.

Son dönemlerine giderek yaklaşan Osmanlı İmparatorluğu'nun politik, sosyal ve kültürel yaşamı içinde bu Localarda sütunları süsleyen Kardeşlerimizin gelişmelere ne gibi etkileri olmuştur? Bu soruya karşılık ararken **L'Etoile du Bosphore Locası** Envarının başta Üstadı Muhteremleri olmak üzere ayrı ayrı imzaladıkları şu yazılı açıklama-yı anımsamakta yarar olacağı kâmsındayız : "**Aşağıda imzası olan bizler yüzlerce yıllık ard düşüncelerle birbirinden ayrılmış bu kadar çeşitli ulusun yaşadığı bir ülkede, iyi niyetli tüm insanların birleşme noktası olabilecek bir durumu yaratacak bizim ulvi cemiyetimizin büyük hizmetler getirebileceğini düşünüyoruz.**"

Kardeşlerin bu açıklamasının dışarıya dönük duygu ve çalışmalarını yansıtmaması yanında, Paul Dumont'un da "Masonlar ne gibi bir rol oynadılar?" sorusuna karşı kaleme aldığı değerlendirme, dünü aydınlattığı kadar bugüne ve hatta geleceğe de ışık tutmaktadır. Özetle aktaralım : "Önce Locaların hayırsever faaliyetlerine bir göz atmak yerinde olur. Elimizdeki bilgiler, bunların, yabana atılmayacak düzeyde olduğunu göstermektedir. Her atelyenin girdilerinin büyük bir kısmı, yardım derneklerinin finansmanına gidiyordu. (Yetimlere, zorda bulunan biraderlere yardım vb.) Bundan başka, olaylar zorlar zorlamaz - özellikle yangınlarda, zelzelede, kıtlıkta - Localar, felâketzedelerin yardımına koşmakta tereddüt etmiyorlardı. Örneğin 1880 yılı kıtlığı devresinde, İstanbul Mason Biraderleri, dünyanın dört bir yanından yiyecek sağlamayı başaran "Anadolu'daki Açlara Yardım Komitesi"nin kuruluşuna önyak olmuşlardı. XIX. yüzyılın son on yıllarında, buna benzer birçok girişimleri gerçekleştirmişlerdi. Şunu da not etmek gerekir ki, Localar faaliyetlerini, her zaman açıkca yapmıyorlardı. Çoğu kez yardımlarını haricen hiçbir Mason karakteri olmayan dernekler aracılığı ile yapıyorlardı. Osmanlı İmparatorluğu payitahtında çok sayıda hayırsever teşekkül vardı. Değişik derecede olmak şartıyla, bunların çoğu Masonluktan esinlenmekteydi. Localar fikri çalışmaya çok daha fazla önem veriyorlardı. Grand Orient arşivleri, maalesef, yapılan çalışmaların kaydedildiği toplantı tutanaklarını saklamamaktadır. Bu dosyalar L'Etoile du Bosphore'un uykuya

yatmasının ertesi günü açık artırma ile satılmıştır... Locaların siyasi rollerinin sınırını çizmek daha güçtür. Ama yine de bazı belirtiler oldukça açıklık getirmektedir. Fransız obediyanasına bağlı Locaların matrikül cetvelleri, batı Avrupa'da mevcut anayasal rejimlere benzeyen bir rejimin Osmanlı İmparatorluğu'nda yerleşmesi için, ön hatlarda savaşılan Kardeşlerin adları ile doludur. Soru, daha genel bir şekilde de ele alınabilir. Cleanti Skalyeris⁽²⁵⁾, Louis Amiable⁽²⁶⁾, Namık Kemal⁽²⁷⁾ Mustafa Fazıl⁽²⁸⁾ ve daha niceleri, Fran-Mason olmasalardı, etki ve faaliyetleri değişecek, başka türlü mü olacaktı? Muhtemelen hayır. Savundukları fikirleri benimsedikleri, seçtikleri siyasi, ekonomik ve sosyal düşünceler bir süreden beri ortalıkta geziyordu. Fakat, bunu kaydettikten sonra, diyebiliriz ki, Fran-Mason olmaları tuttukları yolun seçiminde kendilerine yardımcı olmuştur."

Ünlü Fransız yazar Boileau'nun dünyaca kabul görmüş, hayatı doğruluklar üzerine oturtan sözü "La raison pour marcher n'a seulement qu'une voie" (*Akla giden yol tektir*), masonik bir gerçektir. Bu masonik gerçek doğrultusunda tüm Localardaki Kardeşlerin Fransız Devrimi'nin masonik mottosu Hürriyet - Eşitlik - Kardeşlik ilkelerini temel alarak, hedeflerini tespit ve hareket ettikleri ise, herkes tarafından bilinen bir gerçektir.

Meşrutiyetin yeniden gündeme getirilerek uygulamaya sokulması, bu gerçeğin somut olarak gün ışığına çıkmasından ibarettir. Bir kıvılcım

(25) **Cleanti Skalyeris için Bakz.** 10 no'lu dipnot

(26) **Louis Amiable** (1837-1897) Fransız Fran-Masonluğunun XIX. yüzyılının ikinci yarısının ileri gelenlerindedir. Türkiye'de bulunduğu sırada, 1868'de Rose-Croix Şövalyeliğine terfi etmiştir. 1884'de Grand Orient'nin 33. Derecesine getirilmiştir. Bundan sonra Conseil de l'Ordre üyesi olmuş ve Grand Collège des Rites'in Büyük Hatipliğine getirilmiştir. Masonluk tarihi hakkında bir çok eseri vardır. Özellikle "Une Loge maçonnique d'avant 1789" (1789'dan Önce Bir mason Locası), "R.L. Les Noeuf Soeurs, Paris 1897" (Dokuz Hemşireler Muhterem Locası, Paris 1897), "L'Internationale noire et La Franc-Maçonnerie" (Fran-Masonluk ve Kara Enternasyonal) gibi çalışmaları yanında ayrıca, Osmanlı İmparatorluğu'nda Franmasonluğun durumu hakkında çok ilginç bir raporun sahibidir.

(27) **Namık Kemal için Bakz.** 1 no'lu dipnot

(28) **Mustafa Fazıl için Bakz.** "Osmanlı Masonları Üzerine İlk Anayasamızla İlgili Bir Tarihçe. Can KAPYALI; Mimar Sinan Dergisi Yıl : 2003 Sayı : 130

Meşrutiyet Ordusu

yeterlidir. II. Meşrutiyet'in ilânında bu kıvılcım **Firzovik Olayı**⁽²⁹⁾ olmuştur. Zamanın İngiliz Konsolos Yardımcısı olayı, "gizli" başlıklı raporunda, özetle açıklar : " Öğleden sonra saat bir buçuk sularında her zamanki Selânik treni ile Drama'ya Ruşen Bey adında genç bir kurmayın başkanlığında 100 kadar er ve 20 kadar subay geldi. Ruşen Bey bir konuşma yaparak Türk İmparatorluğu'nun yok olmaması için meşruti bir hükümetin gerekli olduğunu söyledi ve Osmanlı Hüküme-

(29) **Firzovik Olayı**, İttihat ve Terakki adlı eserin yazarı Feroz Ahmad tarafından şu şekilde nakledilmektedir : " Meşrutiyet hareketinin önemli nirengi noktalarından sayılan Firzovik Olayı'nın hikâyesi hayli gariptir. Olay, Avusturya-Alman Demiryolları Okulu'nun, doğal güzelliğiyle ün yapmış Sarayıçi Köyü'ne yapmaya hazırlandığı bir geziyi protesto amacıyla girişilen bir gösteri olarak başlamıştır. Kıvr gezintisi yapılacak alanı hazırlamak üzere önden gönderilen işçilere karşı yapılan gösteriler gelişerek çevredeki Osmanlı idarecilerine karşı bir harekete dönüşmüştü. Avusturya-Alman Demiryolları gezisi yapılmadı, ama Firzovik'teki gösterilerin haberi Kosova Valisi Mahmut Şevket Paşa'nun kulağına gitti. Mahmut ŞEVKET Paşa Galip Bey adındaki Kosova Jandarma Komutanını bilgi almak üzere olay yerine gönderdi. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin üyesi olan Galip Bey ise, durumu Cemiyet Merkezine bildirerek bu olaydan, Meşrutiyet lehine yararlanmanın yollarını aramalarını istedi. Arnavutlar örgütlenmiş değillerdi. Ne var ki aralarında Hacı Şaban Efendi adında bir İttihat ve Terakki taraftarı bulunuyordu. Hacı Şaban Efendi bu düzensiz ayaklanmaya Meşrutiyet lehine bir gösteri havası vermeyi başardı. Sonuç, Meşrutiyetin geri getirilmesi için yapılan gösteri ve Padişaha gönderilen ultiimat oldu."

tinin din ve ırk ayrımı gözetmemesi gerektiğini belirtti. Ayrıca ilkelerinin - **la patrie, liberté, égalité, fraternité** (vatan, özgürlük, eşitlik, kardeşlik) kelimeleri olduğunu açıkladı. Sonra askerlere dönerek 'Şimdi kasabaya giderek meşruti bir idare ilân edeceksiniz. Direnen, rütbesi ve makamı ne olursa olsun, derhal öldürülecek...' dedi. (30)

Köprülü Hükümet Konağı'nın önü insan seline dönüşmüştür. Müslüman, Hıristiyan Cemaat temsilcileri, ahali ve asker Hükümet Konağı'nın çevresinde halkalanmıştır. İslâm hocaları, Hıristiyan papazları, Musevi din adamları, Ermeniler ve diğerleri ellerinde hürriyet amblemleri taşıyan bayraklarla ordaydılar. Halk coşkuyla bağırılmaktadır : "**Yaşasın vatan ! Yaşasın millet !**"

İstanbul'da da Padişah, halkın isteğine uyarak Meşruti İdareyi geri getirmek kararını aldığı bildirilecektir. Elinden gelecek bir başka şey de yoktur zaten ! 24 Temmuz sabahı saat dokuzda Hilmi Paşa Meşrutiyetin ilân edildiğini açıklayan iradeyi okur ve bu haber 101 pare top atışı ile kutlanır.

Ancak Osmanlıya hep dert olan o gerici ve yobaz kesim, bu kez de ortaya çıkarak ileriye dönük umutların üzerine gölge düşürecek ve hiç kuşkusuzdur ki gelecekte yaşanması hiçbir zaman arzu edilmeyen olayların nifak tohumunu atacaktır. Bu kesim İttihat ve Terakki'nin laik gidişinden fevkalâde rahatsız olmaktadır. Sonuç 31 Mart Vak'ası olarak bilinen ve hep o "**Şeriat İsteriz**" sloganıyla ortaya çıkan gerici ayaklanmasıdır. (31)

(30) Bakz. Feroz Ahmad "İttihat ve Terakki" Sayfa : 34. Ayrıca bakz. Uzunçarşılı, "Belleten" cilt XX/77 (1956)

(31) İstanbul 31.Mart.1909 sabahı, "Şeriat İsteriz. Mektepli subay istemeyiz, alaylı subay isteriz" sloganlarıyla uyanır. Meşrutiyetin koruyucusu olarak İstanbul'a gönderilen Avcı Taburu askerleri yanlarına Padişah ve İttihat ve Terakki karşıtlarıyla, şeriatçıları da alarak Meşrutiyeti tehdit etmektedirler. Bu olay "Meşrutiyet mahvoldu" telgrafla İttihat ve Terakki'nin merkezine bildirilir. Hemen ardından da 3ncü ordu haberdar edilerek Mahmut Şevket Paşa Harekat Ordusu Komutanlığına tayin edilir. Paşa gönüllülerden oluşturduğu bu orduyu İstanbul'a gönderir. Yeşilköy'de kendisi de ordunun başına geçerek 24 Nisan günü İstanbul'a girer. Ordunun Kurmay Heyetinde Mustafa Kemal de vardır. İstanbul halkına yayınlanan dokuz maddelik ordu bildirisini o yazacaktır. Derviş Vahdeti'nin gerici gazetesi Volkan aracılığı ile tırmandırdığı olaylar kanlı çarpışmalara dönüşmüştür. Harekat ordusu bu isyanı bastırır ve başı çekenler cezalandırılır. Abdülhamit tahttan indirilecek ve yerine Sultan V. Mehmet Reşat tahta geçirilecektir. İttihatçılar yeniden Hükümete hakim olmuşlar ve güçleri bir kat daha artmıştır. Orhan Koloğlu'nun deyişiyle, **Osmanlı Büyük Doğu-su işini halletmenin zamanı gelmiştir.**

Konumuz elbette tarihi olayların ayrıntılarına girmek değildir. Ancak Osmanlı İmparatorluğu Son Dönem Masonları'ndan söz ederken, tüm bir tarih içinde karanlığa karşı hep aydınlıkları savunan Kardeşlerimizin, bu isyan ve çatışmaya karşı da verdikleri mücadeleyi dile getirmek ve uygarlık savaşı uğrındaki önderliklerinin altını çizmek gerekir. Nitekim zamanın bu gerici ayaklanmasını bastırmak için de aralarında Mason Subay ve Milletvekillerinin çoğunlukta olduğu ileri bir grup, Kurmay Heyeti'nde de Mustafa Kemal'in bulunduğu Mahmut Şevket Paşa Komutasındaki Harekât Ordusu isyanı bastıracaktır.

Ama biz yine özetle ve tamamen panoramik bir bakış açısından Masonların Meşrutiyeti yeniden getirmelerinden sonra gelişen olayların akışına dönelim. Yalnız başlıklarıyla yetinerek aktaracağımız üç önemli olay Abdülhamit'in tahttan indirilişi, Parlamenter Rejimin yeniden uygulamaya sokuluşu ve İttihat ve Terakki'nin iktidar oluşudur.

Kazanılan masonik başarının büyüklüğü ve Kardeşlerimizin Masonluktan aldıkları Nur'u özverili çalışmalar içinde, çoğu kez hayatları pahasına insanlarla paylaşımları, toplumlarının yükselişine sunmaları, mesleğimizin bir devre mührünü basan ve evrensel özelliğinin tartışılmaz gerçeğini taşıyan ayrıcalıklı örneğidir. Hiç kuşkusuzdur ki bu gerçeğin taşıdığı güven ve gurur, Türk Masonlarını yabancı obediyanlara bağlı Localarda çalışmak sınırından uzaklaştırmış ve artık Milli Masonluğumuzun kurulması gereği ve hatta zorunluluğunu gündeme getirmiştir.

İttihat ve Terakki'nin iktidar oluşundan sonradır ki baştaki kadro, siyasal etkinliğini de kullanarak, Osmanlı topraklarının sınırları içinde kurulan bütün Locaların yabancı Şuralara bağlı olduğu ve Türklerin de doğal olarak bu Localarda çalışma zorunda kaldıkları bağlayıcı ve Masonluğun "Özgürlük" niteliğini kısıtlayıcı gibi benzeri haklı nedenlerle yabancı obediyanlar dışında Milli Masonluğu kurmak için harekete geçer. Hareketin bir sonuca bağlanması ise Kardeşlerin 1909 yılının ağustos ayı içinde, Beyoğlu'nda Splendit Kahvesi'nde toplanarak, Milli Türk Yüksek Şurası'nın kurulmasına karar vermeleri olmuştur.

1907 yılında Bruxelles'de toplanan Yüksek Şuralar Konferansı, varlığı ve düzenli olduğu kabul edilen Mısır Yüksek Şurası üyelerinden

Prens Aziz Hasan Paşa'yı (ilk 1861 Yüksek Şurasını kuran ve Grand Komandörü olan Prens Halim Paşa'nın yeğeni) bu işle görevlendirir. Yardımcılığına da Belçika Masonlarından Joseph Sakakini Kardeş getirilmiştir. Nihayet 3 Mart 1909 tarihinde yapılan toplantıda Yüksek Şura'nın kuruluşu için gerekli olan 33 Dereceler, Kardeşler arasından uygun görülenlere verilmiştir. Yüksek Şura Yöneticileri olarak Hakim Büyük Amir Prens Aziz Hasan Paşa, Kaymakam Maliye Bakanı Mehmet Cavit Bey, Büyük Müfettiş Mehmet Talat Paşa, Büyük Hatip Mithat Şükrü Bleda ve Büyük Hatip olarak da David Kohen Kardeş seçilmişlerdir. Bunların dışında Rıza Tevfik Bölükbaşı, Fuat Hulusi Demirelli gibi isimler de vardır. Daha sonra Faik Süleyman Paşa, Dr. Mehmet Ali Baba, Jandarma Genel Komutanı Galip Bey, Hüseyin Cahit Yalçın gibi diğer ünlü Kardeşler de Yüksek Şura'ya katılırlar.⁽³²⁾

Yüksek Şura'nın 1909 yılında yeniden hayata dönüştürülmesinden 1935 Uyku Döneminin başlangıcına kadar geçen süre içinde 33ncü Dereceye terfi eden kimseler arasında Süreyya Paşa, Hakkı Şinasi Paşa, Şükrü Kaya, Hasan Saka, Tevfik Rüştü Aras, Avukat Kenan Ömer Öner, Ferit Zühtü Örucü, Mustafa Hakkı Nalçacı, Esat Cimcoz, Avukat Osman Talat Bey, Nevzat Tandoğan, Mim Kemal Öke ve Muhittin Üstündağ gibi Kardeşlerin adlarını da anmak gerekir. Yüksek Şura 7.Eylül.1935 yılında, bütün Mason Localarının bir zaman için uykuya girmesini uygun görmüştür. 1909 yılından 1935 yılına kadar süren 27 yıllık devre içinde Yüksek Şura'nın başında bazı Kardeşler görev yapma onuruna kavuşmuşlardır. Bilindiği gibi, Yüksek Şura'nın Başkanları için, "Souverain Grand Commandeur" karşılığı olarak "Amiri Hakimi Azam" tabiri kullanılmaktadır. Bu 27 yıllık süre içinde Amiri Hakimi Azam (Günümüzde Hakim Büyük Amir) olarak görev yapan Kardeşlerimiz şunlardır :

1909-1915 = *Hakim Büyük Amir Prens Aziz Hasan Paşa; Kaymakamı eski Maliye Nazırı Mehmet Cavit. 1913'te Hasan Paşa'nın İstanbul'dan ayrılması üzerine kendisine birkaç ay Sakakini ve daha sonra Mithat Şükrü vekâlet etmişlerdir.*

(32) Bkz. Ek - 3

- 1915-1926 = *Hakim Büyük Amir Dr.Mehmet Ali Baba; Kaymakamı Fuat Hulusi Demirelli.*
- 1926-1928 = *Hakim Büyük Amir Dr.Fikret Takiyyittin; Kaymakamı Fuat Hulusi Demirelli.*
- 1928-1931 = *Hakim Büyük Amir Fuat Hulusi Demirelli; Kaymakamı Servet Yesari.*
- 1931-1933 = *Hakim Büyük Amir Servet Yesari; Kaymakamı Dr. Nurettin Ramih*
- 1933-1933 = *Hakim Büyük Amir Mustafa Reşat Mimaroglu; Kaymakamı Dr.Nurettin Ramih*
- 1933-1935 = *Hakim Büyük Amir Dr.İsmail Hurşit; Kaymakamı Dr.Nurettin Ramih.*

Şimdi de sıra sanırım Müşir Fuat Paşa'dan (1835-1931) söz etmeye gelmiştir. Müşir Hasan Paşa'nın oğludur ve Mısır'da doğmuştur. Osmanlı Ordusu'nda görev alarak Askeri Şura'ya tayin edilmiştir. Tümen Komutanı iken Rus ordusunu bozguna uğratmıştır. Bir süre Padişah Yaverliğinde bulunmuştur. Balkan Savaşı sırasında üstün başarılar göstermiştir. Kurtuluş Savaşı'nda ise Kuvayı Milliyecileri desteklemiştir. Savaşlardaki cesareti, ataklığı ve tok sözlülüğünden dolayı, "Deli Fuat Paşa" olarak anılır. İlk Büyük Loca'nın kuruluşundan söz ederken, Kardeşimiz Fuat Paşa'nın emeklerini minnetle anmak gerekir. Fuat Paşa Selânik'te görevliyken Talât Paşa ve diğer Kardeşlerle bir Büyük Loca kurma konusunu görüşmüştür. Böyle bir girişimde bulunduğu *Tasvir-i Efkâr* ve *İktam* gazetelerinde de yer almıştır. Nitekim bu gazetelerdeki yazılardan dolayı Fuat Paşa'nın İskoçya Büyük Locası'na bağlı *La Turquie Locası*'nın üyesi olduğu anlaşılır. Ancak bu girişimin 31 Mart olaylarıyla aynı tarihlere rastlaması, Büyük Loca kuruluşu faaliyetinin durdurulmasına neden olmuştur.

Yüksek Şura Başkanı Aziz Hasan Paşa 24 Temmuz 1909 günü Büyük Loca'nın kurulması için bir toplantı düzenler. Bu toplantıda Osmanlı topraklarında bulunan Localara resmi bir yazı yazılmasına karar verilir. Bu yazıda 13 Temmuz 1909 tarihinde bir Büyük Loca kurulacağı ve delegelerin Genel Kurulu oluşturmak üzere bu toplantıya katıl-

maları bildirilmektedir. Ancak görülür ki delegelerin çoğu yabancı obediyanlara bağlı olan Localarda çalışmaktadırlar. Oysa bir Büyük Loca'nın kurulabilmesi için, Yüksek Şura'ya bağlı yeni Locanın varlığına gereksinim vardır. 13. Temmuz 1909 salı günü saat 10.00'da Galata-Noradukyan Han'da, David Kohen Kardeşin bürosunda toplanan 14 Mason tarafından **Maşrik-ı Azam-ı Osmani** adı altında ilk **Türkiye Büyük Locası**'nın kurulması kararlaştırılır. Ne var ki bu toplantıda yeterli çoğunluk sağlanamadığı için, 1. Ağustos. 1909 Pazar günü Beyoğlu Haçopulos Pasajı Lokali'nde Genel Kurul ikinci kez toplanır. Yüksek Şura'ya bağlı yedi Locanın kuruluşu da tamamlanmıştır. Bu yedi Loca, Büyük Loca'nın kuruluşuna temel olmuşlardır.⁽³³⁾ Toplantıya katılan 29 delege Türkiye Büyük Locası'nın ilk yöneticilerini seçer. Mehmet Talat Paşa Büyük Üstad'lığa getirilmiştir. Büyük Üstad Kaymakamı Jandarma genel Komutanı Galip Paşa'dır. Büyük Hatip Dr. Rıza Tevfik Bölükbaşı, Büyük Kâtip ise Avukat Osman Talat Bey olur.

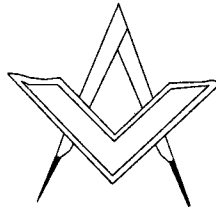
1909 yılında kurulan Büyük Loca 1935 yılında kendi aldığı kararla uyku dönemine girecektir. Kuruluş döneminden 1935 uykuya dalış dönemine kadar 26 yıl geçmiştir. Bu 26 yıl içinde Yüksek Şura'dan berat almış 65 Locanın 31'i faaliyet içindedir. Kardeşlerin sayısının 2000 olduğu bilinmektedir. 1909 yılından önce Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı obediyanlara bağlı Localar, İngiliz ve İskoç Locaları dışında, "Toprak Bütünlüğü" kuralına uyararak, Türk Büyük Locası'nın himayesine girmişlerdir. Mason Tarihi'nde Gould, Türkiye Büyük Locası'na bağlı Locaların yemin Kürsülerinde Hıristiyan, İslâm, Musevi ve Budist Kitapları ile Pergel ve Gonya'nın bulunmasının şart olduğunu yazar. Tanrı'ya inanç mutlaktır. Tanrı'nın anıldığı şekil dinlere göre değişebilir. Pek görülmemiş bir adet ise her celsenin sonunda iki ayrı yardım kesesinin dolaştırılması olmuştur. Bu keselerden biri Kardeş yardımlaşması, diğeri ise fakir çocukların okutulması içindir.

Ancak dünyanın, özellikle de Avrupa'nın yaşadığı siyasal konjonktür, Osmanlı Devleti'ni için için kemirmekte ve kurtulmak için çok geç kaldığı her türlü çırpınışında onu batağın derinliklerine biraz daha fazla sokmaktadır. 1910 yılı başlangıçlarında Üçlü İttifak (Avusturya-Macaristan, İtalya ve Almanya) ve de Üçlü İtilâf (İngiltere, Fransa ve

(33) Bkz. Ek - 4

Rusya) yeni bir düzenin ve rekabetin atılımı içindedirler. Hedef ve bu devrin öyküsü tüm Kardeşlerimizce de bilindiği gibi, artık Hasta Adam olarak değerlendirilen Osmanlı Devleti'dir. Masonik tarihimiz açısından fevkalâde önemli, özellikle de günümüz gerçekleri içinde düşünülmesi gereken olay, Türk Masonları'nın diplomatik bir görevle Osmanlı'da "**Yönetim Hasta ama halk değil**" inancına destek sağlamak için Avrupa ülkelerine yaptıkları ziyaretler ve bu gerçeği açıklama toplantıları olmuştur.

Ne var ki artık çok geçtir. Trablus Savaşı, Balkan Savaşı derken, ülke üzerine düşen diğer kâbuslar, Sezar'ın sırtına saplanan hançer darbeleri gibi Osmanlı'da ağır yaralar açmıştır. İki ay gibi kısa bir zaman içinde Kosova, Manastır, Selânik ve Edirne kaybedilmiş, Bulgarlar Çatalca topraklarına kadar gelip çadır kurmuşlardır. Öte yandan Osmanlı Meclisi'nin feshi, Babîli Baskını, Harbiye Nazırı'nın öldürülmesi, Mahmut Şevket Paşa'ya yapılan suikast gibi olaylar, Osmanlı Tarihi'ne Talât, Cemal ve Enver Paşa'ların önderliğinde İttihat ve Terakki'nin diktatörlük dönemi olarak geçecektir. I. Dünya Savaşı bu öykünün sonu olarak nitelendirilebilir mi? Hiç kuşkusuzdur ki "hayır" ! Zira doğumları 1800'lü yılların sonlarına rastlayan ve mücadeleleri 1900'lü yıllarda devam eden pek çok Kardeşimiz, Mustafa Kemal (1881-1938) önderliğinde ve Masonluğun sarsılmaz anlayışı "Özgürlük" bütünlüğü içinde, yeni bir mücadeleye gireceklerdir. Bu mücadele ise **Türk Bağımsızlık Savaşı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş öyküsüdür**. M. Kemâl Öke, Tevfik Rüştü Aras, Nevzat Tandoğan, Şükrü Kaya, Mustafa Şekip Tunç, Cevat Abbas Gürer, Mustafa Necati, Hasan Ali Yücel, Hasan Saka ⁽³⁴⁾ ve daha niceleri gibi adları bu devre mührünü basmış, Osmanlıdan Cumhuriyet'e geçişin aydınlık yüzünü, dünyanın gözleri önünde her türlü mücadeleye, acıya ve hatta ölüme katlanarak gelecek kuşaklara armağan eden Kardeşlerimiz ve emeği geçen tüm insanlar önünde saygı ile eğiliyor ve onları rahmetle anıyoruz.

(34) Bkz. Ek - 5

Ek : 1

(11) I) İngiltere Büyük Locasına bağlı olanlar :

- İstanbul'da:** İngiliz Eyalet Büyük Locası - Kuruluş Tarihi : 24.06.1862
Orientale Locası - Patent Tarihi : 25.11.1856
Alliance Locası - Yetki Belge Tarihi : 30.03.1860
Bulwer Locası - Yetki belge Tarihi : 09. 11.1861
Vertu Locası - Yetki Belge Tarihi : 18.11.1864
- İzmir'de :** Homer Locası - Patent tarihi : 25.01.1860
La Victoire Locası - Patent Tarihi : 27.11.1862
Saint-Johns Locası - Patent Tarihi : 04.05.1863
Dekream Locası - Patent tarihi : 27.04.1864
Saint-Georges Locası - Patent tarihi : 29.04.1894
Sion Locası - Patent Tarihi : 07.12.1870
Enlensinian Locası - Patent Tarihi : 04.11.1863

II) Fransız Grand Orient'a bağlı olanlar :

- İstanbul'da:** Etoile du Bosphore Locası - Kuruluş Tarihi : 28.04.1858
Union d'Orient - Kuruluş Tarihi : 23.10.1862
Ser Locası - Kuruluş Tarihi : 22.02.1866
Proodos Locası - Kuruluş Tarihi : 14.01.1876
- İzmir'de :** Melès Locası - Kuruluş Tarihi : 25.07.1867
- Beyrut'ta :** Le Liban Locası - Kuruluş Tarihi : 29.11.1868
Chaine d'Orient Locası - Kuruluş Tarihi : 18.12.1869

III) Torino (Daha sonra Roma) Grand Orient'a bağlı Localar :

- İstanbul'da :** Saint-Jean de Levant - Kuruluş Tarihi : 1767
Italia Locası - Kuruluş Tarihi : 28.05.1863
Italia Risorta Locası - Kuruluş Tarihi : 28.02.1868
Luce Orientale Locası - Kuruluş Tarihi : 01.05.1873
- İzmir'de :** Stella İonia Locası - 1864 yılında çalışmaya başladı

IV) İskoçya Büyük Locası tarafından kurulan Localar :

- 1861 tarihinde Beyrut'ta "Palestine Locası" ve
1868 yılında İstanbul'da
"Loge Calédonienne Locası"
çalışmalarına Hasköy'de başlamıştır.

V) İrlanda Büyük Locasına bağlı Localar :

- İstanbul'da :**
1865 yılında Hasköy'de faaliyette bulunan
166 No'lu "Leinster Locası"

VI) Hamburg Büyük Locasına bağlı Localar :

- "Germania am Golden Horn Locası",
Patent tarihi : 13.09.1863
"Die Leuchte am golden Horn Locası",
10.05.1894 tarihinde faaliyette.
Orhaniye, Armenak, Fenice, Manisa'da Analeta
Locaları kurulmuştur.

Ek : 2

(24) **Macedonia Risorta Locası** Matrikülünde İttihat ve Terakki Cemiyeti önde gelenleri :

- **Mehmet Talat;** Ayrıntılı bilgi için Bakz. 21 no'lu dipnot.
- **Rahmi Evranos** İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde Talat Bey grubunun etkili kişilerindendir. Rumelili ünlü bir toprak sahibinin oğludur. 1908-1912 yılları arasında Selânik mebusluğu yapmıştır. 1925 yılında ise İzmir valisidir. Masonluğu hakkında Bakz. 20'lu dipnot.
- **Mithat Şükrü Bleda** (1874-1957) İttihat ve Terakki Cemiyeti iç grubunda çok önemli bir yeri olmuştur. Edirne'de Yahudi Okulunda Türkçe öğretmenliği yapmıştır. İhtilalden sonra mebusluk yapmıştır. Ayrıca değişik kabinelerde Dahiliye Nazırı olmuştur. 1917'de Sadrazam olmuş, Cemiyetin dağılması üzerine bu görevinden istifa etmiştir. Daha sonra Avrupa'ya kaçmıştır. Masonluğu hakkında Bakz. 20 no'lu dipnot.
- **Mehmet Cavit Bey** (1875-1926) Maliyecidir. Selanikli bir tüccarın oğludur. Ekonomi-politik kitapları yazmıştır. İhtilalden sonra Çanakkale mebusu olmuştur. Maliye ve Nafia Nazırlığı yapmıştır. İttihat ve Terakki'nin dağılmasından sonra siyasetten çekilmiştir.
- **Manyasizade Refik Bey;** Ayrıntılı bilgi için Bakz. 23 no'lu dipnot.
- **Kâzım Nami Duru** (1876-1967) Türk eğitimcisi ve yazardır. Harp Okulu'nu bitirmiştir. Yüzbaşıliktan sivil hayata geçmiştir. 5. ve 6. dönemlerde milletvekilliği yapmıştır. Sosyolojinin Unsurları, İttihat ve Terakki Hatıralarım, Cumhuriyet Devri Hatıralarım gibi eserleri vardır. Daha sonra İstanbul'da Ziya-ı Şark Locası'na girmiştir.
- **Kâzım Özalp Paşa** (1880-1963) Komutan ve Devlet adamıdır. Selânik'e tayin edilmiş, Bulgar çetecileri ile savaşmış ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girmiştir. Balkan Savaşına katılmış, I. Dünya Savaşında Ruslarla çarpışmıştır. İstiklâl Savaşı sırasında İstanbul Hükümeti tarafından askerlikten çıkarılmıştır. B.M.Meclisi'ne Karasu mebusu olarak katılmıştır. Kocaeli Grup Komutanlığı yapmıştır. Sakarya Savaşı'na katılmış ve Meclis Reisliği'ne getirilmiştir. 1935 yılında Millî Müdafaa Vekilliğine getirilmiştir.

Vérité Locası Matrikülünde İttihat ve Terakki Cemiyeti önde gelenleri :

- **Osman Adil Bey** (1869-1935) Hukuk öğrenimi görmüştür. Yemen, İstanbul ve Selânik'te gümrük ve maliye memurluğu yapmıştır. İhtilâl'den sonra Tekfurdağı (1908), Gümülcine (1912) ve Bursa (1914) mebusu. Valilik ve Nazırlık yapmıştır.
- **Cemâl Paşa** (1872-1922) Kuleli Askeri Lisesi, Harp Okulu ve harp Akademisi'ni bitirdi. İttihat ve Terakki Cemiyeti kurucularından. Adana ve Bağdat vali-

liği yaptı. Bahriye Nazırı oldu. I. Dünya savaşı'na katıldı. Sonra Türkiye'den ayrıldı. Tiflis'te Ermeni komiteciler tarafından öldürüldü.

- **Hoca Fehmi Efendi** (1863-1932) Gazeteci ve romancı. Avukatlık, öğretmenlik görevlerinde bulundu. Selânik'te *Asır* gazetesini çıkardı. Dilbilgisi ve coğrafya konularında okul kitapları vardır. "Jön Türklerden Cumhuriyete kadar İnkılâp içinde Geçen Zaman" adlı eseri çok ünlüdür.
- **Faik Süleyman Paşa** (Bakz. 18 no'lu dipnot)
- **İsmail Hakkı Canbolat** (1880-1926) Harp Okulunu bitirmiştir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni kuranlarla birlikte olduğu sırada Yüzbaşısıdır. 1909'da Büyükkada Kaymakamlığına tayin edildi ve askerlikten ayrıldı. Balkan Savaşı'na gönüllü Yedeksubay olarak katıldı. Mili Emniyet Müdürlüğü yaptı, birkaç ay sonra da Emniyet Genel Müdürlüğü'ne tayin edildi. İstanbul Valiliği yaptı. 1918 yılında Dahiliye Nazırlığı'na getirildi. 17 Kasım 1924 yılında kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını yönetenler arasında yer aldı.
- **Emanuel Karasso**; Ayrıntılı bilgi için Bakz. 22'no'lu dipnot.
- **Fazlı Necip Bey** (1863-1932) Gazeteci ve romancıdır. İlk ve Orta öğrenimini Selânik'te yapmıştır. Avukatlık ve öğretmenlik görevlerinde bulunmuştur. Selânik'te "*Asır*" gazetesini çıkarmıştır. Bir ara Matbuat Müdürlüğü de yapmıştır. Dilbilgisi ve coğrafya konularındaki okul kitapları, ayrıca tarih ve Edebiyatla ilgili eserleri, roman ve hikayeleri, çevirileri vardır.

Ek : 3

(32)

- **Prens Aziz Hasan Paşa**; Mısır Yüksek Şurası'ndan bir Kardeşimizdir. Türkiye ile bağlantılı ülkelere özgü Süprem Konsey, ki bu Süprem Konsey'in ilk Grand Komandörü, ilk 1861 Yüksek Şurası'nı kuran merhum Prens Halim Paşa'nın yeğenidir. Prens Aziz Paşa Mısırlı olmakla birlikte o sırada Türkiye'de yaşamakta ve 1.Kolordu'nun Selimiye'deki 2. Tümenine komuta etmektedir.
- **Mehmet Cavit Bey**; Bkz. 24 no'lu dipnot.
- **Mehmet Talat Paşa**; Bkz. 21 no'lu dipnot.
- **Mithat Şükrü Bleda**; Bkz. 24 no'lu dipnot.
- **David Kohen**; Victoria de Berlin Sigorta Şirketi'nin Türkiye Mümessilidir. Fransa Yüksek Şurası ile yakın ilişkiler içindedir. Ayrıca İtalyan okullarının

müfettişi olan ve İtalya Yüksek Şurası'nda üye bulunan Bay Forti ile Türk Milli Masonluğunun kurulması konusunda önemli çalışmalar yapmış, katkılarda bulunmuştur.

- **Rıza Tevfik** (1869-1949) Tıbbiyeyi bitirmiştir. Maarif Nazırı, Şurayı Devlet Reisi olmuştur. Sevr Anlaşmasını imza eden delegeler arasında yer alır. Yüzel-lilikler arasında yurtdışına çıkarılır. Yirmi yıllık sürgün hayatının çoğunu Ürdün'de geçirir. 1943 yılında yurda döner. Şiirlerini "Serab-ı Ömrüm" adlı bir kitapta toplayan Rıza Tevfik'in felsefe, edebiyat ve edebiyat tarihi konularında eserleri vardır. Rıza Tevfik K. Büyük Locanın dördüncü devresinde Büyük Üstad seçilmiştir. (1918)
- **Fuat Hulusi Demirelli** (1875-1955) İstanbul'da doğmuş, Hukuk Mektebi'ni bitirmiştir. Temyiz Mahkemesi Ticaret Dairesi Reisi olmuştur. 1908'de Şam Trablusu, 1915'de Antalya ve 1946'da İstanbul milletvekili seçilmiştir. Hukuk ve şiir kitapları vardır. Meşrutiyetten önce Mason olmuş Büyük Locanın kuruluşunda büyük hizmetlerde bulunmuştur. İkinci defa Hakim Büyük Amirken Ebedi Maşrika intikal etmiştir.
- **Faik Süleyman Paşa;** Bkz. 18 no'lu dipnot.
- **Mehmet Ali Baba** (1853-1943) Tıbbiyeden mezun olmuştur. Deniz Hastanesi'nde Başhekim olarak görev yapmıştır. Rus Savaşı sırasında Eşref Paşa tarafından bazı siyasi sorunları çözmekle görevlendirilmiştir. Darüşşafaka'da bir yıl fahri olarak dersler vermiştir. 1879 yılında kendi parası ile ilk ve orta kız okulu açıp Maarife devretmiştir. Meşrutiyetin gerçekleşmesine gönül veren vatanseverlerle birlikte mücadele etmiştir. Bu yüzden Girit'e sürülmüş, dokuz yıl sürgün hayatı yaşadıkdan sonra, 1899'da vatanına dönmüştür. Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kurulmasında büyük çapta emekleri vardır. 1911 yılında yeniden örgütlenen Kızılay'ın kurucuları arasında yer almıştır. 1872 yılında, henüz 20 yaşlarında bir tıbbiye öğrencisiyken Masonluğa girmiştir. Mehmet Ali Baba "Muhibbanı Hürriyet" Muhterem Locasında ilk defa Üstadı Muhterem seçilmiştir. Sultan V. Murat'la yakın dostluğu bilinen Mehmet Ali Baba, Büyük Üstatlığımızı yapmıştır.
- **Galip Bey ; Faik Süleyman Paşa'nın Üstad-ı Azamlığı sırasında yardımcılığını yapmıştır. Kardeşimiz Miralay Galip Bey, Jandarma Genel Komutanlığında bulunmuştur.**
- **Hüseyin Cahit Yalçın** (1875-1957) Mülkiyeyi bitiren Hüseyin Cahit maliyeci ve siyaset adamıdır. Çevirmenlik, yazarlık yapmıştır.İhtilalden sonra Cemiyete girmiş, her üç Mecliste de milletvekilliği yapmıştır. Tanin Gazetesi'ni kurmuş ve yönetmiştir. Mebusan Meclisi Başkan Yardımcılığı ve Başkanlığı yapmıştır. İttihatçı örgüt içinde Talat Paşa'nın en yakınlarından biri olarak bilinir.

(33) 1) **Osmanlı Obediyansına bağlı Vatan Locası**;

1 numara ile 9 Mart 1909 tarihinde Yüksek Şura patentini altında kurulmuştur. İlk Üstadı Muhteremi Prens Aziz Hasan Paşa'dır. Faaliyetini daha sonra tatil etmiştir.

2) **Osmanlı Obediyansına bağlı "Muhibbanı Hürriyet Locası"**;

2 numara ile 28 Haziran 1909 tarihinde Yüksek Şura patentini altında kurulmuştur. Bu Loca 1935 yılına kadar yaşamıştır. İlk Üstadı Muhteremi Mehmet Ali Baba'dır. Ağustos 1912'den Nisan 1913 yılına kadar Balkan Savaşı nedeniyle çalışmalarını durdurmuştur.

3) **Osmanlı Obediyansına bağlı "Vefa Locası"**;

3 numara ile 28 Haziran 1909 tarihinde Yüksek Şura patentini ile kurulmuştur. İlk Üstadı Muhteremi Nail Reşit Bey'dir. 4 Ağustos 1912 yılından 11 Haziran 1913 yılına kadar çalışmış, daha sonra savaş ve parti çekişmeleri yüzünden ara vermiştir.

4) **Osmanlı Obediyansına bağlı "Şafak Locası"**;

4 numara ile 24 Temmuz 1909 tarihinde Yüksek Şura patentini ile kurulmuştur. İlk Üstadı Muhteremi İlyas Modyano'dur. Bu Loca 1914 yılında Sebat Locası adını almıştır.

5) **Mısır Obediyansına bağlı "Resne Locası"**;

5 numaralı bu Loca, II. Meşrutiyet'in ilânı sırasında Mısır obediyansına bağlı olarak kurulmuş, 1909 yılı sonlarına doğru Osmanlı Büyük Maşrıkî'nin kurulması amacına katılarak Türk Yüksek Şurası'ndan patent almıştır. Bu Locanın ilk Üstadı Muhteremi Eczacı Osman Fehmi'dir.

6) **Rönesans Locasından ayrılan Kardeşler "İttihat ve Terakki Hakiki Muhipleri Locası"nı kurup Osmanlı Obediyansına geçmişlerdir;**

6 numaralı bu Loca Rönesans adlı Fransız Fransız obediyansına bağlı Locadan ayrılanların (Les Vrais Amis de l'Union et Progrès) adı ile 1 Ağustos 1909'da Türk obediyansından patent almıştır. İlk Üstadı Muhteremi David Kohen'dir. Fransızca dili ile çalışmıştır.

7) **"Uhuvet-i Osmaniye" Locasının Mısır Obediyansından Osmanlı Obediyansına katılması;**

Bu Loca Mısır obediyansına bağlı olarak çalışırken 1 Ağustos 1909'da (La Fraternité Ottomane) adı altında Türk obediyansına geçmiş ve Yüksek Şura'dan patent almıştır. İlk Üstadı Muhteremi Narda Mutran'dır.

- (34) • **M. Kemal ÖKE** (1884 - 1955); Askeri Tıbbiyeyi bitirdikten sonra *Gülhane Hastanesi'ne asistan oldu. Trablusgarp, Balkan, I. Dünya ve İstiklâl Savaşı'na katıldı. İstiklâl Madalyası aldı. Gülhane Hastanesi'nde hocalığını sürdürdü. 1927 A.B.D. Tıp Kongresinde Türkiye'yi temsil etti. 20 Ocak 1925 tarihinde 212 matrikül no'su ile İstanbul Muhibban-ı Hürriyet Locası'nda tekeris oldu. 1930-1933 yılları arasında Büyük Üstad, 1948-1955 yılları arasında ise Hakim Büyük Amir oldu. Atlas ve Libertas Localarının kurucu üyeliğini yaptı.*
- **Tevfik Rüştü ARAS** (1883 - 1972); Türk diplomati ve siyaset adamı. Beyrut Tıbbiyesinde okudu. Mütarekede Yüksek Sağlık Şurası üyesiydi. 1920 yılında T.B.M.M. ne Muğla Milletvekili olarak girdi. Kastamonu İstiklâl Mahkemesi Üyeliği yaptı. 1925'ten 1951 yılına kadar Dışişleri Bakanlığı yaptı. Londra Büyükelçiliği ve Türkiye İş Bankası Yönetim Kurulu Başkanlığı'nda bulundu. Tevfik Rüştü Aras Kardeş Yüksek Şura'nın 102/31 kayıt sıra no'su ile 33. Dereceyi almıştır.
- **Nevzat TANDOĞAN** (1894 - 1946); İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Malatya valiliği yaptı. 1927 yılında Konya'dan Milletvekili seçildi. Ankara valiliğine getirildi. 17 yıl süren valiliği sırasında şehrin Başkent olarak düzenlenmesinde büyük emeği geçti. Erken saatlerde çalışma alanlarında görüldüğünden kendisine Atatürk tarafından "Tandoğan" soyadı verildi. İstanbul'da Necat Muh. Locasında tekeris oldu. 1931 yılında Yüksek Şura'nın 517/28 kayıt sıra no'su ile 32. Dereceyi almıştır.
- **Şükrü KAYA** (1882 - 1959); Galatasaray, İstanbul ve Paris Hukuk Fakültelelerini bitirdi. I. Dünya Savaşı sonunda İttihat ve Terakki Cemiyeti ileri gelenlerinden olduğu için İngilizler tarafından tutuklanarak Malta'ya sürüldü. Sürgünden kaçarak Türkiye'ye döndü. 2. Millet Meclisine Muğla Milletvekili olarak girdi. Ziraat, Dışişleri ve İçişleri Bakanlığı yaptı. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nde bulundu. Atatürk'ün ölümünden sonra siyasi hayatıtan çekildi. Şükrü Kaya Kardeş 11 Mayıs 1924 tarihinde İstanbul'da Resne Locası'nda 239 Matrikül no'su ile Tekeris oldu.
- **Mustafa Şekip TUNÇ;** (1886 - 1958) Mülkiyeyi bitirdi. Cenevre Üniversitesi J.J.Rousseau Pedagoji Enstitüsü'nden mezun oldu. 1919'da Profesör oldu. 1952 yılına kadar aralıksız Profesörlük yaptı ve o yıl Ordinaryüs Profesör olarak emekliye ayrıldı. Türk Tarih Kurumu üyeliğinde, Türk Felsefe Derneği Başkanlığında ve Uluslar arası Felsefe Derneği'nin daimi üyeliğinde bulundu. Kardeşimiz 19 Haziran 1924 tarihinde İstanbul'da Resne Locası'nda 245 Matrikül no'su ile Tekeris edildi.
- **Cevat Abbas GÜRER** (1887-1943); Harbiyeyi bitirdi. Birçok birliklerde görev aldı. 1919 yılında Atatürk ile O'nun Yaveri olarak Samsun'a çıktı. Son Osmanlı Meclisine Bolu Mebusu olarak katıldı. Yozgat İsyanı'nı bastırma alanında görev aldı. Temsilci olarak Sofya'ya gönderildi. Cevat Abbas Kardeşimiz 15 Ağustos 1918 tarihinde İstanbul'da Resne Locası'nda 162 Matrikül no'su ile Tekeris edildi.

- **Mustafa NECATİ;** (1894-1929) İstanbul Hukuk Mektebini bitirdi. İzmir'in işgali üzerine Balıkesir cephesinde kurulan milli çetelere katıldı. Kuvayı Milliye Kumandanı olarak Aznavur kuvvetlerine ve Yunanlılara karşı çarpıştı. Balıkesir'de "İzmir Doğru" adlı gazetede Milli Kurtuluş Hareketi'ni destekleyen yazılar yazdı. 1920 yılında Saruhan Milletvekili oldu. Kastamonu ve havalisi İstiklâl Mahkemesi başına getirildi. 1925'te Maarif Vekili oldu. Ölümüne kadar bu görevde kaldı. Mustafa Necati Kardeş Resne Locası'na niyabeten Vefa Locası'nda 13.Şubat.1925 yılında Tekris edildi.
- **Hasan Âli YÜCEL** (1897-1961); Türk eğitimcisi ve siyaset adamı. Yüksek öğrenimini Edebiyat fakültesi Felsefe Bölümünde tamamladı. İzmir, Kuleli, İstanbul Erkek ve Galatasaray Liselerinde felsefe ve edebiyat öğretmenliklerinde bulundu. Maarif konularını incelemek üzere Fransa'ya Paris'e gönderildi. Türkiye'ye dönünce Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'ne tayin edildi. 1935 yılında İzmir Milletvekili seçildi. 1938 'de ise Milli Eğitim Bakanlığına getirildi. Bakanlığı sırasında Köy Enstitülerinin kurulmasında, Dünya Klâsiklerinin Bakanlık Yayınları arasında Türkçeye çevrilerek yayınlanmasına büyük emeği geçti. 1946'da Bakanlıktan ayrıldı. 1961 yılında ise Kurucu meclis Üyeliği'ne seçildi. Hasan Âli Kardeşimiz 10.Nisan.1925 tarihinde İstanbul'da Vefa Locası'nda Tekris edildi.
- **Hasan SAKA** (1886-1960); Türk devlet adamı ve maliyecisi. Trabzon'da doğdu. Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Fransa'da "Ecole Libre des Sciences Politiques"i bitirdi. Trabzon Milletvekili olarak son Mebusan Meclisinde iken İşgal Kuvvetlerinin Meclisi kapatması üzerine İaşe Umum Müdürlüğü Teftiş Heyeti Müdürü oldu. Trabzon Milletvekili olarak Büyük Millet Meclisi'ne katıldı. Maliye, İktisat ve Ticaret Bakanlıkları yaptı. Lozan Muahedelerini imzalayanlar arasında bulundu. Dışişleri Bakanı ve Başbakan oldu. Hasan Saka Kardeşimiz Aydın Locası üyesi olup, Yüksek Şura'nın 100/30 kayıt sıra no'su ile 33. Dereceyi almıştır.

KAYNAKLAR

- AHMAD, Feroz; **"İttihat ve Terakki"** 3. Baskı, Kaynak yayınları, İstanbul 1986
- APAK,K; **"Ana Çizgileriyle Türkiye'de Masonluk Tarihi"**, İstanbul 1958
- AYAN, Tamer; **"Bilgi Çağı Masonluğu"**
- AYDEMİR, Şevket Süreyya; **"Enver Paşa"** I.Cilt, Remzi Kitapevi, 1970 İstanbul
- BEDARRIDE, Daniel; **"Règle et Compas"**, 1928 Paris
- DUMOND,Paul; **"XX.Yüzyıl Başlarında Selanikteki Fransız Obediyansına Bağlı Franmasonluk"** Çeviren : Rifat İNSEL, Mimar Sinan Yayınları No : 7
- ERGİNSOY, Abdurrahman; **"Türkiye'de Masonluğun Doğuşu"** Erciyas Yayınları İstanbul 1996
- IACOVELLA,Angelo; **"İttihat Terakki ve Masonluk"** Tarih Vakfı Yurt yayınları, İstanbul 1998

KAPYALI, Can; **"23.Mart.1892 Tarihinde Paris Vadisinde, Birlik ve Erdem Muh.LL.da V. Murat için Paul Réglâ tarafından verilen Konferans - Devrim Muh. Locası**

KOLOĞLU, Orhan; **"İttihatçılar ve Masonlar"** Gür Yayınları, İstanbul 1991

LAYIKTEZ, Celil, **"Türkiye'de Masonluk Tarihi"** Cilt : I, Yenilik Basımevi, 1999 İstanbul

MOURGUES, Jean; **"La Pensée Maçonique: Une sagesse pour l'Occident"** Presse Universitaire

ÜLKÜ, Faruk - YAZICIOĞLU, Semih; **"Dünyada ve Türkiye'de Masonluk"** Başak Yayınevi, 1965

TANSU, Samih Nefiz; **"İki Devrin Perde Arkası"** Çınar Matbaası, 1969 İstanbul
Tunalı Kaan (Derleyen); **"1909-1989 Türkiye'de 80 Yılda Mason Locaları"** B.L. Yayını, 1990

VERDENE, Georges; **"La Vérité Sur La Question Macédonienne"** Paris, 1905
Mimar Sinan Dergisi; **"Tanınmış Büyük Masonlar"** Sabahattin ARIÇ; Yıl : 1966 Sayı : 7

Mimar Sinan Dergisi; **"Masonik Tarihimizden Kesitler"** A.Oktay GÜNDOĞDU; Yıl. 1999 Sayı : 111

Mimar Sinan Dergisi; **"Türkiye'de Masonluğun Kuruluşu"** Hikmet TURAT; Yıl, 1974 Sayı : 14

Mimar Sinan Dergisi; **"Çağımızda Geleneksel Masonluk"** Şahir ERMAN; Yıl : 1975, Sayı : 16

Tesviye Dergisi; Bü. Üs. Can ARPAÇ ile yapılan röportaj; Nisan 1994, Sayı : 11

Tesviye Dergisi; **"Hürmasonluğun Tarihsel Görüntüsü"**; Eylül 1997, Sayı : 30

Tesviye Dergisi; **"Hür Düşünce ve Masonik Disiplin"**; Avarkan ATASOY

Alpina- Revue Maçonique Suisse, No : 3 / 1995

Alpina- Revue Maçonique Suisse. No : 7-8 7 1995

Echos d'Orient / Revue Trimestrielle, No : 160; Maison de la Bonne Presse, 1930 Paris

<http://www.mason.org.tr/tarih1.html>

<http://kirpi.fisek.com.tr/ttmy.php>

http://historicalsense.com/Archive/CG/CG_11.htm

http://www.ezoterizm.8m.com/cgi-bin/framed/2523/_private/human_yan_sayfa.htm

<http://www.yarindergisi.com/yarindergisi2/haziran2002/16.htm>

<http://www.kelamullah.com/donmeler.htm>

http://www.balkan.gen.tr/balkanlarkaynıyor/ikinci_mesrutiyet.html

<http://www.hürriyetim.com.tr>

<http://www.ceth.net/conglfd/page1/index.html>

<http://www.Alessentiel.com/mac/franc-maçon.htm>

<http://www.perso.wanadoo.fr/maçon.htm>

DOSTLUK ÜZERİNE

İsmail Hakkı DEMİRCİ

ABOUT FRIENDSHIP

During a conversation about friendship one, without realizing it, remembers friends, relatives and associates whose characteristics have somehow affected him or her. We love and value each of them. However we never come to realize their individual attribute within the friendship concept. Probably, through the fast flowing life of ours, we never think of these things. We prefer to deal with certain issues within our perception of tolerance and indulgence. When the magnitude of these issues start to effect the value which makes us who we are, we feel the urge to question the state of the condition we are in. It is this feeling that pushes one to hold the correct ends of a bobble of thought and feeling and untangle it. Trying to think about the wisdom in Shakespeare's words; "trying to understand human soul is like trying to empty the sea with a glass", even one second reveals the fact that the bobble we are trying to untangle is not an easy task.

Bu yazımızı dostluk gibi, yaşamımıza güç veren çok değerli bir konuya yönlendiriyoruz. Değerlendirmelerimizi de iyi, doğru ve güzel ile bütünleşen düşünce anlayışımızın öğretilerinden esinlenerek yapmaya çalışacağız.

Düşüncemize göre dostluk, ancak iyi insanlar arasında geçerlidir, çünkü, genelde iyi insanlar doğruluk, dürüstlük, hakseverlik ve cömertlikleriyle beğenilecek hareketlere yönelmeye yatkındırlar. Hayat yollarına da bu değerlere bağlanarak devam ederler. Her türlü tamah, hırs ve içten pazarlık gibi aşırılıklardan uzak olmayı tercih ederler. O nedenle de benzerleri ile daha güçlü sosyal bağlar kurmaya hazırdırlar. Akrabalar arasında yakınlık kaybolabildiği halde, iyi niteliklerin benzerliğine dayalı dostluklar, giderek artan bir güven duygusuna dönüşerek, Tanrı'nın insanoğluna bahşettiği katıksız iyiliğin erdemi ile de bütünleşmeye yönelir.

Dostluğu doğuran da, sürdüren de erdemdir. Erdem olmadan dostluğun hiçbir türüsünün devamı mümkün değildir. Dostluğun karşılıklı yakınlığında ve sevgisinde kendini dinlendirmeyen insan, hayatın değerini de kavrayamaz. Karşımızda kendimizle konuşuyormuş gibi her şeyi söylemeye cesaret edebileceğimiz birini bulamıyor, iyi günlerimizde bizim kadar sevinerek bu

sevince gönülden katılan birilerini düşünmüyorsak, sevince dayalı bir mutluluktan zevk almamızda mümkün değildir. Yaşamımızdaki sıkıntılı olayları birlikte karşılayacağımız bir dostumuz yok ise; o günlere katlanmamız giderek zorlaşmaya, hatta sağlığımızı tehdit etmeye başlar. Dostluk birçok iyiliği bir araya topladığı gibi; yaşamın kolaylaşmasına da yardımcıdır. Bu nedenle eskiler ; " Ateş ve sudan çok, dosta muhtacız" sözünü boşuna söylememişlerdir.

Hepimiz gerçek dostumuza bakarken onda kendi örneğimizi görürüz. İhtiyacımız olan dürüstlüğü onda görmüş olmanın huzurunu içimizde hisseder sevgi ve yakınlığımızın arttığını hissederiz. Dürüstlüğü arayanlar, sevmeye başladıkları insanın yakınlığından ve yaradılışından faydalanmak için birbirlerine bağlanırken yardım istemekten çok yardım etmeye hazır olmanın şerefli paylaşımına hazırdırlar. Fakat ne yazık ki, bazı dostluklar her zaman düşünüldüğü gibi sonuçlanmıyor. Bazılarının mevki hırsları ve umulmadık yanlışlıkları, dostlukların sarsılmasına vesile olabiliyor. Tarafardan biri mevki hırsına dayalı olarak, dostundan haksız bir yardım talebinde bulunmayı irdeleme yapmadan isteyebiliyor ve bekliyor!

Talebin hedefini ve gereksiz bir zararın ortaya çıkışını görerek isteği geri çeviren, nedenlerini açıkça söyleyen dost ise, talebi yapan tarafından dost hukukuna uymamakla suçlanabiliyor. Dostundan her şeyi istemeğe cesaret edenler; suçlamaya geçtikleri anda sadece eski yakınlıklarını bozmakla kalmıyor, gizli ve sinsî nefretlerini de, farkında olmadan ortaya koymaktan çekinmiyorlar. Bunu yaparken de, dostluk değerlerinin nasıl bir temele dayalı olması gerektiğini göremiyor, düşünemiyor ve anlamaya çalışmıyorlar. Burada unutulmaması gereken en önemli husus; bir suçu dost uğruna işlemiş olmak, o suçu bağışlatmak için bir neden değildir, çünkü dostluğun temeli, erdeme duyulan saygıya dayalıdır. Eğer dost erdemden ayrılarak, isteği doğrultusunda hareket etmeyen tarafı suçlamaya yöneliyorsa, sergilediği yanlışlıkların sorumluluğunu da üstlenmek zorundadır. Dost kişi, zaman içinde ve olayların akışına uygun olarak sert uyarılar yapabiliyorsa, bu onun gerekli gördüğü ve cesaretle ortaya koyduğu doğrulardan kaynaklanmaktadır. Bundan sonrası muhatabının basiretine bağlıdır. Her şeye rağmen dost için duyulacak kaygı, dostluğu kadar büyük değildir. Aynı şekilde bazı sıkıntı ve üzüntüler doğurabilir diye erdemden de vazgeçilecek değildir. Şeref, ün, mevki

ve üstünlük anlayışına sapsamak kaydı ile, yoluna devam edenlerin ruhlarında da ima erdem ışığı vardır. Biz bu ışığı dostluğu hak etmiş olanların çağrısı olarak değerlendiriyor ve Yüce Mevlana'nın "Gerçek dostlar karanlık basınca ortaya çıkan yıldızlara benzer!" sözündeki güzellik ile bütünleştiriyoruz.

Sevginin de bu bütünleşmenin kaynağı olduğuna inanıyoruz; çünkü dostlukta hoş olan, elde edilecek faydadan çok dost sevgisidir. Sadakati sağlayacak ilişki de, bu sevginin gücüyle bağlantılıdır. Her nedense bazı dostlarımız, kendilerinin yapamayacakları şeyleri başkalarından beklemeye hatasına düşebiliyorlar. Oysaki birbirine bağlanmış insanlar önce başkalarının esiri olduğu ihtirasları, kendilerinden başlayarak yenmek zorundadırlar. Doğruluk ve adalet bu ihtiraslardan arınmakla mümkündür. Dostlukta her türlü ihtiras ve hataya izin verilebileceğini sananlar, tehlikeli şekilde yanılmaktadırlar..

Dostluk, erdemın yardımcı olan Tanrısal bir lütuftur, hataların yarıdakısı olsun diye bahşedilmemiştir. Erdem tek başına en yüksek katına ulaşamadığına göre, oraya başkası ile ortaklaşarak yükselmeyi temin etmek, insan olmanın en güçlü sanatı ka-

bul edilmelidir. Bu tür ortaklık birleşmesinden katıksız iyiliğe ve güzelliğe giden yeni yollara ulaşmak dostluğun yücelmesidir. Erdeme değer vermeden dost edindiklerini sananlar bir gün kötü bir olay ile karşılaşmak zorunda kalırlarsa o zaman ne denli yanılmış olduklarının üzüntüsünü yaşarlar. Burada vurgulamak gerekirse, iyi şeyler için sevinmek, kötü şeyler için acı duymak, dengeli bir ruhun özelliğidir. Erdeme sahip olanlar asla sertliği kullanmak istemezler, çünkü o birçok işte olduğu gibi, özellikle dostlukta, işlenebilir bir yumuşaklık gerektirir. Dostlarımızın mutlu ve sıkıntılı günlerini birlikte paylaşmak aynı duyguları yaşamak gibidir. İyi insanların iyileri sevmeleri, sanki doğadan gelen bir bağ gibidir ve de sevgiyle örülmüştür. Çünkü doğa kadar benzerini arayan ve çeken hiçbir şey yoktur. Yaşamımız da bu çekim kaynağının benzerlikleri ile doludur.

Dostluğun kaynağını çıkar düşüncesi ile birleştirenler, bu kaynağın gerçek yorumunu yapamayanlardır. Aslında bu kaynak, bir aşu bağı gibidir. Onun özünü kavrayamayanlar, en güzel düğümünün sevgi olduğunu fark edemeden aşının meyve vermesini boşuna beklemek zorunda kalırlar.

Dostluk alışverişi çeşitli ve çapraşıktır. Şüphe ve kırgınlık için

çok neden çıkabilir. Bunlardan kaçınmak, yerine göre hafifletmek ve yerine göre katlanmak, farklı bir olgunluk gerektirir. Bunun için de insan ancak, yaş ilerleyip tanımlamaya çalıştığımız belli kişiliğe ulaştığında dostluk üzerine isabetli karar verebilir, diye düşünmeliyiz. Ama şunu da biliyoruz ki, iyiler kötülerle, kötüler de, iyilerle asla dost olamazlar; çünkü bu sadece onların aralarındaki yaradılış ve zevk ayrılığının alabildiğine büyük oluşundandır. İnsanın ahlâkında, zevklerinde bir değişme çıkarsa ya da, Tanrı'nın lütfü olarak bir taraf farklı boyutta gelişme gösterebiliyorsa, dost bunu takdirle karşılayabilmelidir, çünkü hiçbir şey bir zamanlar çok yakın olduğun birisine savaş açmaktan, ya da ona karşı samimi olmayan davranışlara tevessül etmekten daha ayıp değildir. Bütün bu kusur ve sakıncalara karşı sanırım öncü bir çare ve tedbir olarak : "Ne çok çabuk sevmeli, ne de layık olmayanları sevmeli!" diye düşünmeliyiz. Ancak sevillecek olanlar dostluğa layıktırlar. Onlara da çok az rastlayabiliyoruz. *'Üstün olan her şey nadir olduğu gibi, kendi türünde her yönden üstün olanı bulmaktan daha zor bir şey yoktur'* diyebilenler ne güzel söylemişler!

Ama bazıları insanlarla münasebetlerinde iyi diye yalnız kazanç

getireni seçerler. Böylece salt kendisini tatmin eden dalkavukça yalanları işitmeye yönelirler. Fakat düzenli ve sinsi bir insanın yavaş, yavaş damarlarına nasıl girebildiğini de fark edemezler. Dalkavukluk ne kadar tehlikeli olsa da, onu iyi karşılayanlar ve hoşlananlar kendinden başka kimseye zararlı olmazlar. Bunun içinde, kendi kendine dalkavukluk eden ve kendi kendini beğenen insan, sonuçta doğru söyleyenden hoşlanmaz duruma gelir. Burada bir erdem anlayışı yoktur. Ama birçoğları, erdemi elde etmekten çok öyle görünmeyi isterler. İşte dalkavukluktan hoşlananlar da bunlardır. Biri gerçeği duymak istemediği, diğeri de yalana hazır olduğu zaman dostluk ta dostluk olmaktan çıkar. İşte o zamanda dostluğun çekim kaynağı olan **Sevgi ve Saygı** kendiliğinden güç kaybetmeye başlamış olur. Aslında bu kaynak aşı bağı gibidir.

Onun özünü kavrayamayanlar, aşının meyve vermeyişini de boşuna beklemek zorunda kalırlar. Burada en büyük zorluk, dostluk anlayışını hafife almayan tarafa aittir. Sonuçları içlerine sindiremedikleri gibi, farklı burukluğu da, istemeden yaşamaya devam ederler. Bakınız bu hissi en güzel şekilde ifade eden ozanımız Pir Sultan Abdal burukluğunu nasıl dile getiriyor:

*Şu zavallı zalimin ettiği işler
Garip bülbül gibi zareler beni
Yağmur gibi yağar başıma taşlar
Dostun bir fiskeci yareler beni*

*Dar günümde dost düşmanım belli oldu
On derdim var ise elli oldu
Ecel fermanı boynuma takıldı
Gerek asa gerek vuralar beni*

*Pir Sultan Abdal'ım can göğe ağmaz
Hak'tan emr olmazsa irahmet yağmaz
Şu ellerin taşı hiç bana değmez
İlle dostun güllü yareler beni*

Böylesine bir burukluğu kendi iç dünyasının zenginliği içinde çözümleneyen Mevlana ise daha farklı bir güzellikle geride kalanlara şöyle sesleniyor:

*"Ölümümüzden sonra mezarımızı yerde aramayınız,
bizim yerimiz ariflerin gönülleridir."*

Unutmamalıyız ki hepimizin yaşamı, sayılı günler ve senelerle sınırlıdır. Bu yıllar ne kadarsa, yaşam da o kadar sürer. O nedenle çevremizdeki küçük hesapların, küçük düşüncelerin tutsağı olmaktan kaçınalım ve dostluğumuzun değerini ozan Horatius'un içten seslenişindeki güzeleliğe uygun biçimde benimseyelim:

"Bir dost bulunca delilik etmek çok hoşuma gider. Çünkü insan ancak dostu yanında şımarma hakkına sahiptir."

diyen bu ozanı hep hatırlayalım...

Hiç birimiz yaşamın bize ne getireceğini bilemiyoruz. Zavallı La Fontaine de yaşamının son günlerinde kendisini evine almayı ve yaşamlarını birlikte sürdürmeyi teklif eden bir dostuna şu çok anlamlı, "Ben de sana geliyordum." yanıtını vermemiş miydi?

Mademki hayatın ve doğanın kurduğu düzen gereğince, bir ku-

şaktan başka bir kuşak doğacaktır, o halde İnsan, gaye birliği içinde olduğu insanlarla aynı zamanda yaşamın sonuna erişmeği gönülden isteyebilmelidir. Bu erişmede müşterek olduğumuz çok önemli anlarımızın her biri yaşamımızın kilometre taşlarıdır. Onları unutmak, ruhsal gücümüzün çöküşüne zemin hazırlamaktır. O nedenle sevebileceğimiz ve bizi sevecek insanları ararken de insan olarak zayıf ve ölümlü olduğumuzu asla unutmamalıyız. Göçüp giden dostun erdemli kişiliği daima sevgi ile anılmaya devam ederken, dostlar meclisinden hiçbir zaman eksilmediği görülecektir...

KAYNAKLAR

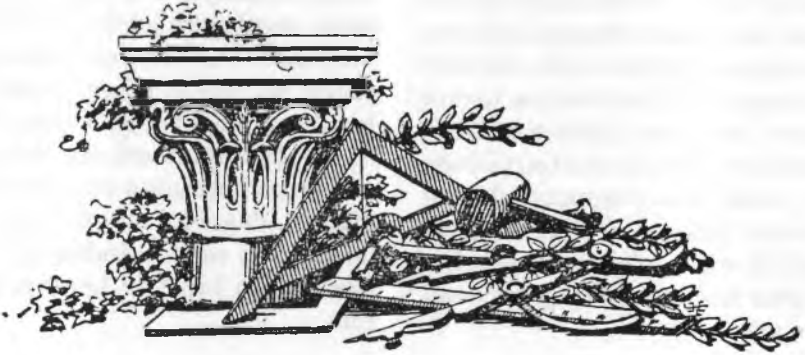
Dostluk Üstüne, Bacon, *Dostology Dergisi*, Sayfa 49 -53

Ahlaki Mektuplar, Seneca, *Türk Tarih Kurumu Yayınları*

Çağdaş Düşünceler, Cevdet Yalçın, *Kültür Dizisi*, 1999

Böyle Buyurdu Zerdüş, Friedrich Nietzsche, *Bilgi Yayınevi*, Sayfa 73

Denemeler, Montaigne, *Sabahattin Eyüboğlu*, Sayfa 53

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
<u>İSTANBUL</u>			
İDEAL	Faruk Han, Ömür Ersoy, Berk Ekşioğlu, Tahsin Çağatay	Mason Olarak Sorumluluklarımız	11.10.2004
	G. Güngör yönetiminde E. Rauf, A. Ş. Ertok	Ham Taş Nedir? Nasıl Yontulur?	25.10.2004
	Sedat Ekşi yönetiminde Pekhan İşipek, Atalay Taşkoparan	Mabedimiz Korunmakta mıdır? M.'luk Dünyamızda M.'ca Yaşayamazsak Harici Kültürler M. Yaşama Alanı Bulurlar	08.11.2004
	Faruk Han, Serkan İkizoğlu, Atilla Başar	Aklın ve Edindiğimiz Deneyimlerin Işığında İyiyi Güzeli ve Doğruyu Aramak	06.12.2004
	Harun Kuzgun	Bü. Üs. En Cavit Yenicioğlu	20.12.2004
KÜLTÜR	Yavuz Güntekin	Kurumsallaşma ve Biz	22.10.2004
	Haluk Kulen	Spekülatif Masonlukta Kalfa Derecesinin Önemi	19.11.2004
	Zeki Alasya	IV. Bü. Üs. Filozof Dr. Rıza Tevfik	03.12.2004
ÜLKÜ	İlker İnal	Ortak ve Aydınlik Masonluğumuzdaki Gölgele	07.10.2004
	Cüneyt Çeçen	Tarihsel Bellek ve Pusulamız	21.10.2004
	Tunçel Gülsoy	Masonluk ve Jazz	04.11.2004
	Runa Sontaş	Sembolün Doğuşu ve Dinamiği	18.11.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
KARDEŞLİK	Şükrü Alpaslan	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, Türkiye'deki Lâiklik Kavramına Bakışı	14.10.2004
	Tuncer Cücenöğlü	Atatürk ve Sanat	11.11.2004
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı	25.11.2004
	Cahit Üren	Masonlukta Töre	09.12.2004
SEVGİ	Ömer Köker	Sokrates ve Savunması	04.10.2004
	Haluk Sanver	Hiram Efsanesi	18.10.2004
	Orhan Çekiç	Son Üç Yüz Gün	01.11.2004
	Koordinatör: Somay Baykan Konuşmacılar: Aydın Polatkan, Emre Doğu, Bora Tarım Harun Kuzgun	Harici Alem Gözünde Masonluk Çok Muh. Salim Rıza Kırkpınar K.	29.11.2004 13.12.2004
ATLAS	Alfredo Mano Pardo	Kutsal Kudüs	13.10.2004
	Hüseyin Derin Yarsuvat	Atayı Anma	10.11.2004
	Ferit Ojalvo	Simyacılar	24.11.2004
	Ali Serdar Balaban	Dijitalleşme ve İnsana Etkisi	08.12.2004
MÜSAVAT	Sinan Gürmen	Zaman İçinde Gezintiler	15.10.2004
	Murat Arıkan	Eğitimde Kaybolan Atatürk	12.11.2004
	Gürkan Aktoluğ	Niçin Buradayız?	24.12.2004
LİBERTAS	Ali Kızılay	Etiket	06.10.2004
	E. Tinay, A. Demirden, B. Bilgili, S. Yanar, O. Okay, A. Orhun, Ü. Gürtuna	Kırık Aynanın Sırrı	03.11.2004
	Helmut Gayer	Mason Alman Yazarlar	17.11.2004
	Mehmet Kurtoğlu	Altay'dan Anadolu'ya Şamanizm	15.12.2004
	İbrahim Öner	Masonlukta Devam ve Mazeret Etiket	29.12.2004
HAKİKAT	Hakikati Ararken	Yani Skarlatos	03.11.2004
	Ahmet Örs	İlluminati (Aydınlanma)	17.11.2004
AHENK	Utku Oğuz	Mustafa Kemal Gibi Düşünmek	17.11.2004
	Ali Femir	İnternette M. 'luk	29.12.2004
FAZİLET	Can Kapyalı	Ülke ve Millet Egemenliği	30.11.2004
DELTA	Atilla Celal Bayar	Hermes ve Hermetizmde Tekris	01.11.2004
	Ahmet Kurtaran	Tekris ve Sembolizması	29.11.2004
	Ayhan Çorbacıoğlu	Doğuda İnsanın Yedili Yapısı ve Kişilik	13.12.2004
SADIK DOSTLAR	Murat Bilgili	Masonluk Nedir, ne Değildir?	09.12.2004
	Remzi Sanver	Fizik, Metafizik Ekseninde Masonluk	23.12.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ÜLKE	Teoman Çetin	İmparatorluktan Cumhuriyete Doğru	09.11.2004
ŞEFKAT	Kaya Paşakay	Masonluğun Gelişimi	11.10.2004
	Mustafa Görgünel	Atatürkçü Düşünce Sistemi	08.11.2004
	Ahmet Aksuoğlu	Okuma Alışkanlığı mı? Okuma Gereksinimi mi?	22.11.2004
	Mete Şar	Tahkikat Kriterleri	06.12.2004
HÜMANİTAS	Mehmet Akif Akev	Benim Gerçeğim	05.09.2004
	Enrico Gross	Henri Bergson'un Yaratıcı Evrimi	19.11.2004
	Marko Benbanaste	Ziya Gökalp'in Kehaneti Milli Kahraman "Mustafa Kemal'in" Tarihi Yükselişi	30.11.2004
HULUS	Walter Machate	Labirent ve Masonik Yorumu	10.11.2004
	Lefter Karakaş	Masonluk ve Ekoller	24.11.2004
	Kimon Mungiu	Düşünce Odası	08.12.2004
	Lefter Karakaş	Masonluk'ta Ekoller Kısım II	22.12.2004
FREEDOM	Utku Oğuz	Perugia'da Atatürk Gibi Düşünmek	04.11.2004
	Tunçel Gülsoy	Bilgi Ekonomisi ve Hür Masonluk	16.12.2004
DEVİRİM	Nezih Okan	Masonluk ve Küreselleşme	13.10.2004
	Zihni Güler	Bu Doğu, Başka Doğu	27.10.2004
	Kaya Paşakay	Büyük Locanın Hedefleri	10.11.2004
	Murat Taşkın	Para ve Ahlâk	24.11.2004
	Erol Değerli	Aklını Kullan, Yüreğine Sor, Yolun Açık Olsun	08.12.2004
PINAR	Çelik Koldaş	Masonik Disiplin	23.11.2004
	Feridun Bora	Operatif Masonluktan Spekülatif Masonluğa Geçiş	07.12.2004
	Seyfi Uslubaş	Hermetizm	21.12.2004
SEVENLER	İhsan Candemir	Bioritm	08.10.2004
	Celil Layiktez	Atatürk ve Masonluk	05.11.2004
	Moderatör: Fadıl Altop, Konuşmacılar: L. Savaşkan, O. Kabaosmanoğlu, B. Denli	Mevlana	03.12.2004
HİSAR	İlker İnal	Avrupa Topluluğunda Atatürk Olsaydı	02.11.2004
	Zafer Kalaycı	Aydınlanma	30.11.2004
ÜÇGEN	Güngör Kavadarlı	İşığa Yürüyüşün Seyir Defteri	26.11.2004
ÜÇİŞİK	Hakan Sesigür	Çekiç ve Kalem	04.10.2004
	Can Kapyalı	Atatürk	18.10.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Orhan Çekiç	Son Üçyüz Gün	01.11.2004
	Ahmet Arkan	Etik	29.11.2004
	Yalçın Kurtoğlu	İtaat	27.12.2004
GÜN	Cahit Üren	Operatif Masonluk	15.10.2004
	Tuncay Kesim	Masonluk Daha Neyi Gerektirir?	18.11.2004
	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	16.12.2004
ÖZLEM	Ruhcan Akil	Güzellik Sütunu	25.10.2004
	Doğu Eke	Ezoterizm	08.11.2004
BAŞAK	Tunç Timurkan	Masonlukta Strateji	04.11.2004
	Ahmet Örs	İlluminati	02.12.2004
	E. Tınay, A. Demirden, B. Bilgili, S. Yanar, O. Okay, A. Orhun, Ü. Görtuna	Kırık Aynanın Sırrı	16.12.2004
İREM	Cem Öven	Landmarklar	08.10.2004
	Tunç Timurkan	1965 Olayları	19.11.2004
	Gökmen Topuz	Üç Yolculuk	03.12.2004
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı	17.12.2003
EVREN	Erol Penso	Masonluk Tarihi	14.10.2004
	Yavuz Çekirge	Atatürk	11.11.2004
	Hasan Kalafat	Orta Doğu Uygarlığı Günümüz Kültürüne ve Masonluğa Etkileri	25.11.2004
	Atilla Taőören	Felsefe Tarihi	09.12.2004
PIRAMİT	Nedim Uzman	İman, İnanç, Kutsallık Karşısında Masonluk	08.10.2004
	Tayfun Çalkavur	Çırac Derecesi Avadanlıklarının Harici Alemde Kullanılması	22.10.2004
	Ferit Eroltu	Anderson Anayasası Hakkında	17.12.2004
NİLÜFER	Erhan Başoğlu	Ülkü Mabedi	12.10.2004
BURÇ	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı Sırasnda Sağlık Hizmetleri	01.11.2004
	Mehmet Kurtoğlu	Altaylardan Anadoluya Şamanizm Tefekkürü	27.12.2004
SEMBOL	E. Tınay, A. Demirden, B. Bilgili, S. Yanar, O. Okay, Ü. Görtuna, A. Orhun	Kırık Aynanın Sırrı	11.10.2004
	Nami Barlas	Hukukçu Gözüyle Masonluk	11.10.2004
	Nafi Pakel	Etik Üzerine	25.10.2004
	Tanju Koray	Kendi Pencereyden	08.11.2004
	Remzi Sanver	Masonluk ve İntizam	06.12.2004
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı	20.12.2004

LOCASI	KONUŐMAMCI	KONU	TARİH
GUVEN	Süleyman Taşdemir	Zen Budizm	07.10.2004
	Semih Bolca	Masonlukta Esasla Uğraşmak Usulde Boğulmamak	04.11.2004
MEŐALE	Harun Kuzgun	En Muh. Sahir Talât Akev	20.10.2004
	Ahmet Örs	İlluminati	17.11.2004
	Enver Yalçın	Masonlukta Ahlâk ve Davranışlar	01.12.2004
	Celil Layiktez	Dünyada Mason Aleyhtarlığı ve Nedenleri	15.12.2004
ANADOLU	Akın Paksoy	Üç Sütun	12.10.2004
	Metin Ertem	Masonluğun Sosyal Yönü	26.10.2004
	Koray Darga	Eğitimci Mason K.'lerimizden Mustafa Necati K.	09.11.2004
	İlker İnal	Sevimli Yanlışlar	07.12.2004
	Cihat Beşer	Alev Saçan Yıldız	21.12.2004
AKIL VE HİKMET	Zafer Kalaycı	Aydınlanma	14.10.2004
	Mehmet Kabasoğlu	Kutsal Kitaplardan Bugüne	28.10.2004
	Orhan İskit	Dinsel Taassubun Kökleri ve Gelişmesi	25.11.2004
	Murat Bilgili	Masonluğu Anlayabiliyormuyuz?	06.12.2004
BOĞAZIÇI	Osman Kolat	Tekliften Tekrise	20.10.2004
	Ahmet Şenkut	Anderson Anayasası ve İkinci Yükümlülük	03.11.2004
	Mehmet Beyazyürek	Selanik'li Mustafa	17.11.2004
YEDİTEPE	Suha Umur	Türkiye'de Masonluk Tarihi	07.10.2004
	İlker İnal	Tek Kişilik Ordu	21.10.2004
	Naif Timur	Atatürk ve Masonluk	04.11.2004
	Günay Birced	Masonlukta Kalite	18.11.2004
GÖNYE	Ahmet Dinççağ	Adil Davranmak	04.10.2004
	Cem Fadıl Bozkurt	İnanç ve Terör	01.11.2004
	Ali Aydın Aydemir	Etik Ekonomi	13.12.2004
	Atıf Güven	Sevgi	27.12.2004
GÜZEL İSTANBUL	Hoşcan Tura	Atatürk, Cumhuriyet ve Mesleğimiz	05.11.2004
	Harun Yılmaz	Ali Suavi K.'in Hayatı	12.11.2004
	Şevki Gökerman	Atatürk ve Çağdaş Uygarlık	08.11.2004
	Murat Bilgen	Hakikatin Değerlendirilmesi	10.12.2004
	Uğur Özcan	Prens Mustafa Fazıl Paşa K. ve Hayatı	24.12.2004
	E. Tinay, A. Demirden, B. Bilgili, S. Yanar, O. Okay, Ü. Gürtuna, A. Orhun	Kırık Aynanın Sırri	06.12.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Göksel Yücel, Tamer Saka, Ahmet Tataroğlu	Avrupa Birliğinin Türkiye'ye Ekonomik ve Sosyal Etkileri	20.12.2004
TANYERİ	Abdurrahman Erginsoy	Neden Ülkü Mabedi İnşası	24.09.2004
	Erol Değerli	Mutluluğun Pınarı Umuttur	08.10.2004
	Günay Gözüm	Koruyucu Kimdir, Görevi?	22.10.2004
	Naci Kaya, Ümit Görü	Kardeş Sofrası Nedir? Ne Değildir?	05.11.2004
	Süha Alper	Zübeyde Hanımın Oğlu	05.11.2004
	Moderatör: Tarık Kantemir		
	Panelistler: Osman Güzey, Müslüm Bozkurt, C. Yamaner	Hakikatin Nurunu Arayın, Onun Nurundan Korkmayın	03.12.2004
	Tunç Timurkan	1965 Olayları	17.12.2004
	Can Tuskan	Sadakat ve Masonluk	24.12.2004
SADAKAT	Tunç Timurkan	Masonluğun Stratejisi	26.10.2004
	Hasan Ataşoğlu	Tekris Töreni Üzerine	09.11.2004
	Cevdet Attila	Rossllyn Chapel	23.11.2004
	Y. İlker, Y. Göğüş, L. Türkeri	Hipokrat Yemini ve Masonluk	07.12.2004
	Güngör Günalçın	Mevlana ve İnsanlık Mabedi	21.12.2004
MARMARA	Yurdakul Alpay	Anderson Yasaları	04.10.2004
	Korhan Göğüş	Masonlukta Landmarklar	18.10.2004
	Ali Serim	Sabetay Sevi ve Sabetaycılık	01.11.2004
	Ali Kaplan	Evrım Tarihi	13.12.2004
DOSTLUK	Ahmet Örs	İlluminati	04.10.2004
	Tanju Koray	Bugünkü Masonluk	18.10.2004
	Doğan Güvenç	Evrensel Müzik Üzerine Gezintiler	27.12.2004
GELİŞİM	Ergun Celep	Eşitlikten Anladıklarım	19.10.2004
	Teoman Demiray	Sevgi, Mutluluk ve Başarı	30.11.2004
ONUR	Ali Dinçol	Cumhuriyet	19.10.2004
	Suha Alper	Atatürk	02.11.2004
	E. Tinay, N. Sönmez, O. Okay, Ü. Gürtuna, S. Ozan	Muhakkik	30.11.2004
	Adem Dalgıç	Beyin	14.12.2004
UMUT	Orhan Çekiç	Atatürk'ün Son 300 Günü-Beni Hatırlayınız	06.12.2004
YAKACIK	Murat Bilgili	Masonluğu Anlayabiliyor muyuz?	27.10.2004
	Erdoğan Ersever	Atatürk ve Cumhuriyet	10.11.2004
	Ceyhun Gürenli	Masonluk ve İnsan. Hamtaşın Önemi ve Seçimi	24.11.2004
KADIKÖY	Metin Erten	Masonluğun Sosyal Yönü	11.10.2004
	Ahmet Kalın	Masonluk ve Masonik Hukuk	22.11.2004
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı	06.12.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Ali Nihat Babaoğlu	Masonluğun Ortaasya ve Anadolu'daki Kökenleri	20.12.2004
GEOMETRİ	M. Süreyya Sezgin	Farkındalık	27.10.2004
	Hasan �olakoğlu, Alp Tiryaki	Bilim �ncesi D�Őunce Tarihi	24.11.2004
	Hakan TürkkuŐu	Bilimsel D�Őunce Tarihi	08.12.2004
DOĞU	Salih Evcilerli	Tevazu (Alçak Gönüllülük)	28.09.2004
	Kemal G�nen�	Mutluluk	09.11.2004
	�nder Kayhan	Sonsuzluk Kavramı İçinde İnsan ve Masonluk	07.12.2004
�LK�M	Naif Timur	İnsan Hakları ve Dinde Adalet	12.10.2004
	Fadil Altop	Disiplin ve Masonluk	26.10.2004
	Tayfun Akgüner	�ađdaŐlaŐma Lideri Atatürk	09.11.2004
	Taner Damcı	Atacama �ol Maratonu'nda Bir K.'miz	23.11.2004
	DurmuŐ Dündar	Yeni Türk Lirası	07.12.2004
UFUK	B. Çağman, K. Kenanoğlu, H. Aksu, K. �nsal, H. Zorlu	Atatürk	11.11.2004
DORUK	Doğan Ertuğrul	Sevgi �zerine Bir Konuşma	05.10.2004
	Haluk Sanver	21. Yüzyılda Şövalyelik; Neden, Niçin, Nasıl?	14.12.2004
�RS	Koray Arıkan	Demokrasi �zerine	09.10.2004
	Engin Berker	Doğan Mertan K. Hakkında	14.10.2004
	E. Yalçın, T. Şanad, Z. Alasya	Atatürk'�n Son Günleri	11.11.2004
	A. H. Bahar, İ. Őıđman	�zcan Tezel K. Hakkında	25.11.2004
	Celil Layiktez	1965 Olayları	09.12.2004
GRANİT	Turgut Derinkök	D�Őunce �zg�rl�ğ�	11.11.2004
	Arif Akgün	Homo Sapiensten Günümüze Ezoterizm ve M.'luk	29.11.2004
	Erol Değerli	Mutluluğun Pınarı Umuttur	13.12.2004
TESVİYE	Hüseyin �elik	Ezoterizm	14.10.2004
	Korhan Şengün	Kardeşlik	05.11.2004
	Tamer Koldaş	Atatürk	11.11.2004
	Selçuk Alper	Hegel - Diyalektik Masonluk	09.12.2004
	Salih Evcilerli	Tevazu	23.12.2004
GÜNEY	Sinan G�rmen	Zaman İçinde Gezintiler	21.10.2004
	Tuncel Gürsoy	Jazz ve Masonluk	18.11.2004
	İlker İnal	Tek Kişilik Ordu	02.12.2004
	Zaim Dolanbay	�zg�r D�Őunce	16.12.2004
ATAYOLU	M. Süreyya Sezgin	Farkındalık	11.10.2004
	Ergun Zoga, Metin Ertem	Masonluğun D�n�, Bugünü, Yarını	06.12.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ALTAR	Enver Yalçın, Tunç Şanad, Zeki Alasya Murat Bilgili	10 Kasım	09.11.2004
		Masonluğu Anlayabiliyor muyuz?	23.11.2004
NAR	Tuncay Şanlı Remzi Sanver Nejat Gülen	Atatürk	01.11.2004
		Muntazam Masonluk	29.11.2004
		Mason Kimdir?	13.12.2004
YÜCEL	Turgay Uçay	İnsan Malzememiz ve Cumhuriyetimin Kuruluşu	21.10.2004
		Turgut Derinkök	Etik, Etiket
	Fahrettin Ocan	Masonluğun Genel İlkeleri Davranış Kuralları ve İntizama Dair	18.11.2004
		Ergun Zoga	Masonik Kişiliğin Geliştirilmesinin Önemi
GÜZELLİK	Kayhan Armağan Teoman Fanuşçu	Masonlukta İntizam	15.10.2004
		Söz ve Şiirde Yunus Emre	10.12.2004
KÜRE	Vedat Öztürk	Dil, Türk Dili, Masonik Dil	11.10.2004
	Mehmet Öztürk	Görme Duyumuz ve Göz	25.10.2004
	Bülent Nart	3. Göz	25.10.2004
	Nural Denker	31 Marttan Günümüze	08.11.2004
	Bilgin Turnalı	Batınlık	22.11.2004
ÇEKİÇ	Turgut Derinkök Teoman Çetin	Düşünce Özgürlüğü	05.10.2004
		İmparatorluktan Cumhuriyete Doğru	02.11.2004
	E. Tinay, N. Sönmez, O. Okay, Ü. Gürtuna, S. Ozan Ö. Aksu, K. Dabbağoğlu, E. Topsever, Y. Onay, E. Yurtçu	Muhakkik	30.11.2004
KOZA	Erhan Başoğlu Ender Arkun	Ülkü Mabedi	14.10.2004
		Aydınlanmadan Globalleşmeye M. luğun Misyonu	14.10.2004
TAŞOCAĞI	Haluk Pulatsü Ali Oktay Cever	Sinemada Masonik Referanslar	06.10.2004
		Taht-ı Süleyman, Kürsü-ü Süleyman	13.10.2004
	M. Süreyya Sezgin	Farkındalık	27.10.2004
	Kaya Paşakay Murat Bilgen	Bü. L.'nin Hedefleri Hakikatin Evrimsel Değerlendirilmesi	10.11.2004 24.11.2004
	Erman Süsler	Masonluk ve Liderlik	08.12.2004
MİMAR HİRAM	Hovsep Hazar Harun Kuzgun	Ham Taştan, Küp Taşa Yolculuğumuzda Sağlığımız	06.10.2004
		En Muh. Sahir Talât Akev	20.10.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramında Sağlık Hizmetleri	15.12.2004
	Ara Kadoğlu	Masonluk'ta Yazılı Olmayan Kurallar	29.12.2004
ANIT	Altuğ Acuner	İş Yerinde Sorun Çözme	04.10.2004
	Erdoğan Ersever	Atatürk ve Türkçemiz	01.11.2004
	Fahrettin Ocan	Masonluğun Genel İlkeleri, Davranış Kuralları ve İntizama Dair	29.11.2004
	Hasan Akdeniz	Gueseppe Verdi ve Nabucco Operası	13.12.2004
KÖRFEZ	Ahmet Erman	Düşünce Özgürlüğü	23.09.2004
	Tunç Timurkan	1965 Olayları	07.10.2004
	E. Tınay, A. Demirden, B. Bilgili, S. Yanar, O. Okay, A. Orhun, Ü. Gürtuna	Kırık Aynanın Sırrı	21.10.2004
	Mesut Tunçel	Masonluk ve 5. Murad	04.11.2004
	Çetin Yıldırım	Atatürk	18.11.2004
	Harun Kuzgun	En Muh. Sahir Talat Akev	02.12.2004
	E. Tınay, N. Sönmez, O. Okay, Ü. Gürtuna, S. Ozan	Muhakkik Eğitimi	14.12.2004
	Ruşen Dora	Türk Tarihinde Tanrı Sembolü	30.12.2004
ZEYTİNDALI	Nusret Selen	Hacı Bektaş Veli	15.10.2004
	Fahir Gök	Avrupa Birliği ve Masonluk	26.11.2004
	Celil Layiktez	İngiliz Aydınlanma Hareketinin Kıta Avrupasını Etkilemesi	10.12.2004
	Sinan Şenil	Esarete Karşı Aydınlanma	24.12.2004
IRMAK	Tuncer Köklü	Atatürk ve Liderlik	02.11.2004
	Ejder Ersoy	Atatürk ve Devrimler	02.11.2004
	A. Serdar Sütçüoğlu	Atatürk ve Ekonomi	02.11.2004
	Vedat Başaran	Atatürk ve Toplumsal Yaşam	02.11.2004
	Faruk İlikan	Osmanlı'dan Cumhuriyete Batılama Hareketi	30.11.2004
	Sinan Mert Şener	Küreselleşme ve Milli Eğitim Sistemimiz	14.12.2004
	Erdal Yılmaz	Masonik Davranış Kuralları	28.12.2004
	Haşim Büyükbacı	Masonlukta Bazı Kavramlar	28.12.2004
SEBAT	Doğan Güvenç	Evrensel Müzik Hakkında	24.06.2004
	Fadıl Altop	Disiplin ve Masonluk	12.10.2004
	Çetinkaya Apatay	Atatürk ve Masonluk	09.11.2004
	E. Çiftçi, Ö. Ergelen, S. Ballı, S. O. İşçimen	İnisiyasyon-Ezoterizm-Tekris	07.12.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	İ. Birsen, E. Özgüç, S. Toker, C. Akyol	Masonluğun Kökleri I. Mısır Öğretisi	21.12.2004
SEVGİ YOLU	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı	11.10.2004
	Renan Rızvanoğlu	Masonik Adap	06.12.2004
	Atakan Ural	Analitik Düşünce	20.12.2004
VEFA	Coşkun Gözendor	Bir Masonun Bilmek ile Sorumlu Olduğu Yükümlülükleri Nelerdir?	08.10.2004
	Güngör Onal	İnisiyasyon, Ezoterizm ve Sembolizm	22.10.2004
SUR	Mansur Beyazyürek	Atatürk Haftası	04.11.2004
	Zihni Bengüer	Masonluk'ta Kurallar	16.12.2004
AYDINLANMA	Halit Kakinç	Aktüalite	13.10.2004
	C. Şener, M. Türken, S. Soyugüzel, G. Gür	Kurtuluş Savaşı ve Masonlar	27.10.2004
	Şadi Can Saruhan	Atatürk'ün Masonik Fikirleri	10.11.2004
	Murat Bilgili	Masonluğu Anlayabiliyor muyuz?	10.11.2004
	Salih Evcilerli	Masonluğun Yönetimi ve Localarımız	08.12.2004
	Haluk Arı	Herkes Hakkını Aldımı?	22.12.2004
	İ. Tolunay, Y. Ekmekçiler	Masonik Disiplin	22.12.2004
AKASYA	E. Yalçın, T. Şanad, Z. Alasya	Atatürk'ün Son Günleri	11.11.2004
	Atilla Büyüktuncay	Yunus Emre'de Olmak	25.11.2004
	Ersin Alok	Kara, Kara, Karadeniz	09.12.2004
	Koray Darga	O da Bir Masondu "André Chenler"	23.12.2004
ATAİZİ	Hasan Şanbey	Neden Buradayız?	14.10.2004
	Fatih Orbay	Doğa ve İnsan	09.12.2004
SÖZ	Tanju Koray	Günümüzde Masonluk	19.10.2004
	Davut Berker	Skrüten	30.11.2004
	Hüseyin Akyol	Anderson Anayasası	14.12.2004
AKEV	E. Orkun, H. Aksululu, Y. Kazancı, E. Tulca	Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu	22.10.2004
	C. Kayabaşlı, H. İpekoğlu, E. Kışlaoğlu, E. Solim	Atatürk	05.11.2004
	Arda Ilgim	Umut, İnanç, Cesaret	19.11.2004
	Halit Erol	Kudüs'ün Kutsallığı	03.12.2004
CUMHURİYET YILDIZI	Latif Aral	Cumhuriyet Haftası	21.10.2004
	Erdoğan Ersever	Atatürk ve Cumhuriyet	10.11.2004
	Murat Bilgen	Hakikatin Evrensel Değerlendirilmesi	24.11.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	İlker İnal	Tek Kişilik Ordu	08.12.2004
İSTANBUL	İlker İnal	Tek Kişilik Ordu	08.10.2004
	Ahmet Kalın	Üs. Muh. ve Bü. Üs.	22.10.2004
	Eser Karakaş	AB Sürecinde Türkiye	05.11.2004
PETEK	İzzet Tor	Atatürk	11.11.2004
ZAFER	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı	04.11.2004
	Sinan Tüzer	Locada Konuşma, Davranış Adabı ve Erkanı	18.11.2004
	Cüneyt Çeçen	Tarihsel Bellek ve Pusulamız	02.12.2004
	Gökhan Göker	Masonlukta Devam ve Mazeret	16.12.2004
BİLGE	Orhan Çekiç	Atatürk'ün Son 300 Günü	10.11.2004
	Tunçel Gülsoy	Jazz ve Masonluk	08.12.2004
KALKEDON	Ahmet Arol	Eğitim, Öğretim ve Masonluk	27.09.2004
	T. Binyıldırım, E. Kutlu, D. Şen, C. Baycan	Sümer Gizemi ve Tarihin Saklı Kalan Gerçekleri	11.10.2004
	Ufuk Kayador	Yaşamımızda Daima Bir Masona Yakışacak Şekilde Davranalım	25.10.2004
	Turgay Binyıldırım	Atatürk'ü Anarken	08.11.2004
	Tarhan Erim	Semboller	22.11.2004
	Ümit Güngördü	Masonik Erdemler	20.12.2004
VATAN	O. Sağcı, Ö. Kılıç, E. Filizay, R. Üysen	Kaosdan Düzene	13.10.2004
	Ahmet Kurtaran	Tekris ve Ruhun Ölümsüzlüğü Sembolizması	27.10.2004
	Hoşcan Tura	Atatürk'ü Anlamak	10.11.2004
	V. Şengür, N. Nalbant, B. Ülgen, Ö. Alpay	Tolerans ve Hoşgörü	24.11.2004
	E. İkiek, Z. Memiş, Y. Dumanlı	Neden Buradayız?	08.12.2004
	Emrullah Taşındı	Bilgi Çağında Cehalet	22.12.2004
ERMAN	Koray Darga	O da Bir Mason'du Andrée Chenier	03.11.2004
	H. Temiz, U. Poyraz, M. Tümay	Atatürk ve İç Ayaklanmalar	17.11.2004
	İlker İnal	Tek Kişilik Ordu	01.12.2004
SİMGE	Erol Balkanay	Kaos	27.10.2004
	Fatih Ertimur	Sosyal Kontrat ve John Rawis	08.12.2004
	Osman Yiğit	II. Derecenin Felsefesi	22.12.2004
LOTUS	Murat Bilgili	Masonluğu Anlayabiliyor muyuz?	01.12.2004
	Ergun Zoga	Masonik Kişiliğin Geliştirilmesinin Önemi	15.12.2004
KOŞUYOLU	Murat Gökçen	Bazı Filozoflar ve Felsefeleri	21.09.2004
	Hasan Akdeniz	G. Verdi ve Nabucco Operası	05.10.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Yunus Çelik	Atatürk ve Devrimleri	19.10.2004
	Arif Esin	Avrupa Birliği ve Türkiye	30.11.2004
	Soner Akyol	Eflatonun Mağarası	28.12.2004
HUZUR	Y. Alkan, S. Beykal, T. Güneri, N. Aydınoğlu	Cumhuriyet ve Atatürk	03.11.2004
KRİSTAL	O. Marinov, K. Erböke, M. Yetkin, M. Çetinkol	Türk Masonluğunun Tarihi	12.10.2004
	Cem Orçun	Atatürk'ü Anlamak	09.11.2004
	Jozi Zalma	2. Derece Sembolizması	09.11.2004
	Haluk Sanver	21. Yüzyılda Şövalyelik, Neden, Nasıl, Niçin?	07.12.2004

ANKARA

UYANIŞ	Osman Bekircan	Ham TaŐın Seçimi	17.09.2004
	Haluk Sanver	21. Yüzyılda Şövalyelik Neden, Niçin , Nasıl?	15.10.2004
	Yücel Güngen	3. D. Felsefesi	05.11.2004
	Avarkan Atasoy	Atatürk'lü Yıllar 1925-1935	19.11.2004
	Remzi Sanver	Masonluk Kültürü	03.12.2004
DOĞUŞ	Celal Ertem	Masonluğun Öğretisi ve Öğütleri	12.10.2004
	Kenan Araz	Cumhuriyet ve Kemalizm	26.10.2004
	Oğuz Sever	Bir Öğretiye Olan Borcumuz Nasıl Ödenir?	09.11.2004
	Sedat IŞık	Değer Felsefesi	14.12.2004
	Taylan Karabey	Relativite ve Determinizim	28.12.2004
YÜKSELİŞ	Mithat Melen	Dünya, Türkiye, Ekonomi ve İnsan	16.09.2004
	Ersan Kurç	İnsanın Gelişimi ve İnsan Hakları	21.10.2004
	Erdem Yormuk	Tahkikat	04.11.2004
	Ali Gürsan	Günlük YaŐamda Masonluk	18.11.2004
	Yalçın Karatepe	Hakikati Aramak	02.12.2004
	Seyhan Çenetöğlu	Mistisizmin Fiziksel Kökenleri	16.12.2004
İNANIŞ	Murat Çehrelİ	Dinlenmesini Bilmek	28.04.2004
	Engin Arif Açıkgöz	Global Terorizm Karşısında Masonik İikeler	27.09.2004
	Cihangir Gener	Sion Örgütü	11.10.2004
	Tayfun Arda	Sadece Kendi Ham TaŐımımızı mı Yontarız?	22.11.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Levent Dolunay	Tarafsız Olmak	13.12.2004
BİLGİ	Celalettin Songu	M.'luğun Düzenli Duruma Geçiş Çabaları	15.09.2004
	Argun Başsorgun	Sevgi	29.09.2004
	Ünal Tümer	Masonluk Hakkında	17.11.2004
	Süleyman Duygan	Masonluğun Yazılı Olmayan Kuralları	01.12.2004
	Medil Gelir	Neyiz Ne Olmalıyız?	15.12.2004
BARIŞ	Tevfik Orbey, Türev Berki	Mozart Kardeşe 7 Yıl	20.09.2004
	Osman Işık Nazikoğlu	Hakikat Üzerine	18.10.2004
DİKMEN	Yener Ergüven	Kardeşlik - Yardımlaşma Üzerine	30.09.2004
YILDIZ	Metin Güneş	Tekrisin Anlamı	14.10.2004
	Murat Işık	Semboller	21.10.2004
	Bülent Karan	Mabed	28.10.2004
	Necmi Söker	Landmarklar	11.11.2004
	Ahmet Uzel	Masonik Yemin	25.11.2004
ÇANKAYA	Bülent Payaslıoğlu	Atatürk ve Ekonomi Politikaları	12.11.2004
	Ethem Öz	Anti Masonik Yayınlar ve Felsefemiz	24.12.2004
ARAYIŞ	Asım Aktin	XXI. Yüzyılda Ezoterizm	21.09.2004
ÜÇGÜL	Yahya Zabunoğlu	M.'ik Sırlar	22.09.2004
	Korkut Özkorkut	Osmanlı İmparatorluğunun Son Zamanlarında ve Cumhuriyet Oluşurken M.'lar	27.10.2004
	Metin Ger	Geleceğimiz	10.11.2004
	Sedat Işık	Masonik Etik	24.11.2004
	Emre Toros	Modernite, Küreselleşme ve Post-Modenite Ekseninde Masonluk Yeni bir M.'ik Konuma Doğru Mu?	08.12.2004
	Seyhan Çenetoğlu	Ritüellerimizde Yer Alan Kelime ve Deyimlerin Etimolojik Çözümleme ve Yorumları	22.12.2004
AHİLER	Atilla Ersin	Eski ve Uzak Düşünceler X - Pitagor ve Düşüncesi	23.09.2004
	Sedat Tenik	Türkiye'de Masonluk	14.10.2004
	Metin Ercan	Eski ve Uzak Düşünceler XI - Aristo ve Düşüncesi	28.10.2004
	Nadi Günal	Eski ve Uzak Düşünceler XII - Platon ve Düşüncesi	25.11.2004
	Behçet Sepici	Eski ve Uzak Düşünceler XIII - Sokrates ve Düşüncesi	23.12.2004

LOCASI	KONUŐMAMCI	KONU	TARİH
ÇAĞ	Tankut Ünal	Mabet Şövalyeleri ve Bazı Gizemli Söylenceler	04.10.2004
	Atilla İnan	Aydınların Yargılamaya Katılma Sorumluluğu	18.10.2004
	Uğur Çilingiroğlu	Engizisyon'un Spekülatif Hür M.'luğa Etkileri	01.11.2004
	Nadir Elibol	Evvel Zaman İçinde Mezopotamya	06.12.2004
	Asım Ak'ın	Mabet	20.12.2004
GÖNÜL MİMARLARI	Gazanfer Can Erkin Süeren	Masonik Sırlar ve Hedefler Küreselleşme Sürecinde Masonluk ve Laik Düşünce	19.10.2004 02.11.2004
	Bedri Varoğlu	Kendini Bilmenin Işığında EŞitlik Özgürlük ve Adalet	07.12.2004
	Uğur Çiftçi	İyilik ve Karşılık Beklemeden Yapılan Yardım	21.12.2004
EŞİTLİK	Cemal Göncüoğlu	18. Yüzyıl'ın Bazı Düşünce Akımlarının M.'luğa Etkileri	26.10.2004
	Atilla Kazancı	Atatürk - Mondoros'tan Lozan'a Deniz AŐırılıŐları	09.11.2004
	Asım Ak'ın	İtiaat (Obeis)	23.11.2004
	Ümit Ekşioğlu	Amerika'da Masonluk ve Ç. D.'si Ritüelinin Őekilsel Farkları	28.12.2004
ANKARA	Metin İmir	K. Sofralarımızın Kural ve Yöntemleri	17.09.2004
	Tiğin Sertcan	İnisiasyon	24.09.2004
	Tamer Demircioğlu	AB ve Türkiye İlişkileri	01.10.2004
	Volkan Erkal	Doğrular ve YanlıŐlar Sarmalında Akıl	15.10.2004
	Hüseyin Sakaoğlu	Dinler Tarihi	17.12.2004
YUNUS EMRE	Mustafa Saydam	M.'ik Düşüncede Hoşgörü	28.06.2004
	Niyazi Erdoğan	Ölüm ve Ötesine Geçmek	27.09.2004
	Metin İmir	Atatürk ve Türkiye Günceli	25.10.2004
İLKE	Necdet Ottekin	Ölçme ve Gelişme	10.09.2004
	Önder Cem Sezgin	İnsanın OluŐumu ve Darwin'in Evrim Teorisi	24.09.2004
	Okan IŞın	Kardeşlerimize Karşı Gerçekten HoŐgörülümmüyz?	22.10.2004
	Cengiz Gürsu	İnternet'te Lodos	10.12.2004
ATANUR	Andaç Kaynak	Kırk Asırlık Yolculuk	06.12.2004
ÇUKUROVA	İlter Uzel	IŞık Doğudan Yükselir	14.09.2004
	Ziya Yalaz	Adil Olmak, İnsan Olmak M. Olmak	23.11.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Emre Toğrul	Deizm, Teizm, Ateizm	14.12.2004
	Melih Akıncı	Dinler Felsefesi	28.12.2004
ERDEM	Ateş Akyüz	Masonluk ve M¼zik	05.10.2004
	Fadıl Akyol	T¼rk Masonluk Tarihinden Kesitler IV Uyanış	19.10.2004
	Enver Tufan	Atat¼rk ve M¼zik	02.11.2004
	Levent Sağnak	Kendimize Karşı G¼revlerimiz	07.12.2004
DENGE	Levent ¼zçelik	Bir ¼yk¼	28.09.2004
	Tayfun Okman	Bir Mektup	12.10.2004
	Sinan Ekşioğlu	Bir Deneme	26.10.2004
	Tayfun Yıldırım	Bir Eleőtiri - Onat KUTLAR (G¼ndemdeki Sanatçı)	23.11.2004
	Burhanettin Al	Bir Deneme - Nermi Uygur - G¼neőle	14.12.2004
DOğAN G¼NEŐ	Ali Aydın	H¼r Masonlukta Sembolizma	25.10.2004
TOLERANS	F. ¼zkan	Felsefenin Tarihçesi	22.09.2004
	Bozkurt G¼venç	Cumhuriyet D¼neminde Eğitim	13.10.2004
	Cevad G¼rer	Atat¼rk	10.11.2004
	Ata Atalay	Yunan - Roma - Hristiyan Ortaçaç Felsefesi	24.11.2004
	Mehmet Atadan	R¼nesans Felsefesi 14 ve 15. Y¼zyıl Aydınlanma Çağı 17 ve 18. Y¼zyıl	08.12.2004
KUTUP YILDIZI	Ali Erkan Őahmalı	Bilimsel D¼ő¼nce Y¼ntemi	16.12.2004
¼ÇNUR	Hakkı B¼y¼kçivitođlu	İskenderiye K¼t¼phanesi	27.09.2004
	Sinan Somer	G¼nl¼k Hayat ve Masonik Semboller - 1	11.10.2004
	Tacettin Civan	Tasavvuf	25.10.2004
	Metin Aydemir	Rehberlik	13.12.2004
BAŞKENT	Asım Ak'ın	21. Y¼zyıl Demokrasi Felsefesi veya M.'luk İőlevini Tamamladı mı?	01.11.2004
	Şahin Yeniőehirliođlu	Masonluk ve Felsefe	29.11.2004
	Okan İşin	M.'luk bir Meslek midir?	06.12.2004
G¼KKUŐAđI	Murat Őeng¼l	K¼reselleőme ve Ter¼r	24.09.2004
	Ertuğrul C¼celođlu	Hermes ve ¼đretisi (Hermetizm)	15.10.2004
	Haluk Sanver	21. Y¼zyılda Ő¼valyelik, Neden, Niçin, Nasıl?	05.11.2004
	Kutlay Saraçoğlu	Gerçegi Aramak	19.11.2004
HOŐG¼R¼	Ayhan Erol	Masonluğa Bug¼nk¼ Bakış	20.10.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Sedat Tenik	Türkiye'de Masonluk	01.12.2004
ANTALYA	Sedat Işık	Değer, Değerlilik	30.09.2004
	Sinan Önem	Kal. Derecesi	07.10.2004
	E. Tınay, N. Sönmez, S. Yanar, Ü. Gürtuna, S. Ozan	Muhakkik	18.11.2004
	Cahit Geveci	Yunus Emre'nin İnisiyatik Öğretisi	16.12.2004
EKİN	Tuğrul Tankut	Düşünmek ve Düşünür Gibi Yapmak: Masonların Yaygın Sorunu	05.10.2004
	İ. Barbaros, C. Öztunalı, S. Şengün	Türk Eğitim Sistemi İçin Fırsatlar	19.10.2004
	Ruhi Esirgen	Avrupa Birliği, Milletler Cemiyeti ve Türkiye	02.11.2004
	Ender Arkun	Çırac Hiram, Üstat Hiram	30.11.2004
	Yalçın Çiftçi	Görsel Öğreti ve Sembolizma	07.12.2004
YÖRÜNGE	Baki Aksın Sürmeli	Ruhsal Aygıt ve Psikiyatrik Bozukluklar	12.10.2004
	Baki Aksın Sürmeli	Nevrozlar	26.10.2004
	Bülent Gazi Atuğ	Lozan Antlaşması	28.12.2004
PERGEL	Ahmet Sönmez	Cumhuriyetimizin Kuruluşunun 100. Yılına Doğru Eğitim Sistemi ve Masonik Öğretiden Etkilenme Yolları	05.10.2004
	Hüsnü Çubuk	Atatürk'ü ne Kadar Anladık?	02.11.2004
	Ali Süleyman Selçuk	Ölümsüzlüğün Eşiğini Nasıl Aşarız?	30.11.2004
	Ethem Sena Çınar	Masonlukta Kişilik ve Sosyal Bağlılık	21.12.2004
UYUM	Demokan Erol, Mustafa Emir	Yalnız Hiçbir Şey Bilmediğimi Biliyorum	24.06.2004
	E. Bora, B. Arslan	Karşıtlık (Dualizm)	09.09.2004
	Ö. Ünver, B. Özmut	Felsefenin-Tesellisi-Alain de Botton	23.09.2004
U. Karadeniz, B. Hızal, S. Gaffaroğlu	Bülent Çetinor, Alper Güngör	Eşitlik, Özgürlük, Kardeşlik	28.10.2004
	Tümer Uraz, Zekai Seçkin	Tarih Boyunca İlim ve Din	11.11.2004
	Çetin Yılmaz, Murat Büyükecebi	Tolerans ve Hoşgörü	25.11.2004
	E. Alkan, C. Ülger, T. Bulut	Bilgi Toplumuna Geçiş ve Bilgi Toplumu	09.12.2004
		Toplumsal Duyarlılık ve Masonluk	23.12.2004
GÜNEY YILDIZI	Turgut Arpacı	Ezoterizm	23.09.2004
	Alpay Özcaş	M.'lukta Ka'nın Rolü	28.10.2004
	Suat Mıstıkoğlu	M.'luk Gücünü ve Sürekliliğini Nereden Alır?	25.11.2004
	Kadir Ateşok	Masonik Etiket	09.12.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
AND	İlker İnal	M. ve Nitelikleri	23.09.2004
	Ergun Tümer	Türkiye'de Masonluğun Geçmişi	18.10.2004
	Asım Ak'ın	Mabet	28.10.2004
	Mehmet Tomak	Bilim Tarihinden Nottlar	25.11.2004
ESKİŞEHİR	Tankut Ünal	Ölüm Korkusu ve Ölümsüzlük Düşüncesi	23.12.2004
	Haluk Sanver	M. Kültürü ve İnsanı İnsan Yapan Değerler	27.09.2004
	Ekrem Ünlü	Nüans	11.10.2004
	İlker İnal	Gölgeler	22.11.2004
ÇINAR	Fadıl Altop	Disiplin ve M.'luk	13.12.2004
	Mustafa Sayın	24 Saat	16.09.2004
	Cavit Bilen	Mesleğimizden Alacağımız Kısa Dersler	21.10.2004
	Barkın Gürcan	III. D.'nin Felsefesi	04.11.2004
EVRİM	Vural Yurdakul	Dünyada Masonluk Karşıtı Hareketlerin Geçmişi	11.11.2004
	Erol Kalelioğlu	Türkiye'de Masonluk Karşıtı Hareketler	11.11.2004
	Halil Tan	Doğru Tanınmak İçin Neler Yapabiliriz?	11.11.2004
	Ahmet Kurtaran	Tekris Sembolizması	02.12.2004
PUSULA	Ufuk Elçin	Mutluluğun Resmini Çizebilirmisin?	20.09.2004
	Kubilay Aydın	Tesviyede Buluşalım	15.09.2004
	Can Koç	Masonluk ve Bilim	06.10.2004
	Rahmi Aktepe	G Harfi	20.10.2004
ODAK	Akın Üzümcügil	Masonlukta Kadının Yeri	17.11.2004
	Esat Çamlıyurt	Değerlerimiz Kayıyor mu?	15.12.2004
	Vefa Çetin	Kardeşlik	02.09.2004
	Yıldırım Yavuz Gürsoy	Yemin ve Sır Saklama	20.10.2004
BİLİM	Nezih Aytaç	Ma. Neyin Üzerine Kurulmuştur?	22.09.2004
	Remzi Sanver	Din. Bilim, Felsefe Üçgeninde M.'luk	13.10.2004
	Seyhan Çenetoğlu	Mistisizmin Fiziksel Kökenleri	24.11.2004
ÖZGÜRLÜK	Emin Akata	Değişmeyen İnsan, Değişen İnsanlık	14.09.2004
	Seçkin Kırığı	Yunus Emre'nin İnsaniyetçiliğın Oluşturan Temel Düşünceler	28.09.2004
	Kaya Yazgan	Anadolu Erenleri: Hacı Bektaş Veli	26.10.2004
	İsmail Bayer	Ahi Evran	09.11.2004

LOCASI	KONUŐAMCI	KONU	TARİH
	Gözde Özgödek	Felsefesi Özgürlükçü Yönetimi Otoriter	14.11.2004
	Erkan Yücel	Mevlana	28.12.2004
	Ercan Tura	Sihirli Flüt	26.11.2004
MOZAİK	Burhan Apaydın	Atatürk ve Cumhuriyetin Bu Günü	08.10.2004
	Sedat Tenik	Türkiye'de Masonluk	22.10.2004
	Sedat Tenik	İngiltere'de Spekülatif M.'luğu Bölen Mücadeleli Yıllar Üzerine Bir Deneme	12.11.2004
	Ahmet Kavuş	Altın Oran	10.12.2004
GÜNEŞ	Selçuk Akıltopu	Operatif Masonluk-Spekülatif Masonluk-İnteraktif Masonluk	11.11.2004
	Kerem Doksat	Evrenin ve İnsanlığın Evrimi ve İnsanlığın Geleceği	25.11.2004
ÇAğRI	H. Semerci, I. Arnaz	Hangi Tarih?	28.09.2004
	B. Kamoy, A. C. Erdir	Hangi Toplum?	12.10.2004
	M. Sayın, A. İldam	Hangi Çevre?	26.10.2004
	S. Ünlü, O. İsbir	Hangi Adalet?	09.11.2004
	Yavuz Hakman	Farklı Bir Değerlendirme ile Landmarklar	23.11.2004
	Güneri Ünal, Zihni Arslan	Hangi Eğitim?	28.12.2004
HİTİT GÜNEŐİ	M. Ali Aktaş	Hoşgörü	27.09.2004
	Orhan Eken	Atatürk ve Cumhuriyet	11.10.2004
	Ünsal Yavuz	Cumhuriyet ve Vazgeçilmezleri	25.10.2004
	Avarkan Atasoy	Atatürk'lü Yıllar 1925-1935	08.11.2004
	M. Ali Aktaş	Dönemeçli Merdiven	22.11.2004
	Çağrı Akın	Gönül	22.11.2004
BİRLİK	Kadir Aydın	Sembollerin Düşündürdükları "Hasenat"	21.09.2004
	Levent Çakır	Sembollerin Düşündürdükları "Kalfa Avadanlıkları"	21.09.2004
	Ahmet Metan	Sembollerin Düşündürdükları "Hemşireler ile İlgili Semboller"	05.10.2004
	Ali Fuat Özyaşar	Teizm, Deizm, Ateizm, Padeizm	19.10.2004
	Erdoğan Başağaç	Sembollerin Düşündürdükları "Masonik Tanıtım Sembolleri ve Allegoriler	02.11.2004
TANYILDIZ	Asım Ak'ın	İtaat (Obeis) Üzerine	25.10.2004
ŞAFAK	Ayhan Özvatan	Kardeşlik Üzerine...	26.09.2004
	Oğuz Sever	Bir Öğretiye Olan Borcumuzu Nasıl Öderiz?	08.10.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Sedat Tenik	İngiltere'de Spekülatif M.'luğu Bölen Mücadeleli Yıllar Üzerine bir Deneme	24.10.2004
	Koray Özalp	Öğrenmeyi Aramak	03.11.2004
SİMURG	Orhan Pazarcık	Verimlilik ve Liderlik	15.09.2004
	Selman Urgan	Çıracak M.'luk Nedir?	20.10.2004
	K. Özalp, K. Akça, F. Büyükhahin, Şükrü Taner	M.'ik Eğitimin Önemi	17.11.2004
SEDİR AĞACI	Vecihi Kizir	Güven Duygusu	24.09.2004
	Taylan Lünel	Masonik Tolerans	08.10.2004
	Oktay Ergin	Ayna	22.10.2004
	S. Işık, B. Balkan, M. Tozluhurt	Yaşattığımız Atatürk	19.11.2004
	Ali Fuat Tek	Masonlukta Yönetim Birimlerinin Etkinlik Alanları	10.12.2004
	Ercan Deva	Türk Masonluk Tarihi	23.12.2004
BİRİKİM	Asım Ak'ın	Atatürk ve Ulusçuluk	10.11.2004
	Suha Umur	Türk M.'luk Tarihinden Bir Kesit: 1965 Olayları	24.11.2004
	Remzi Sanver	Muntazam M.'luk	08.12.2004
AYDINLIK	Yılmaz Duruoğlu	Kendini Bil	08.09.2004
	Kaya Saltık	Sembolizma	22.09.2004
	Sinan Vargı	Kalfa'lığımızda Unutamadıklarım	27.10.2004
	Ahmet Sevük	Etkili Liderlik: Atatürk	10.11.2004
	Suha Umur	Türk Masonluk Tarihinden Bir Kesit: 1965 Olayları	24.11.2004
	Güner Gökeri	Yaşamın Pratiğinde M.'ik İnkeler	08.12.2004
SAĞDUYU	Rıdvan Sinanoğlu	Müzik ve Masonluk	16.12.2004
İZMİR			
İZMİR	Rebi Akdurak	Hür Düşünce	06.05.2004
	Ergün Aybars	20. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye ve Türk M.'larının Sorumlulukları	23.09.2004
	Fatih Bozoklar	Ben Kefil Oluyorum	21.10.2004
	Mustafa Elbek	Zincirin Gücü En Zayıf Halka Kadar	21.10.2004
	Ertuğrul Eygi	Doğa ve İnsan	18.11.2004
	Tecettin Ürkmen	95. Yılında Türk Masonluğu	16.12.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Çetin Akıllılar	Güç ve Kudret Doğru Kullanılmazsa	30.12.2004
NUR	Atilla Üzel	Nur	28.09.2004
	Yaşar Mungan, Zihni Işık	M.'luk Nedir? Ne Değildir?	23.11.2004
	Serdar Dinç	M.'nun Harici Yaşamdaki Davranışları	17.12.2004
	Aydın Şanlı	Çırac Avadanlıkları	21.12.2004
A. Akpınar, O. G. Aslan, C. Turantaş		Atatürk'çü Düşünce	09.11.2004
PROMETHEE	İlkin İçelli	Ramsey Şövalyesi ve Nutku	06.10.2004
	Yüksel Kazmirci	Niçin Nasibimiz Kadar Alırız?	01.12.2004
	Doğan Dirik	Masonluğumuzun Dünü, Bugünü, Yarını Hakkında Bir Ufuk Turu	15.12.2004
GÖNÜL	Mustafa Kemal Tümay	Mabet Dışı Yaşam ve M.'luk	30.09.2004
	Vedat Ercan	Mimar Sinan	14.10.2004
	Koray Derman	Gönül Muh. L.'sının 49 Yılı	28.10.2004
	Hasan Ataşoğlu	Tekris Töreni Üzerine	09.12.2004
İRFAN	Enver Turanlı	M.'lukta İntizam	18.10.2004
	Akın Kuyumcu	95. Yılında Türk M.'luğu	13.12.2004
	Salim Arslanalp	İnsanın Bireysel Özgürlüğü Üzerine Notlar	27.12.2004
ÜMİT	Alp Gürkan	Hikmet Gerekli midir?	28.09.2004
	Ayhan Yalay	Kozmogonik-Evrensel-Sevgi	12.10.2004
	Rafael Levi	İnsanların Mutluluğuna Çalışacağım	26.10.2004
A. Akpınar, O. G. Aslan, C. Turantaş		Atatürkçü Düşünce	09.11.2004
	Tolga Kazmirci	İkinci Derecenin Felsefesi	23.11.2004
	Bekhan Savaşçın	Korkunun Sevgiye Faydası Yok	07.12.2004
	Okan Özaydın	Gönye	21.12.2004
	Zeki Güdüm	Hamtaş-Küptaş	21.12.2004
EPHESUS	Fahrettin Şengel	M.'ik Yasalara Genel Bakış ve Landmarklar	11.10.2004
	Alber Pardo	Masonlukta Müzik	06.12.2004
	Fikret Şahin	M. Niçin Araştırmalıdır?	20.12.2004
EYLEM	Fahrettin Şengel	M.'ik Yasalara Genel Bakış (Landmarklar)	11.10.2004
	Sırrı Karağağaçlar	Sır Saklamanın Anlamı ve Gereği	20.12.2004
	Ömür Onur	Ezoterizm ve İnisiyasyon	20.12.2004
MANİSA	Haluk Metin Gençtuğ	Tekris ve Yolculuklar	06.10.2004
	Erdoğan Bulur	Sevgi Üzerine	01.12.2004
	Aysin Şahbaz	95. Yılında Türk Masonluğu	15.12.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
EGE	M. Özbakkaloğlu, T. Narbay	Ezoterizmin Tanımı ve Tarihçesi	30.09.2004
IŞIN	Fahrettin Şengel	M.'lik Yasalara Genel Bakış (Landmarklar)	11.10.2004
	Şadan Gökova	Cumhuriyet ve Sorumluluklarımız	08.11.2004
	Pamir Payzanoğlu	Şakul Gibi Davranmak	06.12.2004
	Basri Koyuncuoğulları	Gönye Gibi Güven Vermek	06.12.2004
BAŞARI	Şamil Girgin	Bir Hırka, Bir Lokma	29.11.2004
	Akın Kuyumcu	95. Yılında Türk Masonluğu	13.12.2004
	Oktay Dikmen	Evrenin Ulu Mimarı	27.12.2004
ÜÇSUTUN	Nedim Çakır	Aklı Egemen Kılmak	23.09.2004
	Rol Musaoğlu	Laik Düşünce	02.12.2004
	Tacettin Ürkmen	95. Yılında Türk Masonluğu	16.12.2004
	Erol Zafer Saygı	İnsanlık İçin Sevgi Mabedi Yapmak	30.12.2004
KARŞIYAKA	Metin Varol	Cumhuriyet ve Sorumluluklarımız	08.11.2004
	Hasan İkat	Masonlukta Devam ve Mazeret	06.12.2004
BODRUM	Çokşen Zerenler	Öz ve Biçim	08.07.2004
	Yüksel Kazmirci	V.İ.T.R.İ.O.L.	22.07.2004
	Cemal Bozkurt	Zaman	09.09.2004
	Ali Uz	Sembol ve Alegori	23.09.2004
KORDON	Mesut Ayan	Sevgi	23.09.2004
	Abidin Yeni	Yasa, Tüzük ve Geleneklerimiz	07.10.2004
	Semih Sütay	Kardeşlerim Beni Öyle Tanırlar	21.10.2004
	Mehmet Özgen	Hakikatin Nuru Çalışmalarımızı Aydınlatıyor	21.10.2004
	Yurdal Keskiner	Hayatı Önüne Koymak	04.11.2004
	Zeki Yüncü	Düşüncelerimiz	18.11.2004
	Ataman Güneri	Sokratın Son Saatleri	18.11.2004
	Erol Musaoğlu	Laik Düşünce	02.12.2004
	Tacettin Ürkmen	95. Yılında Türk Masonluğu	16.12.2004
	DOĞA	Ahmet Saraçoğlu	Plasebo: Düşünce Gücü
Münir Kinay		Vasiyetname	20.10.2004
Ali Leblebicioğlu		Atatürk'ten Sonra	03.11.2004
Ali Tanrısever		K.'lik Zinciri	17.11.2004
Mustafa Düzgün		Tekristeki Üç Seyahatin Anlamı	01.12.2004
Yavuz Selim Ağaoğlu		95. Yılında Türk Masonluğu	15.12.2004
Uğur Berkoz		Sevgi Ateşinin Parladığı Yerde Kor İnançlar Barınamaz	29.12.2004
Murat Türkün		İlerlemenin Birinci Koşulu Kendini Bilmektir	29.12.2004
TAN	Demir Savaşçılar	Ritüellerimizden Yansımalar	28.09.2004

LOCASI	KONUŐAMACI	KONU	TARİH
	Levent Alku	Masonluğun Davranış ve Aile Yaşamı Üzerindeki Etkileri	07.12.2004
OCAK	Erdińç Özkınay	M.'luk ve Doğuş	30.09.2004
	Ufuk Nalbantoğlu	Hakikatin Peőinde 2500 Yıl	25.11.2004
	Cengiz Kabaklı	Sanatçı ve M.	09.12.2004
ŞAKUL	Cem Akdeniz	Taassup ve Boş İnançlar	04.10.2004
	Derviş Fahri Gökırmak	Atatürk ve Laiklik	01.11.2004
	Hüseyin Dilek Akarlı	95. Yılında Türk Masonluğu	13.12.2004
	Aykan Candemir	Yüksek Bir Mevkiye Ulaşmak Yetmez, Asıl İş O Mevkiye Layık Olmaktır	27.12.2004
	Gürcan Gümüş	Mevki Hırsının Olumsuz Etkileri	27.12.2004
MARMARİS	Osman Levent Seral	Türk Masonluğunun 95. Kuruluş Yılı	16.12.2004
NOKTA	Türker Ünal	Vicdan Özgürlüğü	04.10.2004
	Gökhan Danacı	Tefekkür Hüccresinden Tefekkür Evrenine	18.10.2004
	Hüseyin Dilek Akarlı	95. Yılında Türk Masonluğu	13.12.2004
	Ali Hakan Lü	Ayna İle Tanıőma	27.12.2004
	Özhan Gödeli	M.'lukta Önlük ve Eldiven	27.12.2004
İMBAT	Salih Evcilerli	Tevazu (Alçakgönüllölük)	05.10.2004
	Suphi Varım	95. Yılında Türk Masonluğu	14.12.2004
	Selim Çolak	Tam ve Kusursuz Bir Eser Yaratmak	28.12.2004
NİRENGİ	Ekrem Ataman	Yapılan Hatayı İdrak ve İtiraf	30.09.2004
	Mustafa Barutçuoğlu	Sadakat Duruőunun Sembolizması	14.10.2004
	Tufan Süslüer	Yönlerin Sembolizması	28.10.2004
	Cemil Uçar	Ahlak Kavramı	25.11.2004
	Ceyhan Otten	Mutluluğa Ancak Ahlaki Olgunluk ile Ulaőabiliriz	25.11.2004
AGORA	Taner Toparlık	Kalfa Derecesi Sembolizması	18.11.2004
	Erol Musaoğlu	Laik Düşünce	02.12.2004
	Tacettin Ürkmen	95. Yılında Türk Masonluğu	16.12.2004
	Mehmet Daldal	Dionysos Kültü	30.12.2004
İŐIK	Mesut Seyhanlı	Felsefe ve Kelam	04.10.2004
	Nihat Demirkol	İőıktan Kalemler... ve Değerlerimiz	29.11.2004
	Akın Kuyumcu	95. Yılında Türk Masonluğu	13.12.2004
FETHİYE	Turgay Beltan	Karanlıktan Aydınlığa; İnisyasyon	08.06.2004

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Metehan Akıncı	Yazılı Olmayan Kurallar	22.06.2004
	Ali İkizkaya	Hasenat Kesesi	27.07.2004
	Turgay Beltan	Bir Bahçe ki	24.08.2004
	Ali İkizkaya	Masonik Kökler	14.09.2004
	Ali İkizkaya	Masonlukta Hür Kavramı	19.10.2004
	A. Tarık Gül	Atatürk'ü Düşünce Üzerine	09.11.2004
TERAZİ	Murat Gomet	Düşünce Odasının Düşündürdükleri	25.11.2004
ÇEŞME	Rafael Şaul	Üs. Muh.'in 1. Derece Kapanış Konuşmasının Yorumu	09.05.2004
	Ali Rıza Madioğlu	Toprağa Serpilen Tohum... Mutluluk Kaynağı Olur	20.06.2004
SENTEZ	Haluk Nişli	3. Kuruluş Yıldönümünde Sentez Muh. L.'sı	05.10.2004
	Ertan Görün	Sentez Muh. L.'sı Kuruluş Anıları	05.10.2004
	Ünal Uslu	95. Yılında Türk Masonluğu	14.12.2004
KUŞADASI	Levent Ertörer	Masonik Bilgiler	28.07.2004
	Atilla Büyüktuncay	81. Yılında Cumhuriyet	27.10.2004
	S. Devamoğlu, R. Kocagöz, L. Alp	95. Yılında Türk Masonluğu	15.12.2004
ZUHAL	Sabahattin Erişir	Atatürk, Cumhuriyet ve Laiklik	18.11.2004
	Üner Birkan	Cevad Memduh Altar (1902-1995)	02.12.2004
	Üner Birkan	95. Yılında Türk Masonluğu	16.12.2004
	Metin Yılmazlar	Ezoterik Kurumlar	30.12.2004
ÖZVERİ	Nuri Çağırıl	Ulu Çınarın Gölgesinde	06.10.2004
	Mehmet Başev	Formül 3 S (Sevgi, Sadakat, Samimiyet)	01.12.2004
	Harun Kuzgun	95. Yıla Işık Tutanlardan Ön. Bü. Üs. En Muh. Cavit Yenicioğlu	15.12.2004
	Hakan Ayvazoğlu	Tam Gün Ortasındayız	09.02.2004
	Halit Çim	Düşünce Odası	09.02.2004
HERMES	Ömer Akyüz	Hermetizm	24.05.2004
	Halis Püskülcü	İnsanın Temel Evrimi - 2 (İnanç Sistemleri ve Aydınlanma)	27.09.2004
	Fahrettin Şengel	M.'ik Yasalara Genel Bakış (Landmarklar)	11.10.2004
	Gürkan Kefeli	M.'luğun Penceresinden İnsanlık Değerleri	06.12.2004

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Metin Kurtiş	İstanbul 1927	28.05.1982	Çankaya	25.02.2004
Sami Gürün	İstanbul 1908	22.06.1951	Tolerans	01.04.2004
Robert Gratzler	Avusturya 1948	22.11.2000	Libertas	06.05.2004
Ural Şekerci	Nazilli 1934	14.11.1991	Gönül	22.05.2004
Abdullah Lütfi Ergül	Isparta 1932	11.11.1983	Gökkuşluğu	28.05.2004
Nezih Hikmet Erdal	Sofya 1928	06.05.1993	Güven	02.06.2004
Seci Ören	İstanbul 1930	11.09.1973	Çekiç	09.06.2004
Halim Arıksoy	Afyon 1918	09.10.1954	Başak	12.06.2004
Muhittin Darga	İstanbul 1911	16.10.1970	Erenler	13.06.2004
Melih Yonsel	İstanbul 1920	14.11.1954	Delta	13.06.2004
Üstün Korugan	Ağrı 1940	30.04.1992	Sadık Dostlar	22.06.2004
Cahit Sofyalıoğlu	Urla 1917	29.11.1956	Gönül	27.06.2004
A. Zeki Beykont	Selanik 1923	20.06.1977	Üçışık	03.07.2004
Özcan Tezel	İstanbul 1934	17.02.1988	Nar	07.07.2004
Tarık Talu	İstanbul 1922	19.02.1971	Erenler	10.07.2004
Demir Çamcı	Safranbolu 1944	04.06.2001	Anıt	12.07.2004
Muzaffer Sağışman	İstanbul 1914	20.06.1967	Özlem	20.07.2004
Hasan Türe	Silifke 1947	03.02.1982	Yunus Emre	29.07.2004
Doğan Mertan	İzmir 1928	19.02.1960	Ör	04.08.2004
Güneş Cire	Isparta 1937	06.04.1990	Üçgen	09.08.2004
Şehap Sayın	Trabzon 1941	20.10.1982	Evrım	11.08.2004
Metin Tuncel	İstanbul 1942	24.11.1978	Kültür	16.08.2004
Mustafa Şengül	Gerede 1955	23.11.1998	Nar	30.08.2004
Oktay Sargın	İstanbul 1947	17.04.1986	Sebat	30.08.2004
Murad İçli	İstanbul 1958	18.01.1994	Sadakat	03.09.2004
Nazim Ece Özbaş	İzmir 1948	21.12.1999	Tan	26.09.2004
Ö. Engin Türkoğlu	Zonguldak 1934	28.06.1968	Çankaya	18.10.2004
Cavit Küçük	Akşehir 1930	25.10.1974	Erenler	27.10.2004
Namık Omağ	İstanbul 1916	17.06.1960	Vatan	03.11.2004
Adnan Sütmen	Tekirdağ 1920	18.04.1967	Güzel İstanbul	08.11.2004
Muammer Topaloğlu	İnebolu 1924	04.07.1959	Günışığı	15.11.2004
Lütfi Er	İzmir 1946	23.10.1984	Nokta	19.11.2004
Muzaffer Akın	İstanbul 1911	12.11.1974	Gönye	20.11.2004
Haldun Tarlan	İzmit 1930	23.10.1972	Sabah Yıldızı	22.11.2004
Süleyman Tamer	Pazarcık 1908	11.04.1960	Erdem	22.11.2004
Panayot Kiriazi	İstanbul 1931	20.04.1983	Hulus	04.12.2004
Haydar Kuror	İstanbul 1915	15.10.1964	Gönül	04.12.2004
Hasan Turunç	Afyonkarahisar 1920	11.06.1982	Körfez	06.12.2004
Hasan Arbak	Selanik 1916	23.11.1972	Yıldız	10.12.2004
Üstün Erendor	Samsun 1935	02.05.1974	Gönye	11.12.2004
Cengiz Kabaklı	Akhisar 1933	07.05.1968	Ocak	16.12.2004
Erdem Ünal	Niğde 1940	09.05.1980	Çankaya	16.12.2004
Burhanettin Çevikel	Kırklareli 1930	26.01.1977	Gün	26.12.2004
Faruk Keskinel	İstanbul 1931	25.10.1968	Doruk	28.12.2004

HIÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb. Maş.'a intikal eden kardeşlerimize Ev.'in Ul. Mi.'ndan sonsuz mağfret
ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Bulletin of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

7. Message from the Grand Master Kaya PAŞAKAY
9. Grand Officers Meeting No: 3
7.10.1951 Suha UMUR
26. Winding Stair and the Middle Chamber Tamer AYAN
45. The Knights Templar Özgür POLVAN
60. Contemporary Ottoman Masons Can KAPYALI
99. About Friendship İsmail Hakkı DEMİRCİ
105. News from Lodges Mimar SİNAN
128. Obituaries Mimar SİNAN

Address : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 2004

NO : 132

